

LOVEC

1987¹⁰/₁₁
glasilo Lovske zveze Slovenije

jubilejna številka

Ob 80-letnici slovenske lovške organizacije čestitamo vsem lovcem, lovskim družinam in drugim lovskim organizacijam z željo, da bi naše lovstvo z združenimi močmi še naprej dosegalo uspehe na vseh področjih udejstvovanja, predvsem pa pri varstvu in gojitvi divjadi ter pri naporih za ohranitev zdravega naravnega okolja.

*Predsedstvo skupščine
LZS*

*Izvršni odbor
LZS*

*Svet za založništvo
in uredniški odbor
glasila Lovec*

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,

revija za lovstvo

letnik LXX, št. 10–11

oktober – november

vinotok – listopad 1987

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poština je plačana pri pošti 61102 Ljubljana

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Ada Bitenc, Lojze Černe, Branko Galjot,
Jelo Gašperšič, Ivan Nečemar, Mitja Rebec,
Konrad Sajdi in Bojan Vomer

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Tajnica uredništva Vanja Bartol

Lovca izide praviloma vsak mesec

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 23 800 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih družin

po članu lovske družine, v katerem
je vračunana tudi naročnina za leto 1987
in Zlatorogovo knjižnico, je 5900 din
(od tega za glasilo Lovec 4035 din).
Izvod revije stane 1000 din.

Za druge naročnike

je letna naročnina 9200 din
za inozemstvo 18 000 din

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,
Župancičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 800 din, od 15 do 25 besed
1200 din, od 25 do 30 besed 2200 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 60 din.
Za članke lovske organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.
Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župancičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

Tovariši lovci in drugi bralci!

V rokah imate združeni oktobrsko in novembrsko številko Lovca, ki je po svoji vsebini pretežno jubilejna – v počastitev 80-letnice slovenskega lovstva. Sklep o izdaji takšne številke so sprejeli izvršni odbor LZS, predsedstvo LZS in uredniški odbor našega glasila. Verjetno vas zanima, zakaj je izšla prav zdaj. Čas je primeren zato, ker bo 17. oktobra letos v Ljubljani osrednja proslava 80-letnice slovenske lovske organizacije.

Glavni namen te številke je predstaviti predvsem lovski pa tudi širši javnosti nastanek, razvoj in sedanje stanje slovenskega lovstva. Članki naših sodelavcev v tej številki vas seznajajo z delovanjem slovenske lovske organizacije na vseh njenih bistvenih toriščih. Da nam ne bi kdo očital, da se samo hvalimo, boste v vsebini marsikdaj začutili tudi nekaj samokritike in kritike, s tem pa želimo predstaviti čimbolj resnično podobo naše organizacije in lovstvo kot celoto. Seveda je v eni sami takšni številki težko zajeti prav vse sestavine našega lovstva. Vsekakor pa menimo, da smo zbrali vse poglobljene podatke za pomemben del naše dejavnosti, spregovorili nekaj o sedanjosti in pogledali tudi v našo prihodnost. Kot boste opazili že pri prelistavanju te številke, so odpadle vse ustaljene rubrike in ozek del tiska, ki navadno napolnjuje zadnjo tretjino običajne številke. V okviru finančnih možnosti smo se torej morali odločiti za to možnost, ki nam je edina omogočila dostojno obeležiti 80-letno delovanje naše lovske organizacije. Seveda bo že decembrska številka – zadnja v tem letniku Lovca – spet takšna kot prejšnje. Vse, ki ste nam poslali prispevke in ste jih morda pričakovali že v tej številki, prosimo še za malo potrpljenja.

Čeprav v tej številki ni razvedrilnega leposlovja in drugih rubrik, ki jih morda najraje prebirate, pa bo lahko prav ta številka mentorjem pri vzgoji lovske pripravnikov v veliko pomoč, da bodo svojim varovancem na kratek, jedrnat način predstavili našo bogato 80-letno zgodovino, dejavnost, naše živalstvo in naše poslanstvo ter jih seznaili s cilji, ki se jim želi naša organizacija približati v nadaljnjem razvoju. Malodane iz vsakega prispevka v tej številki pa diha spoznanje, kako pomembno in odgovorno je poslanstvo slehernega člana naše organizacije pri varstvu naravnega prostora, naše divjadi in v boju za njihovo življenje, ki ga bodo morali spoznavati, proučevati in varovati tudi naši zanamci.

Urednik

SLIKA NA NASLOVNICI:

Maksim Gaspari: Trentar strelja Zlatoroga (1927). (Slika je pastel, last LZS). Bajka o Zlatorogu je pristen odtенок lovske prakulture in ima za lovce velik pomen. Nastala je iz življenjskih izkušenj in modrosti lovca, ki je še živel od lova. Uplenjena žival mu je pomenila preživetje. Bajko z vso pravico uvrščamo v staroslovansko bajeslovje. Njen moto je zelo življenjski in aktualen: varuj izumirajoče živali, da res ne izumro in ti, kot lovec, ne ostaneš za vedno brez plena. Bajeslovni beli gams z zlatimi roglji, ki naj bi v davnih časih vodil in varoval svoj trop, je postal in še vedno ostaja simbol vseh slovenskih lovcev; vsak naš lovec nosi na klobuku stanovski znak SLD s simbolom Zlatoroga. Želimo si, da bi nas še naprej združeval v enotni lovski organizaciji, ki je v 80 letih svojega obstoja pustila za seboj bogato zgodovino, na katero smo lahko ponosni.

Ob 80-letnici organiziranega slovenskega lovstva

Bruno Skumavc, predsednik skupščine LZS

Doma in v tujini so zelo redke društvene organizacije, ki delujejo že tako dolgo kot naša, slovenska lovska. Nastajala je na prehodu stoletja, v obdobju prebujajoče se narodnostne zavesti. Na tedanjem Kranjskem je obstajalo Kranjsko društvo za varstvo lova, katerega člani so bili v glavnem Nemci, za Slovence pa je bilo društvo skorajda nedosegljivo. Občinska lovišča so na dražbah dobivali predvsem Nemci, zasebna pa so bila v rokah veleposestnikov. Le redki Slovenci so imeli lastna lovišča, drugi so lovili kot gostje na brakadah tedanjih zakupnikov, bili so lovski čuvaji in gonjači, na odročnih območjih pa divji lovci. Prvi zarodki slovenske lovske organizacije so bili manjši lovski klubi, društva in družbe. Eden izmed njih, Lovski klub Sava, si je leta 1906 na dražbi za visok znesek pridobil občinsko lovišče Dragomelj pri Domžalah, nato pa še lovišče občine Spodnja Šiška.

Ker je bilo zanimanje slovenskih lovcev za združevanje vse večje, je takratni predsednik tega kluba, poštni oficial Karel Mayer, sklical v Ljubljani zaupni sestanek nekaterih slovenskih lovcev, in sicer zato, da ustanovijo organizacijo, ki bi združevala ljubljanske lovce slovenske narodnosti z namenom, da bi tako preprečili medsebojno konkurenco na dražbah lovišč in da bi postopoma pridobili lovišča v okolici Ljubljane v svoje roke. Dr. Ivan Lovrenčič, odvetniški pripravnik v Ljubljani, je to misel razširil in predlagal program: »Ustanovi naj se organizacija slovenskih lovcev, toda ne samo ljubljanskih, marveč za vse slovenske pokrajine. Ta organizacija naj se izključno ukvarja po eni strani z vzgojo naših domačih lovcev, zlasti z vzgojo zapriseženega lovskega osebja, po drugi strani pa z zaščito lovskih interesov sploh. Ko se okrepi, naj prične izdajati svoje glasilo. Poleg te širše organizacije pa se lahko ustanove ožje skupine v obliki klubov ali lovskih družin, ki bi se ukvarjale s praktičnim izvrševanjem lova, vzele lovišča v zakup in v praksi vzgajale pravične lovce.«

Ta zamisel je naletela na odpor pri Kranjskem društvu za varstvo lova in so jo obsodili kot naskok na to nemško trdnjavo. Kljub vsemu pa so pobudniki te ideje v zelo kratkem času premagali vse ovire, izdelali program in pravila ter na ustanovnem občnem zboru 16. 10. 1907 ustanovili Slovenski lovski klub. Občni zbor je bil v bivšem ljubljanskem hotelu Ilirija, udeležilo pa se ga je nad 60 članov, ki so za prvega predsednika Slovenskega lovskega kluba izvolili takratnega ljubljanskega župana Ivana Hribarja.

Osnovna misel, ki je prežemala takratne pionirje slovenskega lovstva, je izražena v uvodnem govoru na tem zboru, ki ga je imel dr. Lovrenčič, ki je zbor tudi vodil: »Naš klub je slovenski lovski klub. Lov

sam po sebi je sicer internacionalen ali bolje anacionalen. Toda ni pa internacionalno, ne anacionalno to, kar je z lovom v zvezi. Mi hočemo varovati slovenski značaj naše dežele tudi na tem področju in prisiliti tujca, da spoštuje slovenski značaj tal, na katerih lovi. Dolžnost naša je, da se tudi kot lovci zavedamo svoje narodnosti, svojega jezika, ker narodnost ne pozna nobenega polovičarstva: če sem narodnjak, sem povsod, tudi na lovu, če ne, pa sploh narodnjak nisem. Dolžnost kluba bo čuvati, da se spoštujejo naše pravice tudi od tujcev, če hočejo loviti po naših tleh, na drugi strani pa delovati pri tem, da se zbere domače izraze in ustvari slovenska lovška terminologija ter s tem položi temelj slovenskemu lovskemu listu.« Dve leti za tem se je klub javnosti predstavil s prvo razstavo in se na drugem občnem zboru preimenoval v Slovensko lovsko društvo (SLD).

V tem kratkem povzetku nekaterih dogodkov iz prvih dni naše organizacije sem skušal prikazati delež slovenskega lovstva pri osvobajanju izpod vpliva nemštva in krepitve slovenske narodne zavesti tudi na tem področju.

Po prvi svetovni vojni so se po razpadu avstro-ogrske monarhije bistveno spremenile državne meje, nastale so nove države, v socialni in družbeni ureditvi pa ni bilo bistvenih sprememb. Na okrnjenem slovenskem prostoru takratne Dravske banovine so se v okviru Slovenskega lovskega društva po posameznih pokrajinah ustanovljale podružnice Slovenskega lovskega društva. Težišče delovanja Slovenskega lovskega društva je bilo utrjevanje in širjenje organizacije, strokovno izpopolnjevanje lovcev in varstvo lovskih interesov pri oblasteh. Pisale so se prve slovenske knjige iz lovske stroke, bogati pa so bili strokovni in leposlovni prispevki v mesečniku Lovec. Možnosti lova so bile omejene le na določene plasti prebivalstva, saj visoke zakupnine in stroški vzdrževanja lovišč malemu človeku niso dovoljevale vstopa v lovsko družbo. Slovensko leposlovje ima bogata in lepa dela, ki govorijo o divjem lovu kot posledici večplastne družbe.

Morija druge svetovne vojne je tragično posegla v številne slovenske družine. To je bila krvava cena obračuna s fašizmom, za nov družbeni red ter za velik del slovenskega ozemlja, ki je bil priključen k matici. Mlada ljudska oblast je že v okrilju temnih kočevskih gozdov sprejela in izvajala ukrepe za zavarovanje določene divjadi, ki je bila ogrožena zaradi velike lakote in okupatorjevega brezobzirnega lova. Prva leta po vojni so bili postavljeni temelji novim odnosom v lovstvu, ki veljajo še danes, in na katerih je bila zgrajena vsa nadaljnja lovška zakonodaja. Divjad je družbena lastnina in dobrina,

Let divjih gosi

Foto J. Černač, Diana

lovske vrste so odprte vsakomur, ki spoštuje načela varovanja divjadi in druge pogoje, ki urejajo uspešno delovanje organizacije. Pionirji sodobnega lovstva na Slovenskem so bili prvi predsedniki Ivan Maček-Matija in dr. Jože Benigar, kasneje pa generalpolkovnik Rado Pehaček, Lojze Briški in Bojan Škrk, ki jim je uspelo okrog sebe zbrati sposobne ljudi in pripeljati našo organizacijo do sedanjega stanja.

S ponosom lahko primerjamo razmere v lovstvu z razmerami v drugih deželah, posebno še, če upoštevamo težavne začetke in izvirnost zamisli nove povojne ureditve. Naša lovišča so bogata, vzorno upravljana, v naših gozdovih še prosto živi divjad, o kateri v zahodni in srednji Evropi piše le še zgodovina. Medved, volk, ris, planinski orel, jastreb so ponos naših lovišč in potrdilo dolgoletnega pravilnega varovanja narodnega bogastva. Primerjal sem letne odstrelke parkljaste divjadi s podatki iz drugih držav. Tako se uvrščamo med države s tradicionalno lovsko kulturo in visoko strokovnostjo s tega področja. Naš ugled v svetu je mnogim našim članom odprl vrata v mednarodne organizacije in strokovne kroge. Uspešno sodelujemo z lovskimi zvezami sosednjih držav in zvezami vzhodnoalpskega območja. Klub prijateljev lova – Celovec na Koroškem in Društvo slovenskih lovcev Furlanije-Juljske krajine – Doberdob, ki združujeta slovenske lovce zunaj meja naše domovine, imata že dolgoletne prijateljske in tovariške odnose z našimi lovskimi družinami. Zlatorogova knjižnica bogati spoznanja našim lovcem in uživa najvišje priznanje svetovne lovske organizacije. Letos je v Celju nastopilo okrog 500 lovcev-pevcev in rogistov. Še pred 10 leti bi tak razmah te plemenite

kulture predvideval le redkokdo. Naš muzej v Bistri je med najbolj urejenimi in obiskanimi muzeji na Slovenskem, ustvarjalnost članov Kluba Diana nas preseneča z zanimivimi fotografskimi posnetki, ki so plod neštetič čakanj na pravo priložnost. V slovenski lovski kinologiji smo rešili osnovna organizacijska vprašanja, lovška kinološka društva žanjejo uspehe in priznanja. Naše trgovine nam ponujajo že zelo bogat izbor opreme, ki jo lovec potrebuje za lov in svečane priložnosti.

Čas pa hiti in nas iz dneva v dan preseneča, včasih z veseljem, vedno pogostejše pa s trpkim: zastrašujoče številke povožene divjadi na naših cestah, epidemije v gamsjih tropih, steklina, radioaktivnost v okolju, grozeč upad male divjadi, ki je žrtev sodobne obdelave zemlje, ter strahovit prodor motoriziranega in mehaniziranega človeka v naravo. En sam človek upravlja z desetlinami in stotinami konjskih moči in lahko v kratkem času poruši tisočletno naravno ravnotežje.

Lovci smo se odločili za naraven način gojitve divjadi in je ne delimo več na koristno in škodljivo. Spoznali smo, da mora vsa divjad in ves živi svet sestavljati z okoljem, v katerem živi, uravnoteženo celoto. Poglejmo pa, v kakšnih razmerah delujemo mi! Kaj je še naravnega v našem okolju? V gozdu imajo prednost drevesa, ki dajejo plemeniti les, pred drevjem, ki daje v glavnem drva za kurjavo. Grmovje na posekah škoduje plemenitemu podmladju, zato zanj ni prostora. Cvetočih travnikov ni več, zemljo silimo, da daje vsaj tri košnje zelene mase na leto. Poznam velika mesta, ki svoj čas tako cenjene angleške zelenice postopoma spreminjajo v cvetoče livade zato, da bi jih mestni človek lahko občudoval in zato, ker so taki travniki lepi.

Jelenjad na Kočevskem

Foto Mojca Papež

Močvirja smo izsušili, še majhen potoček, obrasel z bogatim zelenjem, nas moti. Želja po večjem hektarskem pridelku ga je spremenila v geometrijsko pravilen odtočni kanal. Saj še vreme ločimo na lepo in slabo; lepo, če sije sonce, slabo, če dežuje! Ali je dež res tako nepotreben, da zasluži takšno oceno?

Tudi lovci pri tem nismo nedolžni. Pogosto želimo v lovišču tako številčnost divjadi, da je naravne razmere ne morejo prehraniti. Velika ponudba umetnih krmil je v nekaterih državah spravila divjad v tako odvisnost, da brez človeka ne more več živeti. Na srečo pri nas tega pojava še ni.

Tega ne govorim zato, da bi vse po vrsti obsojal ali očrnil. Težnja po uspehu je v nas samih. Toda pri tem moramo upoštevati določeno mejo. To je meja nepovratnosti in tej meji se v naravi ponekod že nevarno približujemo.

V tem kratkem razmišljanju sem želel prikazati, kako je obstoj naše divjadi usodno odvisen od nešteti drugih vplivov in ne samo od strela. Z omejevanjem odstrela ali popolno prepovedjo lova izumiranje neke vrste lahko blažimo, ne moremo pa ga ustaviti. Kako potreben in nujen je pogovor z gozdarjem in kmetom ter vsakim, ki ima moč, da posega v naravo. Temu pogovoru so namenjena naša lovskogojitvena območja, ki si s tako težavo utirajo pot. Izgubljam čas v pogosto prestižnih razpravah glede oblike in obsega organizacije, pri tem pa se nam pred očmi spreminjajo naravna domovanja naše divjadi, in to brez vrnitve! To je nepopravljiva škoda, za katero smo odgovorni tudi lovci. Osrednje težišče našega dela, tako organizacije kot posameznikov, bi moralo iti v to smer. V tej luči gledam tudi našo raziskovalno dejavnost. V svetu delujejo v lovstvu številni raziskovalni inštituti. Rezultati njihovih temeljnih raziskav so zelo dobrodošli, vendar pa ima vsaka pokrajina

svoje specifičnosti in izsledki teh izkušenj niso vedno neposredno prenosljivi. Potrebujemo svoje strokovnjake, ki nam lahko dajo strokovne odgovore za naše razmere na vprašanja, ki se pojavljajo pri oblikovanju politike gospodarjenja z divjadjo. Ta vprašanja in programe raziskav pa moramo oblikovati mi, lovci, ter jih tekoče spremljati. Tudi v jugoslovanskem prostoru bomo v okviru Lovski zveze Jugoslavije zaradi zmanjšanja stroškov in boljše informiranosti sodelovali pri nekaterih raziskovalnih programih, ki so za nas zanimivi. Zadnje čase nastaja praznina tudi v lovskem lep-slovju. Imamo odlične pisce, ki lahko popestrijo naš mesečnik. Podoživljanje lovskih doživetij, lepih počutij in razmišljanj nas duševno bogati in združuje. Ali smo do teh tovarišev preveč kritični, preveč nehvaležni ali pa smo že vsi bolj ali manj sužnji vsakodnevnih problemov in vrednotenja življenjskih smotrov samo s primerjanjem »nacionalnega dohodka«?

Dogajanja v zadnjih dveh letih zelo zmanjšujejo dohodke lovskih družin. Iztržek za uplenjeno divjad je naš glavni vir dohodkov, vendar so cene na svetovnem trgu, kamor prodajamo divjačino, razmeroma nizke in nič ne kaže, da bi se kaj bistveno spremenilo. Razen z varčevanjem na vseh področjih lahko gmotno stanje bistveno popravimo z lovskim turizmom, saj so naša lovišča za tuje lovce zelo zanimiva. Gospodarimo z divjadjo, ki je družbena lastnina in ne lastnina samo lovcev. Devizni priliv iz lovišč moramo povečati in izravnati delež posameznih lovskih družin, ki zdaj zelo odstopa. Pred nami so obsežne in odgovorne naloge, vendar sem prepričan, da jih bomo z močjo naše organizacije, z visoko zavestjo in ljubeznijo naših lovcev do divjadi uspešno reševali. To dolgujemo našim prednikom, naši družbi in našim lepim loviščem.

Kranj, 27. 8. 1987

Podobo slovenskega lovstva ustvarjamo s svojim delom

Peter Šuler, predsednik IO LZS

Letos praznuje slovenska lovska organizacija 80 let obstoja in delovanja. Osemdeset let je za slovenske razmere, pa tudi sicer, spoštovanja vreden jubilej. Redke so organizacije na Slovenskem, ki se lahko pohvalijo s tako dolgim delom. Pa ne samo to! Slovenska lovska organizacija je kljub prekinitvi, ki sta jo povzročili obe vojni in kljub velikim družbenim in političnim spremembam, ki sta jih ti vojni prinesli, ostala zvesta svojim temeljnim načelom in osnovni usmeritvi, ki izhaja iz želje, da združi vse tiste, ki jim lov pomeni kaj več kot razvedrilo in ki so za to misel pripravljeni tudi kaj storiti. Vsaka obletnica je dobra priložnost za to, da se ocenijo uspehi pa tudi neuspehi. Osemdesetletnica naše organizacije ne sme biti izjema in prav je, da skušamo kar se da nepristransko oceniti svoje delo, dosežene uspehe in odprta vprašanja ene naših najstarejših organizacij pri uresničevanju njenega temeljnega izročila – varstvu in gojitvi divjadi. Taki oceni, to je oceni dela in razmer v preteklem desetletju, je namenjeno tudi to pisanje.

Na dejavnost slovenske lovske organizacije v zadnjem desetletju, na vsebino njenega dela, sta odločilno vplivala dva dejavnika: spremembe v lovski zakonodaji, pa tudi spremembe nekaterih drugih predpisov, ki so neposredno ali posredno vplivali na našo organizacijo in na delo v lovstvu, in pa spremembe v okolju, ki so v mnogočem spremenile razmere za gojitev divjadi ter s tem narekovale našo aktivnost. Sredi sedemdesetih let smo dobili novo lovsko zakonodajo, ki temelji na novih, sodobnih pogledih na naloge lovstva in na gojitev divjadi.

Lovstvu je namenila predvsem nalogo ohraniti divjad v naravnem okolju in skrb za ravnovesje med divjadjo in rastlinstvom v prostoru, v katerem divjad živi. Nekatere dejavnosti lovstva, to je tiste, ki so bistvene za ohranitev in gojitev divjadi, je zakon opredelil kot dejavnosti, ki so posebnega družbenega pomena. Lovske družine, ki jim je zaupano upravljanje večine lovišč v SR Sloveniji, so postale samoupravne družbene organizacije, ki upravljajo

precejšnje družbeno premoženje in jim je zaupana skrb za divjad, ki je kot del naravnega okolja naravno bogastvo. Oblikujejo se lovskogojitvena območja, da bi tako na večjih, naravno zaokroženih površinah zagotavljali enotnost gojitvenih ukrepov in da bi z drugimi uporabniki prostora na istih območjih s sklepanjem družbenih dogovorov usklajevali svoje, največkrat različne interese v skupnem prostoru.

Še pomembnejše in za lovstvo bolj usodne so spremembe, ki so nastale v prostoru. Med največje povojne uspehe slovenskega lovstva prav gotovo spadajo dosežki na področju gojitve divjadi. Ne samo, da nam je uspelo bolj ali manj ohraniti vso našo avtohtono divjad, še več, številčnost divjadi se je močno povečala, tako da smo za ta del Evrope prav gotovo dosegli izjemne uspehe. Zadnje desetletje pa je gojitvi divjadi manj naklonjeno in na njeno številčnost že močno vplivajo spremembe v prostoru. Intenzivna kmetijska proizvodnja, širjenje monokultur, vedno večja uporaba agrotehničnih in agrokemičnih sredstev pa tudi drugi posegi v prostor, kot so spremembe v načinu izkoriščanja gozdov, povečanje prometa in prometnic, vse to je najprej vplivalo na številčnost male divjadi, zadnja leta pa tudi na število nekaterih vrst parkljuste divjadi. Spremembe v prostoru so prisilile divjad k drugačnemu načinu življenja, predvsem pa k drugačnemu načinu prehrane, to pa je ob zmanjšanju pestrosti v prehrani vplivalo na povečevanje škod od divjadi. S tem se je odnos do drugih uporabnikov prostora pokazal v povsem novi luči.

Ob omenjenih spremembah, ki so vplivale na dejavnost naše organizacije, je treba omeniti še izredno naraščanje članstva, ki se še vedno povečuje. Za ilustracijo naj navedem, da smo ob ustanovitvi lovskih družin leta 1946 prešteli v naših vrstah 3940 članov, leta 1960 je bilo včlanjenih v lovskih družinah že 10370 lovcev, leta 1976 – to je v letu, ko je bil sprejet novi zakon, ki je med drugim vsakemu občanu zagotavljal, da bo ob enakih pogojih sprejet v lovsko družino – nas je bilo

16 000, danes pa šteje lovska organizacija natanko 22 476 članov. Tako je tudi naglo povečevanje članstva precej vplivalo na našo organiziranost, na naše medsebojne odnose pa tudi na oblikovanje podobe slovenskega lovca in lovstva v slovenski družbi. Seveda se je na take spremembe morala tudi lovska organizacija odzvati s spremembami v svoji organiziranosti in z vsebino svojega dela. Leta 1980 smo sprejeli nova pravila LZS, v naslednjih letih pa tudi nova pravila področnih zvez in lovskih družin. Namesto občnih zborov smo na vseh ravneh uvedli skupščine, ki vse leto in ne le ob koncu leta odločajo o najpomembnejših vprašanjih v lovstvu. Namesto upravnih odborov, ki so med dvema občinama zboroma odločali praktično o vsem, smo uvedli izvršilne odbore kot izvršilne organe skupščine. Tako se je odločanje približalo članstvu, ali z drugimi besedami, sleherni član lovske organizacije je dobil večje možnosti, da v svoji lovski družini neposredno sodeluje o vseh vprašanjih glede upravljanja lovišč in dela organizacije, prek svojih delegatov pa lahko sooblikuje tudi politiko lovstva v zvezi lovskih družin in prek nje v Lovski zvezi Slovenije. Tako smo tudi v lovstvo vpeljali načela neposrednega odločanja in delegatskega sistema. V tem času so se na novo oblikovali disciplinsko sodstvo in samoupravna sodišča, ki tudi uspešno delujejo. Na republiški ravni, to je v okviru Lovske zveze Slovenije, smo oblikovali svete za najpomembnejša področja lovskega delovanja, to je za področje varstva in gojitve divjadi, lovske kinologije, za področje gospodarjenja v loviščih in za področje vzgoje ter izobraževanja.

Na organizacijskem področju smo namenili največ časa organizaciji in delovanju lovskogojitvenih območij, sklepanju družbenih dogovorov v teh območjih in skrbi za njihovo delovanje. Žal pa doseženi uspehi niso sorazmerni vloženemu delu, še manj pa pričakovanjem. Po več kot desetih letih prizadevanja za to, da bi se poglobitveni problemi gojitve divjadi reševali v okviru teh območij, smo marsikje še vedno

Ker postaja okolje vedno manj naklonjeno ohranitvi divjadi, bomo morali kar najhitreje sprejeti ustrezne ukrepe za zavarovanje nekaterih živalskih vrst

Foto J. Černač, Diana

na začetku poti. Še marsikje se prepričujemo, da moramo v novih razmerah delati drugače in da moramo svojo organiziranost prilagoditi potrebam gojitve divjadi in jo podrediti njenim interesom, ne pa lastnim potrebam in željam. Kaže, da je tradicionalizem v lovstvu precej močan, in ko z besedami pristajamo na nove odnose v lovstvu, v žepu tiščimo figo in se trudimo, da bi bilo sprememb čim manj, če nam to po naključju ustreza. Seveda ocena ne bi bila objektivna, če bi jo preveč splošili in tako vse vprek ocenili vse naše lovce in vse naše organizacije. Nasprotno, večina njih je dojela duha in potrebe novega časa. Kljub vsemu pa smo se več let ukvarjali s tistim manjšim delom, ki ni hotel ali ni mogel videti prek svojega, običajno občinskega plota. Tako smo zapravljali dragoceni čas za medsebojno prepričevanje, namesto da bi ga vsi skupaj namenili strokovnemu delu v naši organizaciji in delu v loviščih. Tako kljub vsemu trudu z delovanjem lovskogojitvenih območij še ne moremo biti zadovoljni. Res je, da smo lovci storili še največ za njihovo boljše delo in da so prevečkrat stali ob strani predvsem drugi uporabniki prostora ter se niso niti potrudili, da bi skupaj z nami reševali nekatera vprašanja lovstva. Res pa je tudi, da je nemogoče reševati bistvena vprašanja gojitve divjadi brez organiziranega in trajnega sodelovanja z vsemi, ki v istem prostoru uresničujejo svoje želje in na-

loge. Zato smo seveda, predvsem lovci, zainteresirani za delovanje lovskogojitvenih območij, zato moramo prevzeti nase vso skrb in odgovornost za njihovo delo. Morda mehanizem LGO s sistemom dogovarjanja ni najbolj posrečen. Prav gotovo je podpisnikov družbenega dogovora preveč, zato je ta organizacija okorna, pri večini pa interes za delo premajhen. Toda dokler na podlagi resnih analiz ne pridemo do drugačnih odločitev in do bolj učinkovite organizacije, moramo bolj resno in bolj zavzeto delovati v sedanji organiziranosti, če želimo, da nam problemi ne bi ušli iz rok in da bodo naši napori pri gojitvi divjadi dali pričakovane rezultate.

Z vprašanji gojitve divjadi in lova smo se ukvarjali tudi z druge plati. Kljub bogati tradiciji, s katero se ponša slovensko lovstvo, in bogatim izkušnjam pri gojitvi divjadi marsikdaj ugotavljamo, da je naše znanje prepičlo in vedno več je vprašanj, na katera nimamo pravih odgovorov. Zato je razumljivo, da smo v zadnjem desetletju začeli v naše lovstvo sistematično uvajati raziskovalno delo in da smo si tudi pri strokovnem usposabljanju članov postavili ambiciozne cilje.

Če lahko trdimo, da je potreba po strokovnem usposabljanju postala lastna vsakemu lovcu, kar lepo dokazuje veliko zanimanje za vse vrste dopolnilnega izobraževanja, pa tega še ne moremo trditi za raziskovalno delo v

lovstvu. Še vedno smo nezaupljivi, ko moramo zagotoviti sredstva za to delo, rezultate hočemo takoj in nestrpni smo, če izsledki raziskovalnega dela niso takoj in vsestransko uporabni. Odnos do raziskovalnega dela v lovstvu bomo morali še spremeniti. Prav je, da smo zahtevni in kritični do dela, ki ga financiramo z združevanjem sredstev, moramo pa upoštevati naravo raziskovalnega dela, njegovo dolgoročnost pa tudi dejstvo, da na tem področju nimamo prav velike tradicije, niti veliko raziskovalcev.

K uspešnemu delu v loviščih so prispevale tudi nekatere druge akcije. Enotne gojitvene smernice, ki so nastale v tem času, so prav gotovo velika pridobitev slovenskega lovstva, saj pomenijo sintezo lastnih in tujih izkušenj na tem področju in so koristno vodilo pri delu v lovišču. Tudi rajonizacija nekaterih vrst divjadi, ki smo jo opravili oziroma izvedli prek zadnjih enotnih gojitvenih smernic in tudi prek družbenih dogovorov v območjih, je pomemben prispevek k smotni gojitvi divjadi in urejanju odnosov s kmetijci in gozdarji.

V razmerah, ko postajata okolje in človekova dejavnost vedno manj naklonjena ohranitvi nekaterih vrst divjadi, smo znali pravočasno in sami od sebe sprejeti ustrezne ukrepe za zavarovanje ogroženih vrst divjadi. Tako smo ravnali v primeru divjega petelina, poljske jerebice, tudi poljskega zajca, da ne govorimo o tem, da uživa na naš predlog celoletno zakonsko varstvo tudi veliko druge divjadi.

S tem smo na najboljši mogoči način odgovorili vsem tistim, ki nam očitajo dvojno moralo in nepošten odnos do divjadi in pravijo, da nam gre le za trofeje in da nam je gojitev le na jeziku. Takih očitkov je še vedno veliko in žal so vedno bolj pogosti, pa naj prihajajo z desne, to je od tistih, ki jim niso v napoto le lovci, temveč predvsem divjad, ali pa z leve, to je od tistih, ki bi radi vrnili »raj« na zemljo in ki jih moti skoraj že vsaka človekova dejavnost v naravi. Žal k takim razmišljanjem in sodbam prispevamo tudi sami ali bolje rečeno posamezniki med nami, ki še vedno vidijo ves smisel lovskega udejstvovanja samo v plenu in primerni trofeji. Tudi naša tradicionalna zaprtost in neodzivnost pomagata v širši javnosti oblikovati pretežno negativne ali vsaj nepopolne podobe slovenskega lovca in lovstva sploh. Zato morajo biti naša prizadevanja usmerjena v oblikovanje novega pogleda na lovstvo in njegove naloge. Zato bomo morali marsikaj spremeniti! V naših vrstah je

vse preveč samopašnosti in oblastniškega vedenja, nestrpnosti in nedemokratskih odnosov. Kritika je redka, pa še ta, kolikor je je, je redko dobrodošla.

Vse to precej slabi našo organizacijo in naučiti se bomo morali voditi dialog o teh odnosih na ustrezni kulturni ravni, ki bo utemeljen in bo tako lahko prispeval k utrjevanju lovske organizacije.

Tudi nekateri ekscesi, kakršni so še vedno primeri krivolova in nedovoljene ga lova, prisvajanja uplenjene divjadi, pa tudi nedostojnega in nevarnega obnašanja z orožjem in bahaštvo ob uplenitvi določenih vrst redke divjadi, ne pomagajo odpravljati negativne predstave povprečnega slovenskega človeka o lovcu.

Drugo področje, s katerim se je v zadnjem času ukvarjala lovska organizacija, je gospodarjenje v loviščih. Sodobni način gojitve divjadi in zagotavljanje razmer za njen obstoj vse bolj zahtevata ponovna vlaganja v lovišče, iz katerega odstreljujemo divjad.

Vsaj za veliko večino lovske organizacije na Slovenskem lahko trdimo, da se zaveda svojih obveznosti pri vlaganjih v lovišča, da je torej treba sredstva, ki jih pridobijo z gospodarjenjem v loviščih, resnično vračati vanje. Razmere na domačem, zlasti pa na tujem trgu in razvejana organizacija odkupnih organizacij mesa uplenjene divjadi, posebej pa še tuji lovski turisti, pomenijo solidno materialno osnovo za delo lovske organizacije. Kjer se je v loviščih kolikor toliko razumno gospodarilo, ni bilo hujših zadreg za sredstva. Lovska organizacija je ena redkih družbenih organizacij, ki temelji na načelu prostovoljnosti in amaterizma, ki ne potrebuje družbene pomoči za svojo dejavnost, ampak sama ustvarja dovolj sredstev, da lahko uresničuje svoje naloge. Čeprav gospodarjenje z divjadjo, trženje z uplenjeno divjadjo in tudi siceršnje gospodarske dejavnosti niso osnovna naloga te organizacije, pa smo tem problemom namenjali dovolj pozornosti, saj smo se zavedali, da je to materialna osnova za naše delo. V zadnjih dveh letih so razmere za gospodarjenje zaradi spremenjenih cenovnih razmer in zaradi delnega zmanjšanja številčnosti divjadi precej slabše, zato so napor za smotrno gospodarjenje in smotrno izrabo pridobljenih sredstev toliko bolj pomembni.

Aktivnosti lovske organizacije v zadnjem desetletju, problemi, s katerimi so se morale spopasti, pa s tem še zdaleč niso obdelani.

O delu pri razvoju lovske kinologije,

Ob 80-letnici slovenske lovske organizacije se spominjamo tudi našega prvega lovca in državnika Josipa Broza-Tita, ki je rad prihajal v slovenska lovišča, rad pripovedoval o svojih lovskih doživljajih, o divjadi, zlasti pa o lovcih, ki so ga spremljali na lovih. Tito bo ostal v našem spominu in naših srcih.

Foto J. Črv

založniške dejavnosti, o kulturnem delovanju itd. pa bodo govorili drugi pripevki. Za nas je dovolj ugotovitev, da je dela v slovenskem lovstvu dovolj za vsakogar, ki želi pošteno in nesebično delati. Nenehno povečevanje članstva je dokaz, da je takih še dovolj in to je porok za uspehe naše organizacije tudi v prihodnosti. Zavedati se moramo, da uspehi prihajajo počasi in s trdim delom, neuspehi pa pridejo hitro in hitro prekrijejo vse, kar je bilo dose-

ženega z dolgotrajnim delom. Zato negujmo temeljne vrednote lovstva, kot so prostovoljno in neplačano delo, pošten odnos do lova in divjadi, tovariški odnosi med člani in demokratična načela v delu naše organizacije in pa kanček zagnanosti in idealizma, brez česar ne more biti uspehov niti v lovstvu. Tako bomo lahko s ponosom praznovali ne samo 80-letnico, temveč kmalu tudi 90- in 100-letnico naše organiziranosti in dela.

Zgodovina slovenskega lovstva na kratko

(Kronološko od 1887. do 1987. leta)

F. Cvenkel – V. Varičak

Preden je Slovenski lovski klub oz. društvo začel povezovati slovenske lovce v enotno organizacijo, so že delovale tele slovenske lovske organizacije:

Lovski klub v Logatcu, ustanovljen leta 1887. To je prva dokumentirano ugotovljena slovenska lovska organizacija;

Lovski klub v Ribnici na Dolenjskem, ustanovljen leta 1894;

Lovska družba Križevci pri Ljutomeru, pravila v slovenščini imajo datum: 7. april 1898. Kot najstarejši dokument te vrste so hranjena v Slovenskem lovskem muzeju v Bistri;

Lovsko društvo Pivka, s sedežem v Št. Petru na Krasu, ustanovljeno leta 1898;

Lovski klub na Vrhniki, ustanovljen okoli leta 1898 (točno leto ustanovitve ni znano), predsedoval mu je oče Karla Mayerja;

Delavsko lovsko društvo Idrija, ustanovljeno leta 1905;

Lovski klub Sava v Ljubljani, ustanovljen leta 1906, predsedoval mu je Karel Mayer.

Slovenski lovski klub (SLK) v Ljubljani, ustanovljen 16. oktobra 1907. Dr. Ivan Lovrenčič je na ustanovnem občnem zboru razvil program vseslovenske lovske organizacije. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Hribar, ljubljanski župan, za njegovega namestnika dr. Ivan Lovrenčič.

SLK se je preimenoval v **Slovensko lovsko društvo (SLD)** na drugem občnem zboru, 19. 3. 1909. Za predsednika je bil spet izvoljen Ivan Hribar, za podpredsednika dr. I. Lovrenčič. – Tega dne je SLK oz. SLD priredil v Mestnem domu v Ljubljani **prvo veliko razstavo lovskih trofej**.

Januarja 1910 je izšla **prva številka glasila Lovec**, s podnaslovom List za lov in ribištvo. Glasilo je do 1. 6. 1913 urejal – razen prve in druge številke – dr. Ivan Lovrenčič.

Na tretjem občnem zboru SLD, 24. 4. 1910, je bil za **predsednika izvoljen dr. Ivan Lovrenčič**, ki je SLD vodil do leta 1936. Poleg dolenjskih, gorenjskih in notranjskih lovcev, ki so že prej imeli svoje zastopnike v odboru SLK oz.

SLD, so dobili zdaj v njem svoje odbornike tudi goriški, koroški in štajerski lovci.

Prva tekma psov ptičarjev, v organizaciji SLD, je bila 9. 10. 1910 v lovišču pri Domžalah.

Četrti občni zbor SLD, 2. 2. 1911, je bil združen s **1. velikim lovskim plesom** v Narodnem domu v Ljubljani. Namen plesa je bil zlasti: uveljavljati naše lovstvo v širši javnosti. Lovski klubi, družbe in društva so lovske plesse začeli prirejati tudi v manjših krajih.

V aprilu 1911 sta deželni vladi Koroške in Kranjske (v Avstro-Ogrski), druga za drugo, izdali »**razglas o veterinarsko-policijskih odredbah**«, da se ne razširijo in da se zatro ovčje, kozje in gamsje garje. Garjavost se je s Koroške zanesla na Kranjsko.

SLD je 6. 3. 1913 ustanovilo »**Zeleni križ**«, to je sklad, v katerem so se zbirala sredstva za pomoč vdovam in sirotam lovskih uslužbencev. Zeleni križ je obstajal in deloval do leta 1941.

Občni zbor SLD, 17. 5. 1914, sprejme **sklep o ustanovitvi podružnic SLD**, da bi tako lovsko društvo postalo vseslovensko. Zaradi prve svetovne vojne se je ta sklep začel uresničevati šele po letu 1918.

Zaradi vojne izide decembra 1914 **zadnja številka V. letnika glasila Lovec**, nakar mesečnik SLD »utihne« za štiri leta.

Po prvi svetovni vojni, v marcu 1919, izide **prva številka glasila Lovec**. Z njo se začne VI. letnik.

Občni zbor SLD, 19. 3. 1919, je ostro nastopil **proti povojnemu stremljenju za prosti lov** (regalni sistem). Zborovanje je počastil s svojo udeležbo predsednik slovenske Narodne vlade dr. Janko Brejc.

V slovenskih deželah (Kranjska, Štajerska, Koroška, Prekmurje itd.) so bili po prvi svetovni vojni v veljavi različni lovski zakoni, naredbe, patenti, ukazi – še iz Avstro-Ogrske. Po prizadevanju SLD je slovenska deželna vlada leta 1919 **izenačila predpise o lovski karti in lovnih dobah**.

Leta 1921 se začno **priprave za lovski zakon za vso Slovenijo**. Prav tako so

se tudi po nalogu ministrstva za gozdo-ve in rudnike iz Beograda začele priprave za okvirni državni lovski zakon.

Občni zbor SLD je 2. 2. 1921 sprejel **pravilnik o podružnicah SLD**. V Sloveniji je delovalo že več podružnic. Podružnica je praviloma zajemala območje več sodnih okrajev. Obstajale so v Kranju, Mariboru, Celju, Starem trgu, Ljutomeru itd.

Klub ljubiteljev ptičarjev (KLP) – pozneje Društvo ljubiteljev ptičarjev (DLP) in končno Društvo ljubiteljev ptičarjev in španjelov – je bil ustanovljen 23. 2. 1921 v Ljubljani.

Deželna vlada Slovenije je 9. 3. 1921 razglasila – tudi ob podpori SLD – **Naredbo o varstvu redkih živali, rastlin in špilj**.

V letu 1922 je bilo v Sloveniji lovišč: 2 izvedenski – skupaj 2519 ha, 19 rezervatnih – 6614 ha, 600 samolastnih, od 115 do 1000 ha – skupno 228 574 ha, 1070 zakupnih – 1 339 007 ha. Slovenijo so sestavljali okraji: Brežice, Celje, Črnomelj, Kamnik, Kočevje, Konjice, Kranj, Krško, Litija, Ljubljana, Ljutomer, Logatec, Maribor, Mozirje, Murska Sobota z Lendavo, Novo mesto, Prevalje, Ptuj, Radovljica, Slovenj Gradec.

»Deželni lovski zaklad«, ustanovljen z »naredbo« Deželne vlade Slovenije z dne 6. 12. 1919, je bil leta 1922 preimenovan v »**pokrajinski lovski zaklad**«. Vanj so se stekale pristojbine za lovske karte in polovice glob, izterjanih za prestopke lovskih predpisov. Sredstva tega sklada so se uporabljala: za podpore lovskim čuvajem, njihovim vdovam, otrokom, za lovske tečaje, lovski tisk, zimsko krmljenje divjadi ipd.

Prva mednarodna razstava psov vseh pasem v Sloveniji je bila leta 1922 na vzorčnem sejmišču v Ljubljani. Prvi član častnega predsedstva razstave: pokrajinski namestnik, minister Ivan Hribar. Predsednik razstave: veltrovec Franc Urbas. Vodja razstave: dr. Janko Lokar. Delovni odbor: L. Accetto, F. Avčin st., P. Cvenkel st. Kinološki sodniki: po eden iz Gradca, Kočevja, Maribora, po dva z Dunaja in iz Ljubljane. Prireditelj razstave: Klub lju-

biteljev ptičarjev. Razstavljenih 349 psov, lovskih 196, nelovskih 153.

Klub ljubiteljev brakov (goničev) je bil ustanovljen 22. 5. 1924 v Ljubljani. Izvoljeni: predsednik baron Henrik Lazarini, podpredsednik Ivan Zupan, tajnik prof. Peter Žmitek.

Lovska zadruga v Ljubljani je bila ustanovljena, na pobudo SLD, na zboru v salonu glavnega kolodvora 15. 6. 1924. Po sprejetih zadružnih pravilih sta bila izvoljena 6-člansko načelstvo

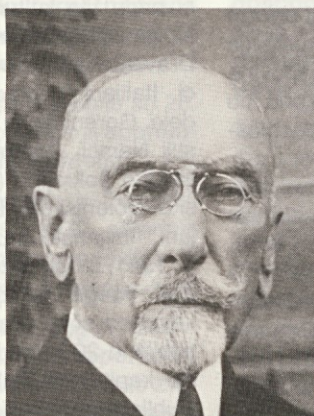
in 5-člansko nadzorstvo. Namen zadruge je bil: vnovčevanje divjačine, nakupovanje raznih lovskih izdelkov od svojih članov, oskrbovanje svojih članov z raznimi lovskimi potrebščinami. Lovec, ki je želel postati član zadruge in imeti koristi od članstva, je plačal vpisnino in delež. Lovska zadruga je nehala obstajati 1975.

Jugoslovanska kinološka zveza (Jug. kinološki savez – JKS), s sedežem v Ljubljani, je bila ustanovljena

16. 6. 1924. Njen namen je bil: voditi rodovno knjigo psov za vso državo, gojiti čistokrvne pse vseh pasem, vzdrževati stike s tujimi kinološkimi organizacijami ipd.

SLD in Lovska zadruga sta julija 1924 na ljubljanskem velesejemskem prostoru priredili veliko in izjemno skrbno pripravljeno **lovsko-planinsko razstavo** lovskih trofej, ki so bile tudi ocenjene, preparirane divjadi, planinskega rastlinstva s poudarkom na zaščiti.

Predsedniki slovenske lovske organizacije

Ivan Hribar (1907–1910)

dr. Ivan Lovrenčič (1910–1936)

dr. Viljem Krejči (1936–1945)

dr. Janko Lavrič (1945–1947)

Ivan Maček-Matija (1947–1950)

dr. Jože Benigar (1950–1967)

Rado Pehačec (1967–1973)

Lojze Briški (1973–1982)

Bojan Škrk (1982–1986)

ing. Bruno Skumavc (1986–)

Orožje vseh vrst, predvsem lovsko, in razvoj strelstva pri nas je prikazalo Društvo ostrostrelcev v Ljubljani, ustanovljeno že leta 1562, torej eno najstarejših v Evropi.

V Beogradu je bil 18. 10. 1925 ustanovni občni zbor, ki je postavil **Centralno upravo lovskih združenj (društev) kraljevine SHS**. V njej je imelo svoje zastopstvo tudi SLD.

Klub ljubiteljev psov jamarjev je bil ustanovljen 24. 3. 1926 v Ljubljani.

Društvo brak-jazbečar (in barvar) je bilo ustanovljeno 25. 11. 1929.

Jugoslavija – s tem tudi Dravska banovina (Slovenija) – je dobila **prvi enotni zakon o lovu** leta 1931. (Jugoslavija je bila upravno razdeljena na banovine leta 1929.) Za uveljavitev zakona po posameznih banovinah so bili pooblašeni banovinski sveti.

Svet Dravske banovine je leta 1935 sprejel uredbo, s katero je **lovski zakon v Sloveniji dobil obvezno moč**. Po tem zakonu so se podružnice SLD preimenovala v lovska društva, SLD pa v Zvezo lovskih društev Dravske banovine. Zveze lovskih društev (imenovali tudi drugače) vseh banovin pa je povezovala »**Osrednja zveza lovskih združenj (društev) kraljevine Jugoslavije**« v Beogradu. – Lovski zakon se je sčasoma, po nekaj ali več letih, tudi nekoliko spreminjal in dopolnjeval. Na skupščini Zveze lovskih društev Dravske banovine, 29. 3. 1936, je bil izvoljen za predsednika Zveze dr. Viljem Krejči, ki ji je predsedoval do začetka in potem še do konca druge svetovne vojne leta 1945.

Zasedanje »Osrednje zveze lovskih združenj kraljevine Jugoslavije« v Sloveniji, in sicer v Mariboru, je bilo v soboto in nedeljo, 15. in 16. 10. 1938, v hotelu Orel in v mestni posvetovalnici. Zastopana so bila vsa lovska združenja Jugoslavije. Delegati zasedanja so bili gostje Lovskega društva Maribor, župana mesta Maribor in Zveze lovskih društev Dravske banovine, ki jo je zastopal dr. Viljem Krejči.

Kmetijska zbornica Dravske banovine v Ljubljani je jeseni 1940 pri ministrstvu za gozdove in rudnike v Beogradu zahtevala več sprememb lovskega zakona, predvsem pa, »**da se zajec v vinorodnih in sadjarskih krajih iztrebi**«. Zahteva je bila posledica dolgoletne gonje sadjarjev in vrtnarjev proti zajcu. Osrednja zveza lovskih združenj Jugoslavije – odločno podprta tudi s stališčem Zveze lovskih društev Dravske banovine – je izrazila nasprotno mnenje, ki so ga objavili vsi jugoslovanski lovski listi.

Zasedanja skupščine Zveze lovskih društev Dravske banovine, sklicano za 6. 4. 1941, zaradi vojne (splošna mobilizacija ipd.) **ni bilo**. Pred razpadom stare Jugoslavije je Zveza združevala 14 lovskih društev po Sloveniji z nad 6000 včlanjenimi lovci.

V letu 1941 so izšle samo 1., 2., 3. in 4. številka glasila Lovec, ker je v začetku aprila Hitlerjeva Nemčija s svojimi zaveznicami napadla in zrušila staro Jugoslavijo. Zato letnik Lovca 1941 (XXVIII.) obsega le 4 številke. V vojnem času 1941–45 Lovec ni izhajal, ker se je njegovo uredništvo s sodelavci pridružilo kulturnemu molku drugih slovenskih listov in revij.

Dravsko banovino (Slovenijo) so Nemci, Italijani in Madžari raztrgali na tri dele. Gorenjsko in Štajersko so si prilastili Nemci, Prekmurje Madžari, Ljubljansko pokrajino (Ljubljana z Notranjsko, Dolenjsko in Belo krajino) pa Italijani. Italijanski okupatorji so takoj, 13. 4. 1941, izdali **razglas o obvezni oddaji vsega orožja, tudi lovskega**. Lovci so sčasoma dobili vrnjenega le približno 20 % oddanega orožja.

Po kapitulaciji Italije, 8. 9. 1943, so Ljubljansko pokrajino, kolikor je že niso osvobodili partizani (osvobojeno ozemlje), zasedli Nemci. Ti so **zopet razglasili ukaz o takojšnji oddaji vsakršnega orožja**. Lov nikakor ni bil mogoč. Še zlasti pa ne po odredbi vrhovnega nemškega komisarja za operacijsko območje »Jadransko morje«, 19. 1. 1944, ko je bila vsa Ljubljanska pokrajina razglašena za »zaprto«. Zato je bilo opravljanje kakršnega koli lova na tem ozemlju prepovedano.

Od nekdanje Zveze lovskih društev Dravske banovine je ostal le majhen del, tudi zveza se je imenovala le »**Zveza lovskih društev**« – ne več Dravske banovine ali Slovenije. Obdržala je le še 5 društev (Ljubljana, Ribnica, Stari trg-Cerknica, Novo mesto, Črnomelj) s silno okrnjenim številom članstva.

Npr. članstvo ljubljanskega društva je tik pred vojno štel preko 1000 članov, do leta 1943 pa je upadlo na 264. Le peščici lovcev, večinoma fašističnih podreptnikov in izdajalcev, je uspelo dobiti od pripadnikov italijanske vojske dovoljenje za nošenje orožja in lov. Zveza lovskih društev je imela v vsem medvojnem obdobju 1941–45 skupno le 10 sestankov ožjega odbora.

Podobno kakor Italijani in za njimi Nemci v Ljubljanski pokrajini so počeli Nemci in Madžari tudi v drugih okupiranih delih naše domovine. Najprej so zaplenili orožje. A prenekateri lovci so

svoje puške in strelivo poskrili v loviščih, v drevesnih duplih, skalovju ipd., potem pa vse to izročili borcem NOV oziroma so sami z vsem tem odšli v partizane.

V naših loviščih so lovili okupatorji in njihovi pomagači, vendar je bilo vedno manj predelov, kjer so lahko nemoteno izvajali lov. S stopnjevanjem odpora in partizanskih akcij je bilo vedno več ozemlja, kjer so bili tujci in njihovi domači pajdaši v nevarnosti.

V letu 1944 je Zveza lovskih društev izdala **Lovski zbornik**, knjigo formata glasila Lovec, z 276 stranmi. Vsebinsko sestavljajo lovska stroka, psoslovje, lov in lovski doživljaji ter leposlovje. Zbornik je uredil dr. Stanko Bevk.

Lov na divjad je bil na splošno v **partizanih prepovedan**, zlasti iz varnostnih razlogov, saj bi strel v gozdu ali na gori lahko izdal npr. partizansko enoto.

Iz NOB je pomemben dokument **okrožnica odseka za gospodarstvo pri SNOS**, 22. 8. 1944, razposlana vsem okrožnim izvršilnim odborom OF. Okrožnica med drugim naroča: naj bo iz vojaško-varnostnih razlogov lov na divjad v partizanih načelno prepovedan; naj se lov izvaja le v omejenem obsegu, kolikor prihaja v poštev prehrana borcev in zaščita kmetijstva; naj se izdajajo predpisi za ukrepe v smislu splošno veljavnih lovskih načel; redka divjad mora biti zaščiten. – Na podlagi te okrožnice so nekateri odbori OF in NOO sprejeli in objavili ustrezne sklepe o lovu, npr. Okrožni NOO za Belo krajino 29. 10. 1944.

Poverjenišтво za gozdove NKOJ v Beogradu je s svojim dopisom 31. 12. 1944 obvestilo pristojne organe mlade ljudske oblasti po vsej še ne povsem osvobojeni Jugoslaviji, da je »**lov kot panogo narodnega gospodarstva potrebno zaščititi in ukrepati proti divjim lovcem ter takoj tudi izdati ukrepe za zaščito koristne divjadi, predvsem srne, jelena, zajca in fazana**«.

Zelo pomemben je »**Referat k lovske-mu zakonu**« odseka za sodstvo pri predsedstvu SNOS, z 20. 4. 1945. Nanaša se na lovski zakon stare Jugoslavije oz. Dravske banovine iz leta 1931 oz. 1935. Iz tega referata med drugim povzemamo: naj tudi v prihodnje velja dominalno-zakupni sistem lova; naj praviloma posamezno lovišče ne bo manjše od 200 ha; naj lovišča dobe v upravljanje predvsem lovske zadruge; naj se povsod tam, kjer je

vsaj 5 lovskih upravičencev, osnuje lovsko zadruga (osnovna lovsko organizacija).

Kronološki pregled za obdobje od 1945 do 1976 se nadaljuje v jubilejnim Lovcu 1977, na straneh od 56 ali 220 do 62 ali 226. V tem nadaljevanju pa popravite tiskarske napake: na 220. strani v 1. stolpcu datum ustanovitve Lovske zadruge ni 15. 5. 1924, ampak 15. 6. 1924; na 226. strani v 3. stolpcu Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi... ni bil sprejet 20. aprila 1976, ampak 20. oktobra 1976.

Skupščina SR Slovenije je 20. 10. 1976 sprejela novi **Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč**, ki še vedno velja.

V Ljubljani je 22. in 23. 11. 1976 **zasedala Komisija CIC za veliko divjad Evrope in Azije**. Obravnavali so gospodarjenje z gamsi in stanje teh živali v posameznih deželah.

Na slovesni seji Republiške konference SZDL Slovenije, ki je bila 25. 4. 1977, je ob počastitvi 36. obletnice ustanovitve OF Lovska zveza Slovenije prejela **zlati priznanje Osvobodilne fronte slovenskega naroda**. To najvišje slovensko priznanje je slovenska lovsko organizacija dobila ob svoji 70-letnici za organizacijo slovenskega lovstva, za oblikovanje in razvijanje lovske kulture ter za krepitev splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Slovensko lovstvo je 22., 23. in 24. 9. 1977 praznovalo **70 let svoje organiziranosti in obstoja**. Ob tej priložnosti je bila 22. septembra 1977 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani odprta razstava **Divjad, lov in umetnost na Slovenskem**.

Naslednji dan, 23. septembra 1977, je bila v gradu Bistra pri Vrhniki slovesna **otvoritev treh novih prostorov** v Slovenskem lovskem muzeju.

Tretji dan, 24. septembra 1977, je bila **osrednja slovesna proslava ob 70-letnici slovenske lovske organizacije** na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Ob tej priložnosti je predsednik RK SZDL Slovenije Mitja Ribičič izročil Lojzetu Briškemu odlikovanje red za zasluge za narod z zlato zvezdo, s katero je Lovsko zvezo Slovenije odlikoval predsednik republike Josip Broz Tito.

Izvršni svet skupščine SR Slovenije je 1. 3. 1978 izdal **odlok o določitvi lovskogojitvenih območij v SR Sloveniji**.

Republiški sekretar za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Republiški komite za zdravstveno in socialno varstvo sta 27. 9. 1978 izdala **Odredbo o ukrepih za preprečevanje, zatiranje in izkoreninjenje stekline**.

Mednarodni svet za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) je 30. 5. 1979 na zasedanju generalne skupščine v Atenah sklenil, da se **kulturna nagrada CIC za leto 1980 podeli Zlatorogovi knjižnici Lovske zveze Slovenije**.

Lovci gojitvenih lovišč Slovenije so 26. 8. 1979 na Velem polju odkrili **spominsko ploščo Edvardu Kardelju**.

V domu Jožeta Ažmana v Bohinjski Bistrici je bila 7. 9. 1979 osrednja proslava ob 30-letnici ustanovitve in dela gojitvenih lovišč v Sloveniji.

V lovskem gozdu Mageregg pri Celovcu je bil 7. 2. 1980 podpisan **sporazum med Koroškim lovstvom in Lovsko zvezo Slovenije o ustanovitvi interesne skupnosti za gojitev gamsov na obmejnem območju** med Avstrijo in Jugoslavijo.

Pod pokroviteljstvom skupščine mesta Ljubljane in Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) sta 24. 10. do 2. 11. 1980 Lovska zveza Slovenije in Zveza lovskih druženj Ljubljane priredili **lovsko razstavo Narava – divjad – lovstvo, Ljubljana 1980**.

2. 5. 1981 se je s svojim avtomobilom **smrtno ponesrečil dr. Jože Benigar**, dolgoletni in zaslužni predsednik slovenske lovske organizacije (predsednik je bil od leta 1950 do 1967).

V slovenskem lovskem muzeju v gradu Bistra pri Vrhniki je 26. 9. 1981 slovenska **lovsko organizacija obeležila spomin** na preminula revolucionarja, državnika in velika prijatelja narave in lovstva **tovariša Josipa Broza Tita in Edvarda Kardelja** s slovesno otvoritvijo spominske sobe.

Ob dnevu Jugoslovanske ljudske obrambe je 22. 11. 1981 **Lovska zveza Slovenije dobila srednjo plaketo teritorialne obrambe**. To najvišje priznanje teritorialne obrambe je dobila za dosežene uspehe pri razvijanju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite, za razvijanje partizanske baze in za obrambno usposabljanje članov lovske organizacije.

Na programsko volilni skupščini LZS na Otočcu je bil 22. 5. 1982 za **predsednika skupščine Lovske zveze Slovenije** izvoljen Bojan Škrk, za **predsednika izvršnega odbora LZS** pa Andrej Levičnik.

Slavnostna seja skupščine Lovske zveze Slovenije, ki je bila 16. 10. 1982 v Murski Soboti, je bila **posvečena 75-letnici slovenske lovske organizacije**.

V Ljubljani je 29. in 30. 10. 1982 **zasedala komisija CIC za veliko divjad Evrope in Azije**. Obravnavali so **gospodarjenje z gamsi** in stanje teh živali v posameznih deželah ter **stanje gamsje garjavnosti** in načine preprečevanja širjenja te zajedalske bolezni.

15. 6. 1983 je umrl dolgoletni funkcionar Lovske zveze Jugoslavije in Lovske zveze Slovenije ter nekdanji predsednik LZS **Rado Pehaček** (od leta 1967 do 1973 predsednik LZS, od leta 1976 do 1980 pa predsednik izvršnega odbora LZS). Rado Pehaček je s svojim neutrudnim delom prav gotovo veliko prispeval k temu, da je slovensko lovstvo organizirano na sodoben in samoupraven način ter da ima velik ugled tako v domovini kot v tujini.

29. 3. 1984 je v triindevetdesetem letu umrl **ing. Mirko Šušteršič**, dolgoletni urednik Lovca, ki je vse življenje posvetil strokovni lovski in gozdarski publicistiki, urejanju glasila Lovec in leposlovnemu pisanju. Lovska organizacija upravičeno šteje Mirka Šušteršiča za enega svojih poglobitvinih tvorcev, zlasti njene strokovne in kulturne podobe in postavitve.

V hotelu Habakuk v Mariboru je bil 7. 5. 1984 **podpisan sporazum med Štajerskim deželnim lovstvom (Avstrija) in Lovsko zvezo Slovenije o ustanovitvi interesne skupnosti za gojitev divjadi na obmejnem območju**.

Na programsko volilni skupščini Lovske zveze Slovenije 23. 6. 1984 v Ljubljani je bil za **predsednika skupščine LZS** ponovno izvoljen Bojan Škrk, za **predsednika izvršnega odbora LZS** pa Peter Šuler.

Izvršni svet skupščine SR Slovenije je na svoji 52. seji 21. 2. 1985 obravnaval **analizo o izvajanju Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč** in v zvezi s to analizo sprejel ustrezne ugotovitve, priporočila in sklepe.

V Cankarjevem domu v Ljubljani je 17. in 18. 5. 1985 Lovska zveza Slovenije

organizirala **1. posvetovanje za omejevanje škod od divjadi v kmetijstvu**. Poleg domačih predavateljev so predavali tudi mednarodno priznani strokovnjaki iz Avstrije, Nemške demokratične republike, Poljske in Zvezne republike Nemčije.

19. 5. 1986 je bilo v Kranju ob 25. mednarodnem sejmu gozdarstva in kmetijstva **posvetovanje o divjem petelinu**, ki ga je organizirala Lovska zveza Slovenije. Namen posvetovanja je bil pregledati trenutni položaj te vrste v Sloveniji in predstaviti doslej opravljeno raziskovalno delo o tej vrsti gozdnih kur v Sloveniji.

Na programsko-volilni skupščini Lovske zveze Slovenije 21. 6. 1986 je bil za **predsednika skupščine Lovske zveze Slovenije** izvoljen **Bruno Skumavc**, za **predsednika izvršnega odbora LZS** pa **ponovno Peter Šuler**.

V Parku velmož v Ilirski Bistrici je 16. 10. 1986 **Lojze Briški**, član predsedstva SR Slovenije in član predsedstva LZS, **odkril doprsna kipa zaslužnih predsednikov Lovske zveze Slove-**

nije, lovcev in javnih delavcev dr. Jožeta Benigarja in general-polkovnika Rada Pehačka. S tem dejanjem je slovenska lovska organizacija dala ponovno priznanje obema zaslužnima lovcema za njun prispevek za osvoboditev in povojni razvoj domovine in za njuno prizadevanje ter zasluge za združevanje lovstva in njegovo povezovanje ter sodelovanje z drugimi uporabniki naravnega prostora pri naporih za ohranitev naše naravne dediščine, predvsem divjadi.

Na Brdu pri Kranju je bila 24. in 25. 10. 1986 **35. jubilejna medpokrajinska lovska konferenca**. Tema konference je bila **Ohranitev divjega petelina**.

Na Brdu pri Kranju so 25. 10. 1986 predstavniki Koroškega lovstva in Lovske zveze Slovenije podpisali **sporazum o podaljšanju sporazuma**, podpisanega 7. 2. 1980, **o enotnem gospodarjenju z gamsi na obmejnem območju med Avstrijo in Jugoslavijo**.

V Kočevju je bilo 17. 12. 1986 v okviru programa strokovnih aktivnosti Lovske

zveze Slovenije enodnevno **posvetovanje z delovnim naslovom Dopolnilno krmljenje in ukrepi v okolju jelenjadi**. Na posvetovanju so sodelovali tudi tuji strokovnjaki.

Na mednarodnem sejmu gozdarstva in kmetijstva v Kranju je bilo 11. 4. 1987 v organizaciji Lovske zveze Slovenije **posvetovanje o gojitvenih ukrepih pri gospodarjenju z gamsi na območjih, okuženih in ogroženih z gamsjimi garjami**.

Na mednarodnem sejmu gozdarstva in kmetijstva v Kranju je 17. 4. 1987 Lovska zveza Slovenije organizirala ob udeležbi naših in tujih prirediteljev **Posvetovanje o ukrepih za preprečevanje škod v gozdu ter o ukrepih za preprečevanje škod na divjadi v kmetijstvu in prometu**.

Na Brdu pri Kranju je bila 18. 4. 1987 programska volilna skupščina Lovske zveze Jugoslavije. **Osrednja problematika na tej skupščini je bila razprava o skupnem programu znanstvenoraziskovalnega programa v lovstvu**.

Foto J. Černač

Lik prvega predsednika Slovenskega lovskega društva

France Cvenkel

Slovensko lovstvo se je rojevalo konec 19. in v začetku 20. stoletja ob prebujenju slovenski nacionalnosti, v tekmovanju naših lovcev z nemškimi in nemškutarskimi. Prvotni, osnovni razlog so bila lovišča na slovenskih tleh, do leta 1900 v veliki večini v rokah tujcev in njihovih privržencev. Naši lovci so sprevideli, da so bogatim tujcem lahko kos samo z združevanjem svojih sil, predvsem denarja, če naj jim vzamejo lovišča iz rok. Zato v zadnjem desetletju 19. in v prvem desetletju tega stoletja na Slovenskem, predvsem na Kranjskem, Primorskem in Štajerskem vzniknejo prve slovenske lovske družbe ali klubi, ki jim tudi uspe, da postanejo zakupniki nekaterih lovišč. Vendar so te družbe oziroma klubi preveč različni, brez enotne vsebine in medsebojne povezanosti, zato so tudi uspehi skromni. Poleg tega pa lovišče v zakup in lov v njem še ne moreta biti začetek in konec lovskega udejstvovanja. Lov in lovstvo sta namreč še kaj drugega, pomembnejšega. Potrebno bi bilo torej osrednje vodstvo, ki bi se moglo meriti z dobro organiziranim nemškim društvom Krainischer Jagdschutz – Verein, ki je imelo svoj sedež v Ljubljani, in imelo tudi svoj nemški lovski list.

Za uresničitev hotenj slovenskih lovcev so v letu 1907, od januarja do oktobra, potekale v Ljubljani na sestankih intenzivne priprave. Na ustanovnem občnem zboru Slovenskega lovskega kluba, 16. oktobra 1907, je v imenu pripravljalnega odbora odvetniški pripravnik dr. Ivan Lovrenčič razvil program nove organizacije. Med drugim je predlagal: naši skupni lovski interesi naj ustvarijo centralo slovenskega lovstva in organizirajo slovenske lovce; ne smemo biti zgolj lovci v prvotnem pomenu besede, ampak tudi varuhi narave; delovati moramo za dvig lovstva na Slovenskem ter skrbeti za strokovno izobraževanje njegovih članov; hočemo varovati slovenski značaj naše dežele in prisiliti tujca, da bo spoštoval slovenski značaj tal, kjer lovi; naša dolžnost je, da se tudi kot lovci zavedamo svoje narodnosti in svojega jezika. Spričo takšnega programa, ki ga je

ustanovni občni zbor SLK z odobravanjem sprejel, je bilo tudi treba izvoliti ustrezno vodstvo, zlasti predsednika. Kajti ugled kluba ali društva je v največji meri odvisen od človeka, ki ga vodi in predstavlja. Poiskali so najboljšo rešitev in se odločili za tedaj zelo uglednega in priljubljenega ljubljanskega župana Ivana Hribarja, ki je bil seveda lovec in je tudi sodeloval pri pripravi pravil Kluba. Na drugem občnem zboru, 19. 3. 1909, se je Slovenski lovski klub preimenoval v Slovensko lovsko društvo (SLD). Ivan Hribar je bil spet izvoljen za predsednika in je SLD vodil do 3. občnega zbora, 24. aprila 1910.

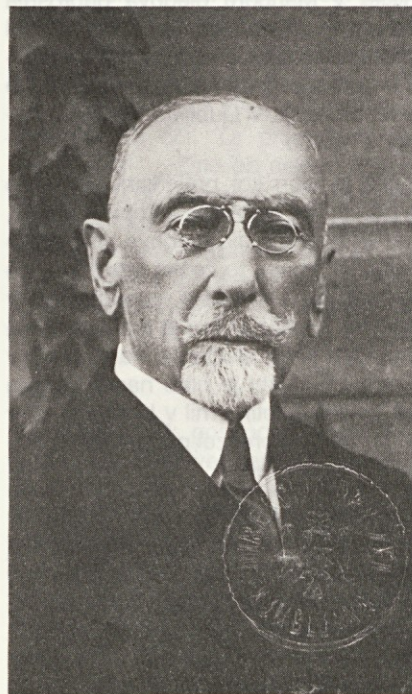
Velik narodnjak, gospodarstvenik in politik

Ivan Hribar se je rodil 19. 9. 1851 v Trzinu. Oče je bil reven bajtar s šestimi otroki v družini. Starši so hišo z nekaj zemlje v Trzinu kmalu prodali in kupili drugo bajto v Mengšu. Tu je Ivan tudi začel obiskovati osnovno šolo. Po končanem prvem razredu je oče zelo nadarjenega šolarčka odpeljal v Ljubljano, da tam nadaljuje šolanje. Pri gosposlinji, kjer je stanovalo več dijakov in študentov, je Ivan kot najmlajši spal v »prilijču« velike študentove postelje, to je v predalu, ki so ga vsak večer potegnili izpod postelje.

Kot gimnazijec, že kot četrtošolec, se je začel navduševati za slovanske jezike, zlasti za ruščino in češčino. K učenju teh jezikov ga je zlasti spodbujal njegov profesor, ki je bil hkrati tudi upravitelj gimnazijske knjižnice. Ta je Ivanu tudi vsadil v srce slovenski ponos in ljubezen do slovanstva.

Zaradi pisma sošolcu nemškutarju, po prvem semestru 5. razreda gimnazije, bi bil Ivan skoraj izključen iz šole, da ni že prej sam izstopil. Potem se je doma pripravljaj na izpit čez razred, a ga konec leta deželni šolski svet ni pripustil k izpitu. Tako je bilo zanj eno leto šolanja izgubljeno. Ni mu več kazalo ostati v Ljubljani.

Po končanem šolskem letu 1867/68 je s tremi goldinarji v žepu odšel peš v Novo mesto, da se vpiše – ponovno – v 5. razred frančiškanske gimnazije. V

Ivan Hribar (1851–1941), prvi predsednik Slovenskega lovskega društva

prvi knjigi, Moji spomini, piše, da je odšel iz Ljubljane ob štirih zjutraj in prišel v Novo mesto ob treh popoldne. Še isti dan se je vpisal, prespal v Novem mestu in se drugo jutro ob sedmih spet peš odpravil proti Ljubljani. Silno utrujen je ob desetih zvečer obnemogel pod Rudnikom. Neki voznik ga je pobral in pripeljal v Ljubljano. Kot dijak v Novem mestu se je preživljal v glavnem z inštrukcijami. Kmalu je zaslovel kot izvrsten domači učitelj in kot tak dobil tudi najboljšo novomeško inštrukcijo – pri graščaku Germu.

Gospodinja Marija, pri kateri so stanovali trije dijaki, je imela Ivana najrajši. Dovolila mu je celo, da je pri njej v veliki sobi ustanovil dijaško čitalnico. Časnike je izprosil; čitalnica je dobivala brezplačno kar 17 slovenskih, hrvaških, čeških, ruskih in nemških listov. Tu so se shajali dijaki, brali in debatirali ter se navduševali za slovensko narodno stvar. Toda našla sta se špiclja, ki sta Hribarja očrnila pri profesorskem zboru. Ni mu kazalo drugega, kakor da zapusti Novo mesto, saj mu je spet

grozila izključitev. Tako ni končal 6. razreda gimnazije.

Šolanje je sklenil nadaljevati v Mariboru. Spet večinoma peš je premeril pot do glavnega mesta na Štajerskem. Upal je, da mu bo lahko kaj pomagal urednik Slovenskega naroda Anton Tomšič, saj je bil Hribar dopisnik tega lista. Toda Tomšič mu je rekel, da nikjer v Mariboru njegova priprošnja ne bi prav nič zalegla. Pač pa je napisal priporočilo glavnemu zastopniku pravkar ustanovljene podružnice češke banke Slavija v Ljubljani, da ga sprejme v službo.

Tako je Ivan kot praktikant za borno plačo pri tej podružnici stopil v službo, kar je preusmerilo njegovo življenjsko pot. Ker je bila to češka ustanova, se je Ivan še bolj vneto izpopolnjeval v češčini. Kmalu se mu je tudi uresničila želja, da je šel službovat na centralo v Prago. V službi je hitro napredoval in se po nekaj letih vrnil v Ljubljano, kjer je pri 28 letih prevzel podružnico Slavije kot njen direktor.

V Ljubljani se je hitro začel uveljavljati tudi v družbenem življenju in kmalu postal član mestnega sveta. Zlasti si je pridobil velike simpatije Ljubljančanov ob potresu, leta 1895, ko si je vsestransko prizadeval ublažiti posledice te naravne katastrofe. Ni torej čudno, da ga je že naslednje leto – 1896 – mestni svet izvolil za ljubljanskega župana. Hribar je bil izjemno vesten in natančen, do sebe in do drugih. Plačo je dobival v banki, županoval pa je v glavnem brezplačno. Zaradi svojih obveznosti na občini je bil vsak dan že uro pred drugimi na delovnem mestu v banki. Redno ob osmih pa je prihajal kot župan na magistrat, kjer je dajal uslužbencem navodila, podpisoval akte in dopise, ki jih je vedno tudi natančno prebral in marsikaj, če je bilo potrebno, tudi vsebinsko in jezikovno popravil. Prejšnji župani so bili Nemci, Hribar je bil šele drugi slovenski ljubljanski župan. Takoj po nastopu te svoje funkcije je na občini uvedel slovensko uradovanje. Nemške ulične napise je takoj začel spreminjati v slovensko-nemške, na tablah zgoraj so našla svoje mesto slovenska imena, pod njimi pa nemška, s črkami v velikosti 6:1, kajti slovenski in nemški Ljubljančani so bili v številčnem razmerju 6:1. Se razume, da je Hribar pri tem imel številne nasprotnike v nemško-nemškutarskih krogih, vendar je šel odločno svojo pot. Ob koncu njegovega županovanja so bili v Ljubljani že vsi ulični napisi samo slovenski.

Mica s kratkodlakim ptičarjem Plutonom

Ljubljana je bila na začetku Hribarjevega županovanja še majhno mesto, s 30 000 prebivalci. V času Hribarja pa je zelo napredovala; zgradili so elektrarno, cestno železnico, vodovod, kanalizacijo, Ljubljana je dobila slovensko višjo dekliško šolo oziroma licej, obrtno šolo (stavba kasnejše srednje tehniške šole), ljudsko kopel (tedaj po hišah še niso imeli kopalnic), za tedanji čas moderno mestno ubožnico itd.

Leta 1910 je mestni svet ljubljanski Hribarja ponovno izvolil za župana, a cesar Franc Jožef ga ni potrdil. Kajti znano je bilo, da je Hribar velik Slovenec, Jugoslovan in Slovan. Toda Hribarja tudi cesarjeva odklonitev ni zadržala pri njegovem udejstvovanju. Še naprej je deloval kot član mestnega sveta, pri ljubljanskem Sokolu, tudi kot njegov starosta, in drugod.

Na začetku prve svetovne vojne, leta 1914, je bil Ivan Hribar, ki se je zavzel za združeno Slovenijo ter jugoslovansko državo, aretiran. Eno leto je bil zaprt v Ljubljani, nato pa dve leti in pol – skupaj s svojo ženo Marijo in hčerko Zlatico – konfiniran v naselju Abtenau pri Salzburgu. Pol leta pred koncem vojne se je sicer vrnil na Štajersko, od koder pa ni smel na »ožje vojno območje«, torej tudi ne v Ljubljano.

Po razsulu Avstro-Ogrske je bil Hribar v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev podpredsednik Narodnega sveta v Ljubljani in tri leta poslanik Kraljevine SHS v Pragi. Nato je leto dni s položajem ministra kot pokrajinski namestnik deloval v Ljubljani.

Izmed številnih visokih odlikovanj, ki jih je Hribar prejel v svoji gospodarsko-politični karieri, pa mu je bil najdražji častni doktorat, ki mu ga je 15. 2. 1941 podelila ljubljanska univerza, tudi zato, ker je bil eden izmed prvih, ki si je vneto prizadeval za ustanovitev te najvišje šolske ustanove v slovenski Ljubljani.

Pravičen lovec, vesten strelec in ljubitelj psov

Zdi se, da je Hribar prvič prišel v stik z lovstvom v Novem mestu kot inštruktor sinov graščaka Germa. Ta ga je tudi povabil na Vinico na veliki lov, na katerem je bila vsa gospoda Novega mesta. Po lovu je bil Ivan tudi na veliki lovski pojedini. Tako na lovu kot na pojedini pa je bilo tudi marsikaj graje vrednega. O tem je inštruktor Hribar napisal članek v tržaški list Jadranska zarja in vzel na muho zlasti predsednika okrožnega sodišča. S tem se je seveda tudi zameril graščaku, da ga na lov in lovsko pojedino ni več povabil. V dijaku Ivanu sta se že zgodaj združevali ljubezen do domovine in ljubezen do naravnih lepot Slovenije, kar ni tako zelo daleč od lova v najzlahtnejšem pomenu. V eni izmed svojih šolskih nalog je napisal: »Naj bi grlice iz vseh jezikov zbrale najlepše besede in iz njih sestavile nov jezik, gotovo se mi ne bi zdel tako lep, kakor je moj materinski jezik – slovenščina. Kje najdete lepšo deželo, v kateri bi se visoke

gore, ljubki holmci, lepe ravnine, globoke doline, bogata polja in vinogradi veličastneje vrstili, kakor v Sloveniji! Kako zatorej ne bi bil nanjo navezan, kako bi je ne ljubil in ji ne želel posvetiti vseh svojih moči...»

Vsekakor je bil Ivan Hribar lovec že več let pred ustanovitvijo Slovenskega lovskega kluba, ko je pri svojih 56 letih postal njegov predsednik. Že prej ga srečamo na lovu v raznih krajih Slovenije. V njegovem arhivu odkrijemo tudi dopise, ki se nanašajo na lov in lovstvo. Zelo se je navduševal nad lovom na divjega petelina. Njegova hčerka zdravnica dr. Zlata ve povedati, da se je oče večkrat sredi pomladne noči z vozom odpeljal proti Dobrovi ali Rakovniku, kajti takrat je bilo v gozdovih nad tema krajema še veliko petelinov, celo na Golovcu je pel divji petelin. Večkrat je oče vzel s seboj tudi mamo, da je slišala in doživela skrivnostno pesem tega velikega gozdnega trubadurja. Vedno pa se je vrnil dovolj zgodaj in zaradi lova nikoli ni zamudil službe.

Kasneje najdemo Ivana Hribarja kot lovca zlasti na njegovem posestvu v Cerkljah na Gorenjskem. Tam blizu je bilo tudi njegovo nižinsko lovišče; bil je zakupnik lova okoli Komende in Lahovč, kjer je bilo vedno dovolj prepelice, jerebice in zajcev, manj pa srnjadi in fazanov. Ko se je Hribar po treh letih službovanja kot poslanik vrnil iz Prage, je leta 1921 hotel divjad svojega lovišča popestriti. Iz Češkoslovaške je pripeljal 4 pare divjih kuncev, ki so bili sicer tamkaj pogosta divjad, in jih izpustil v svojem lovišču. Vsekakor je bila to prva poskusna naselitev divjih kuncev na Gorenjskem, ki pa se ni obnesla. Približno v istem času so divje kunce izpustili tudi v okolici Maribora, zlasti na Ptujskem polju. Nekaj let zatem je bil sem in tja uplenjen še kak kunc, ko pa sta minili desetletji, te divjadi na Slovenskem ni bilo več.

Hribarju kot gospodarsko-politični osebnosti se je večkrat ponudila priložnost loviti v družbi imenitnih političnih veljakov v sloviti loviščih. O tem še vedno pričajo trofeje v njegovi hiši pod Rožnikom. Na njih beremo imena kakor Drž. posestvo Lane, ČSR; Lovišče Belje, Baranja; Konopište, ČSR...

Velika Hribarjeva odlika je bila skrb za lovsko orožje in ravnanje z njim. Vseh sedem njegovih pušk na posebnem stojalu v jedilnici v Cerkljah je bilo vedno skrbno očiščenih in namazanih. Nihče razen njega ni smel nobene vzeti v roke. Po vsakem lovu, najsi je na njem streljal ali ne, je najprej očistil puško in jo postavil na njeno mesto.

Ivan Hribar po lovu na gamse v Kamniški Bistrici

Puško je dosledno vedno napolnil šele, ko je stopil na stojišče, in izpraznil, ko ga je zapustil. Z besedo in zgledom je učil, da smrt tiči v puški, ki ob nepravilnem ravnanju lahko poseže tudi po lovcu samem ali solovcu. Nikdar tudi ni pritisnil na sprožilec, če ni natančno vedel, na kaj bo streljal. Prav tako se je dosledno vedno ravnal po pravilu, da lovec nima pravice ustreliti živali, če mu tega predpis ne dovoljuje. Za vsako tako napako ni prenesel nikaškega opravičevanja, ampak je zahteval kazen.

Dr. Zlata Hribarjeva se spominja, da se je pri njih zvrstila cela vrsta lovskih psov, od kratkodlakih ptičarjev in jazbečarjev do angleškega setra in španjela. Vsak ima svojo zgodbo in vsak je bil očetu posebej pri srcu. Ni prenesel, da bi bil pes priklenjen na verigi, češ da je to poniževalno za človekovega prijatelja. Kako je bil prvi predsednik SLD navezan na psa, morda še najbolje izpričuje zapis iz druge Hribarjeve knjige, Moji spomini, ko je kot jetnik številka 102 prestajal zapor v Ljubljani: »Bivanje v ječi me je obogatilo za spoznanje, kako težko je samotarstvo... Razpoloženje moje bilo je tak-

šno, da bi bil obupati moral... Preiskovalni sodnik je koj po prvih zaslišanjih določil nedeljo za dan, katerega smem sprejemati obiske... V oni krizi prijateljstva palo mi je naenkrat na um, da sem doma pustil najzvestejšega prijatelja – mojega lovskega psa Plutona. Neštetokrat sva se z njim izprehajala po polju ter po logih in dobravah, sledeč divjačini. Kakor s tovarišem pogovarjal sem se često z njim. Mnogokaj je inteligentna žival razumela iz mojega govorjenja. Videl sem to iz njenega obnašanja in njenih vestih, vsake prevare prostih oči. Ta prijatelj me ni nikdar izdal... Zato ob nekem obisku povprašam po njem in govorim s toploto o njem. Ko to izve Mica (vratarica v banki in naša družinska prijateljica), pripelje psa v pravosodno palačo in poprosi za dovoljenje, da ga vidim...«

Epilog

Slovenski politik, gospodarstvenik, kulturni in javni delavec ter prvi predsednik Slovenskega lovskega društva Ivan Hribar je bil ob razsulu stare Jugoslavije že v 90. letu. Toda v njem je še vedno žarel mladostni ogenj zavednega Slovence, Jugoslovana in Slovana. Zato ga je polom Jugoslavije v začetku aprila 1941 tem bolj prizadel. Krvavelo mu je srce, ko je doživljal vkorakanje italijanske vojske v Ljubljano in so kremplji treh okupatorjev trgali slovensko domovino na tri kose. Če bi bil mlajši, bi bil med prvimi, ki pod nobenim pogojem ne bi kapituliral, bojeval bi se z ognjem srca in orožja... Pri devetdesetih letih pa je človek z močmi pri kraju... Pekoča bolečina zaradi črnega izdajstva državnih voditeljev ga je pekla in strla...

Dopolodne 18. aprila 1941 si je oblekel črn plašč, se oprl ob palico in odšel od doma... Blizu Karlovskega mosta je na bregu Grubarjevega kanala odložil klobuk, palico in plašč ter skočil v zelene valove... Ko so mrtvega potegnili iz Ljubljane, so v njegovem žepu našli iz Prešernovih poezij iztrgan list s podčrtanimi vrsticami:

»Da neha me skeleti le-ta rana / posnel Katana bodem Utičana, saj: / Manj strašna noč je v črne zemlje krili / kot so pod svetlim soncem sužni dnovi...« V delovni sobi na njegovem domu pod Rožnikom pa so pod pisalnim strojem našli poslovilno pismo ženi, hčerki in »svojemu iskreno ljubljenemu narodu«, pismo, ki je v prvih dneh okupacije, razmnoženo in razširjeno v tisočih, prvo bodrilo upognjeni ponos našega človeka in mu vlivalo upanje...

SLD je bilo pobudnik za ustanovitev osrednje jugoslovanske lovske organizacije

Veljko Varičak

Z razpadom avstro-ogrske monarhije in z ustanovitvijo države Srbov, Hrvatov in Slovencev sta vzniknili tudi želja in potreba po ustanovitvi osrednje jugoslovanske lovske organizacije.

Lovski sistemi v novi državi so bili glede na različne zgodovinske in zemljepisne razmere raznovrstni. V Sloveniji in na Hrvaškem je vladal zakupni lovski sistem, v drugih delih mlade države pa še vedno regalni. Tudi lovska zakonodaja je bila zelo različna. Za usklajitev vseh teh zadev je bila potrebna osrednja lovska organizacija. Slovensko lovsko društvo je bilo pobudnik za sklicanje ustanovne skupščine, ki naj bi bila 2. 2. 1921 v Ljubljani; vsem lovskim društvom Jugoslavije je poslalo dopis z naslednjo vsebino:

»Naše ujedinjenje ne sme ostati le politično, ujediti se moramo tudi ekonomsko in kulturno. Na vseh poljih je potrebno, da strnemo svoje vrste, tudi na polju lova in ribarstva, ki tvorita zeleno vejico našega narodnega gospodarstva.

Slovensko lovsko društvo, ki je centrala vseh lovcev Slovenije, se je odločilo storiti prvi korak in pozivlja tem potom vsa lovska društva cele naše mlade, a prelepe kraljevine, da pošljejo dne 2. februarja 1921 svoje delegate na posvetovanje o ustanovitvi 'Centralnega saveza lovačких udruženja.'

Naloga 'Centralnega saveza' bi bila: zaščita naših celokupnih lovskih interesov pri kompetentnih uradih, organizacija lovcev v lokalnih lovskih družbah (udruženih in lovskih klubih, izenačenje pokrajinskih lovskih predpisov, širjenje strokovnih lovskih listov, posredovanje pri nabavljanju streliva, nakup žive divjadi, prodaja krzna, skupna rodovna knjiga čistokrvnih psos, tekme psos itd. itd.

Zborovanje se prične ob 10. uri dopoldne v Narodnem domu. Pristop je sloboden vsem lovcem, le pravica glasovanja je omejena na izkazane delegate.«

Drugega februarja 1921 so se sestali v Narodnem domu v Ljubljani predstavniki Slovenskega lovskega društva in »Opčeg hrvatskog društva za gajenje lova i ribolova« iz Zagreba. Pismene

pozdrave in opravičila pa so poslali Beogradsko lovačko društvo, Lovačka sekcija Bosansko-Hercegovskog turističkog kluba iz Sarajeva, Lovački klub iz Broda na Savi in Lovački klub Visoko (BiH).

Posvetovanje v Ljubljani je vodil dr. Ivan Lovrenčič, ki je predlagal ustanovitev osrednje zveze lovskih društev Jugoslavije.

Vsi udeleženci posvetovanja so bili enotni, da je osrednja lovska zveza nujno potrebna. V ožji odbor so izvolili dr. Lovrenčiča, dr. Lokarja in gozdarskega svetnika ing. Šivica. Ta odbor je dobil nalogo, da pripravi osnutek pravil osrednje lovske zveze, nato pa bodo ponovno sklicana vsa jugoslovanska lovska društva za ustanovitev osrednje zveze.

Vendar se vsaka novost težko prebije. Dr. Lovrenčič je namreč na občnem zboru Slovenskega lovskega društva v Ljubljani, 25. marca 1923, med drugim poročal, kako se je trudil ustanoviti osrednjo lovsko organizacijo. Sestavili so osnutek pravil in se pogajali s predstavniki lovskih društev Hrvaške in Srbije, vendar se zadeva ni rešila tako, kakor je predlagalo Slovensko lovsko društvo.

Dalje je poročal, da je jugoslovanski lovski zakon okvirno že izdelan, da pa bo treba pri zakonodaji upoštevati sedanje razmere po pokrajinah. V Sloveniji se je namreč izkazal zakupni sistem kot dober in zato ni nobenega razloga, da bi prešli na srbski regalni sistem. Najbolje bo, je rekel dr. Lovrenčič, da se doseže sporazum in se pusti, da vsaka pokrajina obdrži svoj sistem lova.

V Beogradu je bil 1. junija 1924 sestanek, na katerem so bili predstavniki Saveza lovačких udruženja Srbije, Hrvatskoga društva za gajenje lova i ribolova, Slovenskega lovskega društva, Saveza lovačких društava Vojvodine, Saveza lovačких udruženja za Bosnu i Hercegovinu in Vukovarskoga lovačkoga udruženja. Na tem sestanku so izdali poseben komunike, v katerem se naglašaja:

1. Ustanovi naj se osrednja uprava lovskih društev Kraljevine Srbov, Hrv-

atov in Slovencev s sedežem v Beogradu. Člani te uprave z enakimi pravicami in dolžnostmi postanejo vsa društva, ustanovljena na osnovi takrat veljavnih zakonov o lovu, in sicer: Savez lovačких udruženja Srbije, Hrvatsko društvo za gajenje lova i ribolova, Slovensko lovsko društvo, Savez lovačких društava Vojvodine, Savez lovačких društava za Dalmacijo in Savez lovačких udruženja za Bosnu i Hercegovinu.

2. Sklenjeno je bilo, da zaradi razlike med takrat obstoječimi lovskimi zakoni le navedene lovske organizacije lahko organizirajo lovce vsaka na svojem območju.

Črni gori je bilo prepuščeno, da sama odloči, kateri obstoječi lovski zakon bo sprejela.

3. Do poenotenja lovskih zakonov morajo po vseh krajih države lovci in lovske organizacije strogo izvajati pri njih veljavne zakone in naredbe o lovu.

Končno je bil 18. oktobra 1925 v Beogradu ustanovni občni zbor osrednje lovske organizacije Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slovensko društvo so na njem zastopali dr. Ivan

Lovrenčič, Ivan Zupan in dr. J. Kavčič. Na predlog dr. Lovrenčiča so sprejeli tale dnevni red:

1. Preučevanje in sprejem pravil za Središnju upravo Saveza lovačkih udruženja Kraljevine SHS. (Na temelju osnutka, ki sta ga sestavila dr. Ivan Lovrenčič in dr. Stanko Erhartič, oba člana Slovenskega lovskega društva.)

2. Volitve ožjega izvršnega odbora. Po dolgi in izčrpnj razpravi so sprejeli dopolnjeni osnutek pravil in izvolili izvršni odbor. Za predsednika so izvolili dr. Stojadinovića, za sekretarja pa dr. Stanka Erhartiča, člana SLD.

Tako ustanovljena osrednja jugoslovanska lovska organizacija je v skoraj nespremenjeni obliki in s tako vsebino delovala vse do leta 1941, ko je po aprilski vojni in okupaciji Jugoslavije nehala delovati. Po osvoboditvi se je ponovno pokazala potreba po osrednji jugoslovanski lovski organizaciji. Odposlanci vseh republiških in pokrajinskih lovske zvez so se 14. 4. 1946 zbrali v Lovskem domu v Beogradu, da se pogovorijo o prihodnji jugoslovanski lovski organizaciji, ki naj »bi bila posvetovalni organ najvišjim ljudskim oblastem pri izdajanju in izvajanju lovske zakonodaje ter skrbi za potrebe lovstva sploh,« kakor navaja v svojem poročilu dr. Janko Lavrič, takratni poslovodni predsednik Zveze lovske društev Slovenije.

Predstavniki srbske lovske organizacije so predlagali, da se osrednja jugoslovanska lovska organizacija ustanovi takoj. Pripravili so tudi osnutek pravil, o katerem naj bi delegati takoj razpravljali in pravila sprejeli. Delegati Slovenije pa so ob podpori hrvaških in makedonskih delegatov predlagali, da se ustanovitev osrednje zveze odloži, ker je treba o novih pravilih razpravljati v vseh zainteresiranih lovske organizacijah, ki naj dajo morebitne spremembe oz. dopolnilne predloge. Slovenski predlog je podprl tudi predstavnik Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo pri vladi FLRJ, nato so izvolili pripravljalni odbor za ustanovitev Glavne lovske zveze Jugoslavije. Naloga tega odbora je bila zbrati vse dopolnilne in spreminjavalne predloge k načrtu pravil, izdelati definitivni načrt pravil in sklicati ustanovni občni zbor osrednje jugoslovanske lovske organizacije.

Iz že omenjenega poročila dr. Janka Lavriča tudi izhaja, da so bili slovenski spreminjavalni in dopolnilni predlogi k načrtu pravil sprejeti.

Drugega septembra 1946 je bil ustanovni občni zbor, na katerem je bila ustanovljena Glavna zveza lovske

Alpski kozorog – spet naša visokogorska divjad

Foto K. Lampe, Diana

združen FLR Jugoslavije, ki je postala najvišja reprezentativna in posvetovalna lovska organizacija v FLR Jugoslaviji. Za predsednika je bil izvoljen general dr. Vladimir Velebit.

Glavna zveza je delovala in deluje še danes v skoraj nespremenjeni obliki. Nekajkrat je spremenila ime; sedaj se imenuje Lovska zveza Jugoslavije. Seveda so se spreminjale tudi nekatere njene naloge, kar je logična posledica našega družbenega razvoja.

Zveznega zakona o lovstvu v SFR Jugoslaviji nimamo več. (Jugoslovanski temeljni zakon o lovstvu iz leta 1965 je v SR Sloveniji prenehal veljati 8. dan po objavi Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, tj. 5. 11. 1976.) Lovstvo in lovska zakonodaja sta prišla v pristojnost republik in pokrajin. Zato se je pokazala potreba po taki osrednji jugoslovanski lovski zvezi, ki bi na samoupravni osnovi povezovala vse lovske zveze republik in pokrajin, usklajevala njihovo delo ter njihove napore za nadaljnji razvoj lovstva in lovske organizacije v posameznih republikah in pokrajinah ter v vsej Jugoslaviji. Delo slovenskih predstavnikov v Lovski zvezi Jugoslavije je bilo plodno in učinkovito. Ob

sodelovanju in podpori vseh jugoslovanskih lovske organizacije so na konferenci Lovske zveze Jugoslavije v Varaždinu 15. in 16. novembra 1975 sprejeli in podpisali samoupravni sporazum vseh lovske zvez socialističnih republik in avtonomnih pokrajin. S tem samoupravnim sporazumom je Lovska zveza Jugoslavije dobila novo, samoupravno vsebino dela. Iz tega izhaja: – Lovske zveze socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin so se sporazumele, da se bodo združile in organizirale v Lovsko zvezo Jugoslavije, da bi določale skupno politiko

Iz prekmurskih lovišč...

Foto B. Krže

in vodile enotno akcijo pri varstvu in gojitvi divjadi, lovu in upravljanju lovišč, enotnem nastopanju v tujini in do raznih mednarodnih organizacij.

– Medsebojna razmerja lovskih zvez socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin v Lovski zvezi Jugoslavije ureja statut Lovske zveze Jugoslavije in posebni sporazum.

– Skupna politika in akcija bosta temeljili na naslednjih načelih:

a) z divjadjo v prosti naravi se enotno ravna kot z družbenim premoženjem,

b) divjad je treba varovati in ohraniti kot naravno bogastvo in del zdravega ter uravnovešenega človekovega okolja,

c) enakopraven položaj lovskih organizacij temelji na samoupravnih družbenoekonomskih odnosih,

d) dohodek iz lovišč se uporablja samo za gojitev in varstvo divjadi,

e) delo za ohranitev, varovanje in uporabljanje divjadi temelji na enotnih strokovnih temeljih,

f) vse lovske organizacije delujejo v

mejah zakonov, predpisov in samoupravnih aktov v lovstvu in imajo enotno lovsko statistiko in evidenco,

g) vse lovske organizacije negujejo in razvijajo lovsko etiko,

h) lovske zveze socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin zagotavljajo na podlagi statuta sredstva, ki so potrebna za delo Lovske zveze Jugoslavije.

– Lovske zveze socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin bodo svoje odnose s tujino in mednarodnimi organizacijami urejale enotno in praviloma prek Lovske zveze Jugoslavije v skladu z zunanjo politiko SFRJ.

– Lovska zveza Jugoslavije se včlani v Mednarodni svet za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) kot predstavnik lovskih zvez socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin. Razmerje s CIC in drugimi mednarodnimi organizacijami, ki so pomembne za lovstvo, ureja statut in drugi akti Lovske zveze Jugoslavije in posebni sporazum.

Na skupščini Lovske zveze Jugoslavije 4. decembra 1982 je sprejela kodeks jugoslovanskih lovcev, ki je družbeni okvir, v katerem se uresničujejo odnosi do divjadi in funkcija lovstva in lovcev. Ta kodeks postavlja temeljna načela samoupravne organiziranosti lovcev in pravila vedenja. Ena izmed osnovnih in trajnih nalog vsakega lovca je po določilih tega kodeksa prizadevanje za razvoj novih socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju lovstva, v življenjskem okolju lovcev in v družbi kot celoti.

Slovenski delegati aktivno delujejo v naši osrednji lovski organizaciji. Naši predstavniki imajo tri mesta v predsedstvu Lovske zveze Jugoslavije, tvorni pa so tudi v svetih in strokovnih komisijah ter v jugoslovanski delegaciji v CIC.

Slovenska lovska organizacija je bila torej pobudnik za ustanovitev osrednje jugoslovanske lovske organizacije, bila pa je tudi njen neutrudni sodelavec že v vseh predvojnih letih. Po osvoboditvi je bila ponovno med aktivnimi in učinkovitimi sodelavci Lovske zveze Jugoslavije. Slovenska lovska organizacija je namreč vedno čutila potrebo po povezovanju vseh lovskih organizacij v jugoslovanskem prostoru, po usklajevanju stališč, izmenjavi izkušenj in strokovnih dognanj. Tej pred dolgimi leti začrtani poti bomo sledili tudi v prihodnje, kajti samo tako bomo lahko uspešno delali za napredek slovenskega in jugoslovanskega lovstva kot celote.

Foto Janez Papež, Diana

Spomini na dr. Lovrenčiča

Ob 35. obletnici njegove smrti in 80-letnici slovenske lovske organizacije

France Cvenkel

»Umril nam je, 1. 12. 1952, nestor našega lovstva in kinologije, njun ustanovitelj, organizator in učitelj slovenskih lovcev... dr. Ivan Lovrenčič, predsednik Mednarodne kinološke federacije, častni predsednik Kinološke zveze Jugoslavije, častni predsednik Lovske zveze LR Slovenije, lovski pisatelj...«

Iz osmrtnice Lovske zveze LRS, Lovec, št. 12/52

Postal sem tajnik Lovrenčičeve lovske družine

Le nekaj dni zatem, ko sem 1. oktobra 1948 moral prevzeti vodstvo sedemletne osnovne šole v Horjulu, in sem ravno nameščal svojo borno opravo v svoje enosobno stanovanje zraven pisarne v starem šolskem poslopju, sem začul pred šolo konjska kopita. Voznik v lovski obleki in z lovskim klobukom, pomaknjenim na čelo, s cigaro v ustih in z dlanmi v irhastih rokavicah, je pritegnil vaje. Bel lipicanec se je ustavil in neznanec, že dokaj v letih, je prožno stopil s kočije na šolski prag. Koraki okovanih škornjev po hodniku so se ustavili pred pisarno. Potrkalo je... Neznanec je vstopil, pozdravil in mi ponudil roko. Šele tedaj sem ga prepoznal, saj sem ga že videl v Ljubljani, vendar drugače opravljenega... »Doktor Lovrenčič sem, starešina horjulske lovske družine. Lovci smo takoj zvedeli, da je novi šolski ravnatelj član zelene bratovščine...«

»Vaš obisk, tovariš doktor, mi je v posebno čast, a mi oprostite, ker vam spričo pravkaršnje vselitve – in ker sem še brez gospodinje – ne morem ponuditi drugega kakor tale razmajani stol...«

»Saj lovec v gozdu najudobneje sedi na navadnem štoru...«

Sedla sva in beseda je dala besedo. Pravzaprav je govoril predvsem on...

»Ker ste šolnik in prosvetar, ste nam še posebno dobrodošli. Kako zelo pri naših lovcih primanjkuje znanja, kulture in etike, še zlasti pa ljubezni do žive narave in divjadi. Da ne govorim o odnosu do psa! Vaši članki v Lovcu pa s toliko toplino trkajo na lovčevo srce in njegovo vest...«

Poznam vašega strica Pavla, borznega senzala in vedrega sogovornika. Pa tudi vašega očeta Jožeta. Nista le dobra lovca, ampak tudi velika ljubitelja

psov. Menda veste, da sem prvo leto po prvi svetovni vojni od vašega očeta kupil lepega in lovsko izjemno sposobnega resastega istrijanca. Postal je eden izmed mojih plemenjakov, ki je na pasmo resastih istrijancev prenesel odlične lastnosti. Pavel me je povabil na lov k vam na Gorenjsko. Takrat sem se zagledal v psa vašega očeta. Ne morem pozabiti, kako vztrajno je gonil lisjaka in obstreljenega blizu mojega stojišča ujel ter z njim bliskovito obračunal... V gostilni, v Pavlovi in Jožetovi rojstni hiši, je bil »zadnji pogon«. Tam smo se pogodili za Sultana. Pa je pristopil k naši mizi kmet iz soseske, rekoč, toliko pa pes ni vreden, za tak denar bi kupili že dobro kravo. – »Ampak tudi z najboljšo kravo ni mogoče loviti!« sem odvrnil in v gostilni so se vsi gromko zasmejali... Oh, kje so že tisti časi! Vas takrat še na svetu ni bilo, jaz sem bil pa že v najboljših letih, pri štiridesetih... Najbrž se sprašujete, po kaj sem pravzaprav prišel. Tajnik naše lovske družine, Janez Prebil, je sicer mož na mestu, ampak v desnico se je hudo urezal pa mu pero ne stoji več v roki. Prosim vas, da ga nadomestite, postanite takoj član naše lovske družine, za tajnika

Spominsko obeležje dr. Ivanu Lovrenčiču stoji v grajskem parku v Ribnici na Dolenjskem

Foto B. Krže

vas bomo pa »uradno« izvolili čez nekaj mesecev...

Ne bom vas več zadrževal... Janez vam bo kmalu prinesel družinski arhiv. Že vnaprej se vam zahvaljujem za sodelovanje.

Krepko mi je stisnil desnico in odšel – sedemdesetletnik, a še vedno krepak, pokončen...

Pred šolo je počil bič in lipicanec je odpeketal s kočijo nazaj proti Vrhniki, kjer je bil takrat Lovrenčičev dom. Jaz pa sem obsedel na stolu sredi razmetane sobe in enostavno pozabil, kaj vse mi je še postoriti. Misli so se mi zavrtle okrog človeka, o katerem sta mi oče in stric pripovedovala s tolikim spoštovanjem, marsikaj njegovega in o njem sem pa tudi prebral...

Ustanovitev Slovenskega lovskega kluba (SLK) je predvsem njegova zasluga. Na ustanovnem občnem zboru tega kluba, 16. oktobra 1907, je razvil program slovenskega lovstva, kot proti-tež tedanjemu nemškemu oziroma nemškutarskemu »Krainischer Jagdschutz – Verein« v Ljubljani. Na prvem občnem zboru je bil izvoljen za podpredsednika SLK. Prav tako na drugem občnem zboru, 19. 3. 1909, ko se je SLK preimenoval v Slovensko lovsko društvo (SLD). Bil si je svest, da kot mlad odvetniški pripravnik še nima tolike moči pred oblastmi habsburške birokracije, da bi bil kot predsednik uspešen. Na tretjem občnem zboru SLD, leta 1910, je bil dr. Lovrenčič soglasno izvoljen za predsednika, čeprav je sam osebno menil, da bi za tako njegovo funkcijo moralo miniti še nekaj let.

Leta 1932, ob 25-letnici SLD, so udeleženci slavnostnega zborovanja v dvorani ljubljanskega magistrata dr. Lovrenčiča izvolili z navdušenim aplavzom za dosmrtnega častnega predsednika SLD. To njegovo častno funkcijo je po osvoboditvi leta 1945 potrdila tudi Zveza lovskih društev Slovenije. Dr. Lovrenčič je predsedoval SLD do leta 1936, to je 26 let; tako dolgo slovenske lovske organizacije ni vodil nihče drug.

Ivan Lovrenčič je bil kmečkega rodu iz Zamosteca pri Sodražici. V Ljubljani je

Dr. Ivan Lovrenčič z resasto istrijanko Ado, leta 1950, na Jeralovem vrtu na Vrzdencu

Foto Fr. Cvenkel

dokončal gimnazijo, odšel študirat jus na Dunaj in leta 1905 v Pragi promoviral za doktorja prava. Ivanov oče je bil strasten lovec, zato je v mladem Ivanu plala lovska kri z vsem ognjem. Že kot dijak in kasneje kot študent je pod strogim očetovim vodstvom osvajal zeleno prakso, teoretično lovsko znanje pa si je izpopolnjeval po knjižnicah na Dunaju, zlasti pa v Pragi, v družbi kasnejših vodilnih čeških lovcev. Knjige, zlasti lovske in kinološke, so bile njegove zveste spremljevalke. Skratka, svojo lovsko izobrazbo je zajemal iz svetovne literature, saj je obvladal nemščino, češčino, ruščino in francoščino...

Čestitat starešini na Vrhniko

Po letu 1936 se je Lovrenčič z vso vnemo posvetil kinologiji oziroma Jugoslovanski kinološki zvezi, ustanovljeni leta 1924, s sedežem v Ljubljani, kar vse je bilo v glavnem njegovo delo. V svoji obširni študiji Istrski brak je prikazal izvor naših istrijancev. Dosegel je, da sta resasti istrijanec in kratkodlaki istrijanec postala mednarodno priznani pasmi.

Leta 1936 je v Berlinu izšel Leksikon za ljubitelje psov. Med drugim so v njem predstavljeni tudi svetovni kinološki strokovnjaki, med njimi – kot edini Jugoslovani – tudi dr. Ivan Lovrenčič.

Navedeni so njegovi osebni podatki, kakor tudi njegovi uspehi v lovstvu in kinologiji.

Leta 1939 je generalna skupščina Mednarodne kinološke zveze (FCI) Lovrenčiča izvolila za svojega podpredsednika. Leta 1947, na zasedanju v Bruslju, ki ga je – v francoščini – vodil on kot podpredsednik, je bil izvoljen za predsednika FCI.

Kinološka zveza Jugoslavije je zopet oživila spomladi 1949, ko je ministristvo za notranje zadeve FLRJ odobrilo njen obstoj in delovanje. Na njenem prvem občnem zboru, ki je bil v Skopju 15. oktobra istega leta, je bil dr. Lovrenčič izvoljen za njenega prvega predsednika v Titovi Jugoslaviji. Vest o tem je hitro prispela tudi v Horjul. »Prav bi bilo, da kot tajnik horjulske družine sedeš na motor in se odpelješ našemu starešini čestitat,« mi je svetoval bivši tajnik Janez Prebil.

Sicer sem bil že nekajkrat na Vrhniki pri dr. Lovrenčiču, a nikdar prej se mi ni njegov dom zdel bolj podoben grajski pristavi kakor tistega oktobrskega dne.

Z doktorjem sva skoraj trčila drug v drugega spodaj na hodniku...

»Kaj pa je ravnatelja prineslo?« mi je sprožil naproti svojo desnico.

»Prišel sem vam čestitat v imenu lovcev horjulske družine k nedavni izvolitvi v Makedoniji. Za darilo sem pa prinesel poseben predlog, da predsednika Kinološke zveze Jugoslavije proslavimo z veliko brakado na Planini. Naj vas vaši in vaših lovcev istrijanci razveselijo s svojim zvonjenjem!«

»Da, to je voščilo, vredno lovca lovcu.« Zunaj na dvorišču in na vrtu so psi v boksih postali nenavadno glasni.

»So mar razumeli vaše besede, jih je morda obšlo veselo lovsko pričakovanje?« me je Lovrenčič prijel za roko in odvedel na dvorišče. Sprehodila sva se med ogradami, iz katerih so istrijanci pozdravljali svojega gospodarja.

»Sedaj jih imam le šest. Vsak se obnaša po svoje. Ne le vas, tudi mene različno sprejemajo. Kakor smo si ljudje različni, tako je tudi vsak pes značaj zase. Zato se morata vzgoja in šolanje psa podrejata njegovemu značaju. Odločilno pa je, da vas pes sprejme za vodilnega...«

»Halo, halo!« se je izpred hišnih vrat oglasila soproga Zora. »Vabim vaju na skromen prigrizek.«

Ko sva se z doktorjem okvirno zmenila o velikem lovu na Planini, določila datum in je na krožnikih zmanjkalo narezka ter v skodelicah čaja, sem se poslo-

vil in pognal železnega konjiča nazaj proti Horjulu.

S kočijo na brakado

Planina je majhno hribsko naselje, prej bliže Lučinam kakor Horjulu, čeprav se imena Planina drži pripis »nad Horjulum«. A takrat so bili revirji okrog Šentjošta, Butajnov in Planine še sestavni del horjulskega lovišča. Torej, okrog Planine naj bi v počastitev predsednika Kinološke zveze Jugoslavije dr. Lovrenčiča kar dva dneva, 29. in 30. novembra, zvonili goniči in pokale puške. Popoldne pred državnim praznikom se je pred šolo v Horjulu zopet ustavila Lovrenčičeva kočija. Tokrat sta bila vanjo vprežena dva lipicanca, h kočiji pa privezana skopča dveh resastih in dveh kratkodlakih istrijancev. Ko so me zagledali s puško in nahrbtnikom, so me pozdravili z mahajočimi repi in nasmejanimi gobci.

»Tako torej, ravnatelj: dva konja – dva praznika, državni in – tako pravite – tudi moj. Imava pa tudi precej prtljage in cesta je mestoma napeta. Prisedel bo pa še Janko Jerala.«

Doktor je prižgal debelo cigaro, sedel na kočijo, si nataknil irhaste rokavice in počil z bičem. Konja sta hznila in skočila, psi so veselo zalajali in že smo brzeli proti Vrzdencu.

Pred Jeralovo hišo je doktor ustavil konja. Janko naju je že čakal v lovski opravi, obrit in nasmejan, kakor da gre na svatbo. Ob njem pa je stala – na treh nogah – njegova resasta istrijanka.

»Pa vendar ne boš vzel psice s seboj, to bo zanjo prenaporno.«

»Saj vas bom prosil, da bi jo peljali... Ko sem snel puško s stene, je Ada od veselja ponorela. Skušal sem jo pomiriti in ji dopovedati, naj ostane doma. A vse zaman. Njen lajež je bil jok in prošnja hkrati. Doktor, saj jo dobro poznate, da ji lov pomeni več kakor življenje. Lepo vas prosim, vzemite tudi njo s seboj.«

»Moj mladi prijatelj, ali slišite človeka, ki razume psa in sočustvuje z njim,« se je obrnil k meni in z roko dal psi znak, naj skoči na voz.

Leto dni sem že poznal Ado. Ko sem jo prvič videl, ležečo na Jeralovem pragu, sem se zagledal vanjo. Takrat še opazil nisem, da ji je prva leva noga hroma. Janko je sklepal, da ji je nekdo iz nevošljivosti tisto noč pognal iz pištole kroglo v pleče. Psica je bila namreč pri preizkušnji lovskih zasnov daleč pred vsemi psi, predvsem pa je bila na brakadah neprekosljiva zajčarka. Ko je

Janko tisto jutro zagledal ranjeno psico, je na glas zajokal, saj je bil prepričan, da je z njo konec. Psica pa se je izlizala in rana se ji je za silo zacelila, a noga ji je povsem odpovedala in ohromela. Počasi pa so se ji le vrnile moči in zopet za zajcem ni odnehala, dokler ni padel.

»Lovsko srce istrijanca je nadvse strastno in vzdržljivo. Zato vedno pravim: če hočeš gojiti, vzemi brak-jazbečarja, če hočeš loviti, vzemi – istrijanca! Lovec vodnik, ki ima vztrajno voljo, potrpljenje in zna vzgajati ter učiti psa, si ne more misliti boljšega od istrijanca. Nevzgojen istrski brak, leto in dan na verigi, spuščen le nekajkrat na lov, je pa zaradi svoje neugnane strasti lahko najbolj škodljiv!«

Ker se cesta začne vzpenjati, je naša »odprava« dohitela konjsko dvovprego s kmečkim vozom, polnim lovcev, za katerim je teklo pet resastih in kratkodlakih istrijancev ter pšenično rjava posavka.

»Da, lovili bomo okoli Planine, prenočevali pa po večini v bližnjem Suhem dolu. Sicer je za naše bivanje vse urejeno, vendar naj bi bila starešina in tajnik prva na mestu,« sem spremenil smer pogovora.

Lovrenčič je pognal svoja belca mimo voza, na katerem so sedeli lovci z Lesnega brda, iz Zaklanca in Horjula. Rad bi tudi prisedel veteran Urbančič iz Podolnice, a mu je to preprečil hud prehlad. Doktor, Janko in jaz smo v pozdrav dvignili klobuke in lovci na »lojtnem« vozu so nam nasmejanih obrazov odzdravljali s pokrivali visoko v rokah. In obojih psi so se pozdravili z veselim laježem, vedoč, da gremo vsi na lov.

Novembrski dnevi so kratki in popoldan se hitro prevesi v mrakoben večer. Ampak lipicanca sta s svojim stegnjenim in vztrajnim tekom hitro merila kilometre. Še pred večerom sta se ustavila pred kmečko gostilno Pri lhanetu v Suhem dolu. Na prag je prihitela gostilničarka Ivanka, rekoč, da je vse pripravljeno za lovce, pse in konje. Najoddaljenejši namreč niso imeli druge izbire, da pridejo že z nočjo v Suhi dol ali na Planino, saj je zbor pred lovom napovedan dokaj zgodaj...

Starešina, tajnik in pes prenočijo skupaj

Z Jankom sva izpregla konja, ju v hlevu privezala k jaslim in jima postregla z ovsom in senom. Doktor pa si je dal opravka s psi. Privezal jih je v steljniki, jim dal vodo in večerjo, saj

zjutraj pred lovom od nestrpnosti in lovske mrzlice nobeden ne bi hotel jesti.

Janko je z Ado odšel prenočevat k svojemu znancu, midva z doktorjem pa sva ostala kar v gostilni. Gostilničarka nama je odstopila spalnico s starinskima zakonskima posteljama. Po večerji sva se drug zraven drugega pogreznila v blazine. Doktor je ugasnil cigaro in luč. Jasna novembrska noč je dahnila svojo mrzlo sapo na majhna okna. Živahen razgovor lovcev spodaj v gostilniški sobi se je le počasi umiral. Tudi midva sva bila še dolgo budna in doktor je na račun najine zakonske postelje razdril prenekatero s pravo ribniško šegavostjo, da sva se oba na glas smejala.

Počasi pa se je v gostilni in okoli nje vse umirilo, le eden izmed psov v »šupi« se je neprestano lajajoč in cvileč, pritoževal ali nekaj prosil.

»Gotovo tudi vas vznemirja moj Cvetko. Ta pes je neverjetno navezan na gospodarja, čeprav so zraven njega drugi psi. Mislim, da bo v drugem okolju drugačen,« je rekel doktor, prižgal svetilko, si oblekel hlače in nadel pelerino. Spustil se je po stopnicah v vežo in na dvorišče. Cvetko je takoj vedel, počemu je prišel k njemu njegov gospodar, zato se mu je dobriklajoče že vnaprej zahvaljeval.

Zelo sem bil presenečen, ko sem na škripajočih stopnicah poleg doktorjevih korakov zaznal še pasje stopinje.

»Nič naj vas ne skrbi, moj mladi prijatelj,« je rekel doktor, ko se je s psom tlačil skozi vrata v spalnico. »Bolj mirno in varno boste spali, če bo tudi on z nama. Ta pes bi bil najprimernejši za poklicnega lovca, da bi bil lahko vedno z njim.«

Lovrenčič mu je ukazal prostor na preprogi za najinima posteljama in takoj zlezal nazaj pod odejo.

»Zdaj pa zares vsem nam lahko noč!«

Zvonjenje goničev v pozdrav predsedniku jugoslovanskih kinologov

Navsezgodaj je bilo okoli gostilne v Suhem dolu živahno in praznično. Rodilo se je lepo, a mrzlo in vetrovno novembrsko jutro. Z več strani so prihajali še zadnji domači in tuji lovci s psi. Janko se je pogovarjal s svojo Ado in na povodih vodil tudi doktorjeve istrijance.

Lovovodja Lovrenčič, ki mu je na rame-nu zraven puške visel še značilen, rahlo upognjen kovinast lovski rog, je dajal vodji gonjačev in drugim pomočnikom še zadnja navodila. Ko je poteg-

nil iz ust cigaro in jo ugasnil, je bil to znak za začetek.

»Tovariši lovci in gonjači, vsi udeleženci velike brakade na Planini – zbor.« Ko so se lovci in gonjači s psi postavili v vrste, je lovovodja vse navzoče pozdravil, nato je dal besedo meni. Stopil sem iz vrste in se postavil zraven Lovrenčiča.

Najprej sem v imenu upravnega odbora LD Horjul spregovoril nekaj stavkov v počastitev dneva republike oziroma drugega zasedanja AVNOJ in izrazil misli o pomenu tega praznika tudi za lovce, nakar sem vsem navzočim čestital k rojstnemu dnevu Titove Jugoslavije.

Drugi del govora sem posvetil dr. Ivanu Lovrenčiču, ki je bil prejšnji mesec (15. 10. 1949) v Skopju izvoljen za prvega predsednika Kinološke zveze Jugoslavije po osvoboditvi. Sploh sem poudaril njegove zasluge na lovskem in kinološkem področju. Končno sem sporočil, da ta veliki dvodnevni lov okoli Planine prirejamo v počastitev dr. Lovrenčiča in predlagal, da eno uro po izpustitvi psov ne bi počila nobena puška, ampak da bi v tem času imeli besedo le gonjači, njihovo orglanje in zvonjenje.

Ko sem lovovodji in predsedniku jugoslovanske kinološke organizacije segel v roko, so navzoči navdušeno zaploskali...

Približno uro in pol kasneje...

Zatem ko je lovski rog naznanil začetek pogona in so brakirji izpustili pse, je lovovodja Lovrenčič prišel k meni na strežo. »Burja zaveže psom nosove,« je šepnil.

Odvrnil sem: »Upajmo, da se bo veter do opoldne unesel, ko bo nastopila druga, spočita skupina psov.« Lovrenčič je navadno, če je bilo na voljo dovolj psov, prihranil del njih za drugo polovico lova. Njegove besede so bile: gonjači so kakor karte pri taroku – naj-

boljše je treba prihraniti za nazadnje! Toda, čuj! Na pobočju sosednjega hriba je zavrnil in hkrati kriknil gonjač. Kdor ne razume pasje govorice, bi utegnil pomisliti, da je gonjač z okovanim čevljem stopil psu na prste, da je od bolečine zacvilil.

»To je Jeralova psica, to je Ada! Dvignila je zajca!« je doktor že imel prislonjeno dlan k uhlju, z drugo roko pa vlekli iz žepa na telovniku štoparico. Sopranu psice sta se kmalu pridružila še pasji bariton in tenor. Doktorju je v očeh zasvetil žarek radosti in na ustnicah mu je zaigral smehljaj. Naguban obraz sedemdesetletnika je naenkrat postal ves mladosten. Hotel sem mu nekaj šepniti, a doktor je – kakor zamaknjen – položil kazalec na usta. Spomnil sem se njegovega članka v Lovcu: Sjedi – pa slušaj! Vriskanje in zvonjenje se je spustilo v dolino. Pri potoku so psi izdelali zajčjo kljuko in nadaljevali gonjo.

»Ampak, doktor, psi gonijo proti nama!«

Nehote sem nekoliko dvignil dvocevko, pa mi je doktor brez besede pokazal na uro in odkimal.

Takrat je že zašumelo po suhem listju. Streljaj pred nama je velik zajec naredil možica. Sedeč na zadnjih nogah je z uhlji lovil glasove zasledujočih ga psov. Ali šele listja v vetru ali moj nepremi-

šljen gib je zajca pogнал z dolgimi skoki dalje. Pa tudi zasledujoči psi niso bili več tako daleč. Kmalu so se pojavili na stezi med vejevjem, drug ob drugem, z nosovi čisto pri tleh. Prva Jeralova Ada, z naprej stegnjeno hromogo, ob njej pa Prebilov Azor in Lovrenčičev Blisk. Severna sapa jim sicer briše sled, a nosovi najboljših istrijancev se tudi vetru ne vdajo.

V zmernem teku so psi že skoraj potegnili mimo naju, ko so zaznali najindah. Skoraj na mestu so se zavrteli in pritekli k nama, da s svojimi smejočimi se gobci povedo, kako lepo jim je na lovu. Takoj nato pa so že odbrzeli po zajčjem sledu. Triglasno zvonjenje se je nadaljevalo.

»Vedno vodi najboljši nos in to je Adin. Ravnatelj, ste opazili, da je psica imela krvav rep? Pri iskanju zajca je dala vse moči od sebe in pri tem vztrajno navijala z repom, da mu je v konici počila žilica. To se dogaja pri najbolj strastnih psih. Sicer pa je Ada šolana istrijanka, Janko je bil njen učitelj. Ona ve, kadar gre na lov, kaj je njena naloga. Predvsem išče in goni zajca, srnjadi ne. Iz prvega njenega legla bom izbral mladica za vas, moj mladi prijatelj.«

Medtem se je glasna gonja na severnem pobočju skoraj izgubila.

»Star zajec v pol ure ne pride nazaj, kjer je bil dvignjen, lovci pravimo, da ne naredi kroga, četudi ima za petami najbolj ostrega psa,« je lovovodja pogledal na uro.

Medtem je sonce na nebu zlezlo že precej više in pobralo slano po prisojnih bregovih. Ozračje se je delno ogrelo in veter je ponehal. Ogrel so se tudi gonjači in njihovi »ta-ta, išči!« so postajali vse živahnejši. In psom, kakor da so se jim odvezali nosovi! Švigali so sem in tja, kakor da so jih spodbujale skrivnostne dišave iz goščav.

»Da, da, vreme z marsičem vpliva na pasji nos!«

Tedaj so se skoraj hkrati po hribih in dolinah oglasili psi. Uho veččega lovca je razločilo, kje so dvignili zajca, kje lisico in kje so se zmotili in pogнали srnjad. Z bregov in vrhov je odmevalo kakor pritkavanje zvonov ob prazniku.

»Premalo je reči – lepo, ker je tudi slovesno in svečano!« Doktor Lovrenčič je bil vidno ganjen. Odkril se je, kakor da bi stopil v cerkev. Njegovi kratki sivi lasje so bili v jesenskem soncu srebrni in solza sreče mu je spolzela po licu. Z drhtečo roko mi je sredi gozda na streži segel v dlan. Nič ni rekel, a sem čutil, kaj je hotel reči – moj dobri stari prijatelj, poslednji slovenski lovski vitez...

Slovenska lovška kinologija ob 80. obletnici ustanovitve SLD

Vojko Pirher*, Vlado Pfeifer, Boris Leskovic

Lovska kinologija je ena osnovnih dejavnosti lovstva, saj skrbi za zrejo in šolanje psov izključno za lovsko uporabo, za delo v lovišču. Je povsem lovsko strokovna dejavnost, osnovni pogoji za njeno uspešnost pa so strokovno-znanstveni napredek in športna aplikacija ter vgraditev novih, boljših in sodobnejših metod ter znanstvenih dosežkov v njeno delo.

Ob petdesetletnici slovenske lovške kinologije je takratni predsednik Društva ljubiteljev ptičarjev (DLP) Vladimir Pleničar poudaril: »Naše organizacije združujejo ljubitelje čistokrvnih psov in podpirajo njihova športna in kinološko znanstvena hotenja.«

Če hočemo spoznati preteklost slovenske lovške kinologije, moramo začeti s pregledom organiziranega lovstva na Slovenskem in z razvojem pasemskih organizacij (društev) za zrejo lovskih psov. Prav ti klubi oziroma društva so bili nosilci vsega strokovnega dela in odločanja v lovski kinologiji.

Razvoj slovenskega lovstva je bil od vsega začetka tesno povezan z lovsko kinologijo. Proti koncu preteklega stoletja pa se je začela slovenska narodna zavest na vseh področjih življenja naglo prebujati. Slovenski lovci so leta 1907 ustanovili Slovensko lovsko društvo (SLD), ki se je med drugim začelo zanimati tudi za zrejo lovskih psov. Uvažalo je predvsem čistopasemske angleške, francoske in nemške ptičarje. Vneti kinologi v tistem času so bili Viktor Galle, Janez Kosler, Ivan Kovač in Franc Laska. Za zrejo ptičarjev se je pri nas posebno zanimal Viktor Galle, za goniče pa Janez Kosler. Ena prvih nalog tega društva pa je bila poleg lovstva tudi gojitev in zreja čistopasemskih lovskih psov.

Posebne zasluge pri zreji lovskih psov je imel mladi in dejavni lovec in kinolog dr. Ivan Lovrenčič, ki ni skrbel samo za dvig lovstva, temveč se je neumorno trudil za to, da bi tudi v Sloveniji dobili društvo, ki bi se ukvarjalo z zrejo in šolanjem čistopasemskih lovskih psov. Za njegovo idejo se je kmalu navdušilo več lovcev kinologov, med njimi npr. Evgen Križaj.

* Predsednik sveta za lovsko kinologijo pri LZS.

S tekme psov ptičarjev, ki je bila ob 10-letnici DLP

Nestor slovenskega lovstva dr. Ivan Lovrenčič je od vsega začetka zahteval, naj se vsako leto prirejajo spomladanske in jesenske zrejne preizkušnje psov ptičarjev. Vodstvo teh preizkušenj je prevzel sam. Na prvi takšni preizkušnji je bil naš prvi kinološki sodnik Evgen Križaj, sodelovala pa sta še Štefan Paximody in Stanko Rudež. Na prvi preizkušnji ptičarjev, ki je bila leta 1910 v Ljubljani, se je posebno izkazal Franc Urbanc; ta vodnik je vodil dve psici, ki ju je sam zredil in izšolal.

Druga preizkušnja ptičarjev je bila leta 1913 v Domžalah; vodil jo je podpredsednik Slovenskega lovskega društva Franc Urbanc, ocenjevali pa so avstrijski sodniki.

Ob izbruhu 1. svetovne vojne leta 1914 je moralo Slovensko lovsko društvo s svojimi kinologi nehati delovati.

Društvo ljubiteljev ptičarjev

Po končani 1. svetovni vojni je naglemu razvoju slovenskega lovstva sledila tudi slovenska kinologija. Že 23. 2. 1921 so v Ljubljani ustanovili prvo slovensko kinološko društvo – Klub ljubiteljev ptičarjev (KLP).

Prvi predsednik Kluba je bil priznani lovec, rejec in vodnik Franc Urbanc. Kako je mislil o kinologiji in lovu, najbolje povedo njegove besede ob 20-letnici Društva ljubiteljev ptičarjev: »Naslednje besede so namenjene vsem onim lovcem, ki so prišli med svojim lovskim udejstvovanjem do prepričanja, da je pravičen lov mogoč le s šolanjem lovskim psom. Trudili smo se,

da v našem 20-letnem delu ustvarimo takega lovskega tovariša. Naše žrtve so bile bogato poplačane z uspehi, ki jih je vsak posameznik doživel na lovu, uživali pa smo jih tudi mi vsi na naših prireditvah.

Da nam je bilo mogoče to doseči, je prvič zasluga izvrstne zasnove današnjega čistokrvnega ptičarja, drugič, po žrtvovalnosti in vztrajnosti naših vodnikov in končno dejstva, da se je z leti vendarle pojavil pri naših lovcih pravi čut do divjadi, ki je prirodno bogastvo, ki smo ga dolžni ohranяти in ki ga naš štirinogi prijatelj po odstreli na najhitrejši način brez trpljenja in v nepokvarjenem stanju preda gospodarju.

S tega vidika trkam na vest tistih lovcev, ki še danes niso naši člani in ki še vedno brez šolanega čistokrvnega ptičarja love, da se zamislijo in stopijo v naše vrste.

Lovsko kinološko slovstvo nam dokazuje in lovška praksa nas uči, **da je tudi divjad živo bitje, ki ima pravico do ljubezni in zaščite. Zato smo jo dolžni varovati, negovati in gojiti, a tudi lovci le na najbolj človeški način, to je s šolanjem lovskim psom ptičarjem.**«

Tako so čutili in mislili takratni lovci in menimo, da imajo te besede danes še veliko večji pomen in bi morale preiti vsakemu pravemu lovcu v meso in kri. Novi Klub ljubiteljev ptičarjev je živahno deloval. Že 10. 4. 1921 je priredil prvo spomladansko zrejno preizkušnjo ptičarjev v okolici Ljubljane in 23. 5. 1921 je bil v jugoslovansko rodovno

knjigo vpisan prvi pes, 1A Golo Grafe-negg, lastnika I. Colomba iz Postojne, drugi pa 2A Tel Grlovski, rejke Hane dr. Schwarzove iz Ljutomeru, lastnik psa pa je bil Fr. Tavčar iz Ljubljane. Naslednje leto je bila prva razstava psov v Jugoslaviji, in sicer 4. in 5. aprila 1922 v Ljubljani. Na razstavi je bilo 399 psov vseh pasem.

Klub se je leta 1924 včlanil v *Österreichisches kinologenverband* na Dunaju in je bil s tem tudi mednarodno priznan kot pasemska organizacija. Poleg tega pa se je 26. 1. 1926 včlanil tudi v *Österreichisches Jagdgebrauchs Hundeverband* na Dunaju, ker v Jugoslaviji zveze za lovsko uporabne pse še nismo imeli.

Že takrat so člani te odlične slovenske lovsko-kinološke organizacije vedeli, da samo ena pasemska organizacija ne more uspešno delovati, če ni strokovno povezana z drugimi organizacijami za lovske pse, da bi se tako vse skupaj enotno ukvarjale z lovsko-kinološko problematiko, saj so zaradi lovsstva sploh obstajale in njemu je bilo namenjeno tudi njihovo delovanje.

Ker Klub ni imel pravil za prirejanje preizkušenj, je leta 1926 izdal prvo publikacijo s področja kinologije v Jugoslaviji, Določila za tekme, ki jo je napisal prof. dr. Janko Lokar in ki je obsegala Določila o tekmah ptičarjev in španjelov, pogoje za vpis v Jugoslovansko rodovno knjigo ptičarjev, seznam priznanih sodnikov in ocenjevalcev ter vpisanih psarn in psov. Dr. Lokar je v uvodu zapisal moto: »*Lovec brez psa je kakor jezdec brez konja.*« Pokazala pa se je tudi nujna potreba po izdaji pravilnika za sodnike. Tako je že 26. 9. 1927 izšel izpod peresa dr. Janka Lokarja Pravilnik za sodnike in pripravnike KLP. Nato je 1. 8. 1930 izšla knjiga dr. Janka Lokarja Ptičarji, njihova zreja in vzgoja, in sicer v nakladi 1000 izvodov.

Ob svoji deseti obletnici, 7. 2. 1931, pa se je Klub po sklepu občnega zbora preimenoval v Društvo ljubiteljev ptičarjev.

Ko je društvo dobilo strokovne akte, pravilnike in publikacije, ki smo jih omenili, je ustvarilo primerne razmere za delo na visoki strokovni ravni in zato tudi želo uspehe. Upravičeno so lahko takrat zapisali o sebi, da v lovski kinologiji v ničemer ne zaostajajo za Nemci.

Tako je Društvo 12. 10. 1935 praznovalo 25-letnico prvih preizkušenj za lovske pse na ozemlju današnje Jugoslavije.

Društvo pa je svoje člane in lovce

izobraževalo tudi s predavanji in tečaji. Prvi teoretični in praktični tečaj so organizirali od 8. do 13. marca 1937, vodil pa ga je Evgen Križaj, prvi jugoslovanski in slovenski kinološki sodnik. Naslednji tečaj, ki je bil od 13. do 19. marca 1938, pa je vodil velik jugoslovanski lovec, kinološki strokovnjak Bogdan Sežun iz Ljubljane.

Društvo ljubiteljev ptičarjev, ki je potrebovalo mednarodno priznanje in ki si ga je dobilo prek članstva v tujih kinoloških organizacijah (Kinologverband Österreichs), je dalo pobudo za ustanovitev Kinološke zveze Jugoslavije. Ta je bila ustanovljena 24. junija 1924 v Ljubljani. KZJ je bila na osnovi pogodbe, ki so jo sprejeli na občnem zboru FCI 23. julija 1928, sprejeta kot pridružen član FCI 25. februarja 1929, kot redni član pa 15. junija 1936.

Leta 1937 je Anton Schuster sestavil prvo rodovno knjigo za ptičarje in šarivce, izdalo pa jo je DLP. Poleg tega je Društvo redno prirejalo spomladanske in jesenske preizkušnje lovskih psov vse do začetka 2. svetovne vojne.

Med 2. svetovno vojno ni delovalo, takoj po končani vojni pa je svoje delo obnovilo. Za vodnike psov ptičarjev je priredilo več večinoma dvodnevni tečaje, na katerih so predavali znani kinologi Ivan Caf, Jože Logonder, Bogdan Sežun, Jože Škofic, Jože Jurečič, Alfonz Mazlu in drugi.

Ena izmed pglavitnih nalog DLP takrat je bila prirejanje spomladanskih in jesenskih zrejnih preizkušenj, poljskih in širših poljskih preizkušenj ter uporabnostnih preizkušenj za pse ptičarje ter preizkušenj v delu po krvnem sledu. Od leta 1921 do oktobra 1940 je pripravilo 64 preizkušenj in tekem, ki se jih je udeležilo 516 psov (povprečno 27 psov na leto). Od leta 1946 do 1952 je bilo 24 preizkušenj, udeležilo pa se jih je 185 psov (povprečno 90 na leto). Skupno pa je bilo do leta 1970 privedenih na preizkušnje 3257 psov ptičarjev in 179 španjelov. Od leta 1977 do 1980 je opravilo preizkušnje 413 ptičarjev in šarivcev (povprečno 103 psi na leto). Od leta 1981 do 1983 je opravilo preizkušnjo 237 psov (113 na leto), od leta 1984 do 1986 pa 611 (povprečno 205 na leto).

Popolno lovsko uporabnost dokaže pes na vsestranski uporabnostni preizkušnji za pse ptičarje. To je za lovskega psa najzahtevnejša preizkušnja sploh. V Sloveniji in Jugoslaviji so bile takšne preizkušnje leta 1950, 1951 in 1956, in sicer vse v Ljubljani.

Nato je po šestnajstletnem premoru Lovska zveza Pomurje leta 1972 prire-

dila takšno tekmo v počastitev svojega jubileja. Leta 1973 jo je priredilo DLP Ljubljana, nato pa je po enajstletnem premoru LKD Pomurje leta 1984 in 1985 priredilo mednarodno vsestransko uporabnostno preizkušnjo za pse ptičarje VUP – Panonski lovski pokal. Leta 1986 je VUP priredilo LKD Ptuj, preizkušnja pa je bila obenem jugoslovansko prvenstvo. Za leto 1987 je razpisana mednarodna VUP v Ljutomeru (prireditelj LKD Pomurje), posvečena pa bo praznovanju 80-letnice slovenskega lovsstva.

Vse uporabnostne preizkušnje po letu 1970, ki smo jih navedli, razen ptujske, so bile opravljene po pravilniku za delo psov ptičarjev, ki ga je leta 1973 izdalo DLP.

DLP je kot edina pasemska organizacija od leta 1960 prirejalo tudi preizkušnje ptičarjev v delu po krvnem sledu. Na predlog Bogdana Sežuna je DLP začelo prirejati preizkušnjo po krvnem sledu tudi za pse vseh drugih lovskih pasem. Do leta 1970 je na teh tekmah sodelovalo 34 psov.

Skupščina DLP je sprejela sklep, da se vsakoletna republiška tekma po krvnem sledu imenuje Memorial Vladimira Pleničarja, vsakoletna jesenska zrejna preizkušnja v Ljubljani Spominska preizkušnja Evgena Križaja, vsakoletna republiška širša poljska preizkušnja ptičarjev pa Memorial Bogdana Sežuna.

Pomurski in podravske lovski kinologi so ob podpori predsednika DLP Vladimira Pleničarja 16. 6. 1968 ustanovili podružnico Društva ljubiteljev ptičarjev za Pomurje in Podravje. Podružnica je hitro dejavno začela, prirejali pa so tudi predavanja in tečaje za vodnike psov ptičarjev s prikazi praktičnega dela v lovišču. Tečaji so bili v Ptuj, Ljutomeru, Lendavi in Murski Soboti. Na njih so predavali in izvedli praktične prikaze dela Ivan Caf iz Maribora, mgr. Ludvik Domjan iz Murske Sobote, Vojko Pirher iz Lukavec, Franc Feuš iz Ljutomeru, Vladimir Pfeifer iz Murske Sobote in drugi. Podružnica je uvedla vsakoletno lokalno preizkušnjo psov v vodnem delu, ki jo še danes prirejajo izmenično lovska kinološka društva Ptuj, Maribor in Pomurje.

Poleg tega je organizirala tudi prikaze dela psa po krvnem sledu, iz tega pa so se razvile lokalne preizkušnje dela lovskega psa po krvnem sledu v Pomurju.

Ob petdesetletnici prekmurskega lovsstva leta 1972 so člani te podružnice pripravili Vsestransko uporabnostno preizkušnjo za pse ptičarje, za katero

so priredili nov pravilnik, ki ga je nato potrdil strokovni svet DLP, DLP Ljubljana pa izdalo leta 1973. To vsestransko uporabnostno tekmo je priredila ZLD Pomurje, vodil pa jo je Bogdan Sežun. Podružnica DLP je nehala delovati, ko so bila leta 1978 ustanovljena lovsko kinološka društva.

V Zgodovini Društva ljubiteljev ptičarjev, ki jo je leta 1961 ob 40-letnici društva napisal dr. Jože Rant, je o strokovnih kadrih zapisal, da je Društvo skrbelo za strokovno vzgojo vodnikov, sodnikov in sodniških pripravnikov, naštel pa je tudi sodnike za ptičarje, ki so se takrat poslovili od nas: dr. Ivan Lovrenčič (allround sodnik), Franc Urbanc, Evgen Križaj, Feliks Justin, Anton Schuster, Ivan Hafner in Dragotin Klobučar. Aktivni sodniki takrat pa so bili: dr. Janko Lokar, Julij Koder, dr. Vilko Pfeifer, Bogdan Sežun, Teodor Drenig (allround sodnik), Ivan Caf, Jože Škofic, Ljuban Zadnik, Branko Maček in Pavel Cvenkel. Sodniški pripravniki za ptičarje so bili Rudolf Bernik, Ivan Blažič, Hinko Hribar, Bogdan Horvat in Franc Vidmar. Za šarivce so bili sodniki Julij Koder, Bogdan Sežun, Ljuban Zadnik, Jože Škofic, Ivan Caf in Franc Barbič ml., pripravniki za šarivce pa Franc Seršen in ing. Lado Pavec ter Ilija Dragojevič, ki je bil pripravnik za vse pasme ptičarjev in šarivcev.

Na zlatem jubileju DLP leta 1970 je prof. dr. Jože Rant poročal, da se je društvo trudilo predvsem za to, da bi povečalo sodniški kader, poleg tega pa je spoznalo, da lahko poleg tečajev in kinoloških prireditev le pisana beseda pripomore k izboljšanju sodniškega kadra.

Takrat je imelo DLP naslednje kinološke sodnike: Julij Koder, Teodor Drenig, Ivan Caf, Bogdan Sežun, Ljuban Zadnik, Jože Škofic, Pavle Cvenkel, Ilija Dragojevič (samo za zunanost), Mirko Fluher, Oresto Bordon, Jože Selan, Vladimir Pfeifer; za šarivce so bili sodniki Julij Koder, Teodor Drenig, Ljuban Zadnik, Jože Škofic in dr. Janko Lavrič.

Dr. Rant je na zlatem jubileju povedal, da je glavna naloga društva poskrbeti za to, da se bo sodniški kader pomladil, število rejcev in vodnikov pa zvišalo.

Leta 1961 se je število kinoloških sodnikov v primerjavi z letom 1937 povečalo s 7 na 11, število pripravnikov pa se je z 10 zmanjšalo na 8. Leta 1970 pa je bilo sodnikov za ptičarje in šarivce 13. Zanimiv je podatek, da nobene ga izmed osmih sodniških pripravnikov za ocenjevanje dela ptičarjev iz leta

Rado Pehaček je bil velik ljubitelj lovskih psov, posebno ptičarjev

Foto B. Krže

1961 ne zasledimo med sodniki leta 1970. Leta 1986 pa je bilo v spisku KZS navedenih 14 sodnikov za ocenjevanje dela ptičarjev in šarivcev in za telesno ocenjevanje ptičarjev. Poleg teh sodnikov dokaj aktivno deluje še 11 sodniških pripravnikov za pse ptičarje.

Če pri vsem skupaj upoštevamo še to, da se je sčasoma intelektualna raven v vseh lovskih kinoloških organih močno znižala, je seveda nujno, da se je temu primerno poslabšala tudi kakovost kinološkega dela.

Zadnja obsežnejša lovsko-kinološka knjiga, Moj pes dr. Janka Lavriča, je

izšla leta 1967 na pobudo LZS, posvečena pa je bila spominu dr. Ivana Lovrenčiča. Od takrat pa razen člankov v Lovcu in Kinologu ni izšlo nobeno pomembnejše strokovno lovsko-kinološko knjižno delo. Naše najboljše takšno strokovno delo je knjiga dr. Janka Lokarja Naši psi, ki jo je izdal in založil Lovski svet LRS leta 1948. Seveda je ta knjiga že zdavnaj razprodana in je ni mogoče dobiti. Ob jubilejih pasemskih društev so izšla krajša dela, med katerimi sta najpomembnejši Ptičarji in šarivci, ki je izšla leta 1961 v priredbi DLP, in brošura Petdeset let slovenske kinologije, ki je izšla leta 1970 prav tako v priredbi DLP. Leta 1976 je izšel

Almanah ob 50-letnici obstoja Kluba ljubiteljev psov jamarjev, ki ga je izdal Klub ljubiteljev psov jamarjev. Tu naj omenimo še to, da je DLP leta 1968 izdalo drugo rodovno knjigo psov ptičarjev in šarivcev, leta 1970 pa še tretjo. Obe je pripravil Jože Škofic. Pri tem pa moramo vedeti, da je prvi pogoj za razvoj in izboljšanje lovske kinologije znanje in seznanjanje z naj-novejšimi pisanimi strokovnimi dosežki in metodami pri vseh lovsko-kinoloških opravilih. Tako se bo naša lovska kinologija razvijala le, če bodo lovci in lovski kinologi lahko posegli po primer-ni strokovni literaturi in če bodo dobivali sproti zanesljive, pravočasne **pismene** informacije.

Klub ljubiteljev brakov

Po zgledu Kluba ljubiteljev ptičarjev je bil 22. maja 1924 ustanovni občni zbor Kluba ljubiteljev brakov, ki ga je vodil dr. Ivan Lovrenčič iz Ribnice. Na prvi seji upravnega odbora so bili navzoči tudi Henrik Lazarini, Zupan, Žmitek, Plemelj, Herfort in Bobek. Klub je moral orati ledino, saj so takrat neorganizirani ali slabo organizirani lovci ponekod lovili celo z nepasemskimi psi in vse, kar je glasno gonilo, imenovali »brake« (goniče). Člani kluba so bili težko bitko za lovsko pravičnost na lovu.

Še istega leta je Klub organiziral pregled goničev, dr. Ivan Lovrenčič pa je opisal zgodovino naših goničev. Ocenjeval je pse, opozarjal na njihove vrline in napake. Sam je vodil rodovnik goničev.

Jeseni istega leta je Klub priredil prvo tekmo brakov, na kateri je sodelovalo 6 psov, vodil pa jo je dr. Ivan Lovrenčič. Nato so priredili tudi več pregledov, leta 1925 pa uvedli začasno rodovno knjigo.

Leta 1936 se je Klub ljubiteljev brakov preimenoval v Jugoslovanski klub ljubiteljev brakov. Leta 1938 je postal predsednik Kluba dr. Janko Lavrič. Takrat so izdelali standarda pasemskih znakov za naša kratkodlakega in resastega istrjanca in ju predložili v potrditev JKS.

Prva tekma goničev je bila na Slivnici pri Cerknici. Na njej so ocenjevali nos, iskanje, glas, gonjo, sledoglasnost, poštenost, poslušnost, vedenje ob mrtvi divjadi in ostrost na roparice. Pozitivno so ocenili 8 psov.

Člani Kluba so izdali brošuro Braki Jugoslavije, v kateri so opisali pasme goničev, brošuro Pravilnik za telesno ocenjevanje brakov in Pravilnik za preizkušnjo lovske sposobnosti brakov. Dr. Ivan Lovrenčič pa je napisal Dolo-

čila za sodnike in vodnike, ki z majhni-mi spremembami velja še danes. Tudi Pasemski znaki istrskih brakov (opisi pasem) so njegovo delo, ki prav tako skorajda nespremenjeno velja še da-nes.

Po novem pravilniku so leta 1939 in 1940 organizirali dve tekmi. V tem času je bila že uvedena tudi knjiga šolanih goničev JŠG. Leta 1940 so na tekmih ocenjevali tudi že novi sodniki, in sicer Adolf Ivanc, Jože Kristen, dr. Janko Lavrič in dr. Lado Lovrenčič.

Z vsem tem so se razmere za uspešno delovanje še izboljšale, vendar pa je 2. svetovna vojna njihovo delovanje za-vrila, mnogo odličnih psov pa je med vojno izginilo.

Takoj po končani vojni je Klub začel zbirati in evidentirati preživele pse go-niče. Ponovno so uvedli začasni se-znam goničev in organizirali številne preglede. Ta začasni seznam so ukinili leta 1950. Takrat so tudi spremenili naziv Klub ljubiteljev brakov v Klub za goniče, skrbel pa je predvsem za vpise v evidenčne knjige psov. Do leta 1965 so vpisali 1179 legel sedmih pasem goničev v seznam mladih goničev RMG 4921 in v JRG 2669.

Tudi tekmovanja so se začela znova. Najuspešnejša vodnika, Adolf Ivanc iz Sodražice s psico Hitro in Jože Kristen iz Cerknice s psico Živo Podgorsko, ki je prejela kasneje še trikrat CACIB, sta dosegla tudi naslov mednarodnega prvaka v delu (CACIT).

Pri tem naj omenimo, da ima pravilnik za ocenjevanje dela goničev kot pose-ben predmet tudi delo psa po krvnem sledu. Klub je leta 1949 izdal pravilnik z navodili, da bi vodnike in sodnike za goniče seznanili z vsebino pravilnika. Nato je izdal pravilnik za ocenjevanje zunanosti in dela z navodili (ob objavi prvega zvezka rodovne knjige goničev), ki je izšel spomladi 1950. V pra-vilniku so bili objavljeni tudi vpisi v RMG, JRG in JSG z abecednim imeni-kom. Enako vsebino, vendar brez pra-vilnika, ima tudi drugi del rodovne knji-ge goničev, ki je izšel leta 1954. Ta del je posvečen spominu na organizatorja jugoslovanske kinologije, dr. Ivanu Lo-vrenčiču, ki je posvetil velik del svojega kinološkega delovanja ohranitvi in mednarodnemu priznanju goničev do-mačih pasem. Njegova psarna Podgo-ra – ena najstarejših – je dala od leta 1938 naprej 33 legel skrbno zrejenih resastih istrskih goničev. Zadnje leglo iz te psarne so zapisali leta 1952, v letu njegove smrti.

Od januarja 1963 je Klub izdajal dopol-nilni seznam vpisov in knjigo šolanih

goničev in seznam psov, ki so bili preizkušeni v naravnih zasnovah. Po-leg dr. Lovrenčiča je veliko delal na tem področju tudi dr. Janko Lavrič, saj so vsi pravilniki, ki so izšli po vojni, njegovo delo, prav tako pa tudi obe izdaji rodovnih knjig za goniče.

Od leta 1977 do 1986 je opravilo preiz-kušnjo naravnih zasnov 1116 goničev vseh pasem, tekme pa 55 goničev vseh pasem, oziroma PNZ in tekme je opravilo povprečno 150 goničev na leto.

Klub ljubiteljev brak-jazbečarjev

Ljubitelji brak-jazbečarjev so najprej delovali kot sekcija Kluba ljubiteljev brakov, nato pa so 25. novembra 1929 ustanovili Društvo brak-jazbečarjev, ki mu je predsedoval Oskar Kosler, stro-kovni referent pa je bil dr. Janko Lokar. Razcvet brak-jazbečarja in pohod v naše kraje se je začel že nekako okrog leta 1896, ko so ustanovili Mednarodni klub brak-jazbečarjev (*Internationaler Dachbrachen klub*), ki ga je vodil nem-ški profesor Grünbauer.

Pri nekaterih graščinah na Slovenskem so brakade popolnoma opustili. Tako je bilo na primer na kočevski, snežniški in planinski graščini, kjer so zrejali le še kakšnega krvosledca. Povsod dru-god so se za lovske potrebe odločili za brak-jazbečarja. Počasi je na naših tleh prevladala tuja pasma nizkonoge-ga gonicha. Prvi graščini, ki sta visoko-noge goniche zamenjali z nizkonogim brak-jazbečarjem, sta bili graščina Gal-leta v Bistri pri Vrhniki in graščina Ortnek. Tudi nekdanji veliki rejci istrskih resastih istrjancev, kakršen je bil na primer Fric Burger iz Hrastnika, so začeli gojiti brak-jazbečarje. Enako se je zgodilo na graščini Smlednik barona Lazarinija, kjer so sprva gojili resaste istrske goniche, nato pa so se prav tako lotili reje brak-jazbečarjev, ki jim je najbolj utiral pot Vilijem Fürer, geometer iz Kočevja.

Klub se je 27. 1. 1930 preimenoval v Društvo brak-jazbečarjev, za glavno nalogo pa si je takrat postavil, da pridobi kar največ prijateljev te pasme, da bi začel z načrtno čisto zrejo.

Člani tega kluba so bili precej bolj dejavni kot člani Kluba ljubiteljev bra-kov, ki se je trudil, da bi obdržal in pospeševal zrejo obeh naših istrskih, pa tudi drugih visokonogih goničev. Brak-jazbečar pa v Sloveniji do danes ni nikoli povsem izpodrinil istrskega in posavskega gonicha. Na vprašanje, za-kaj se to ni zgodilo, je že leta 1944 prepričljivo odgovoril dr. Lovrenčič: »Moj prijatelj in lovski tovariš Henrik

baron Lazarini, ki iz lastnih izkušenj pozna istrijana in brak-jazbečarja, je svoje mnenje podal v naslednjem stavku: „Če hočeš gojiti divjad, vodi brak-jazbečarja, če pa hočeš loviti, vzemi si istrijana!“ Pri tem pa pravi Lovrenčič: »... ne pozabi, da je istrijan naša domača pasma, medtem ko je brak-jazbečar tujec. Tudi tega naj bi ne pozabili, da je delo izučenega goniča (za kakršnega se je zavzemal KLB), precej različno od goniča, ki ga nisi takoj, od mladega, začel šolati.«

Društvo je izvedlo prvo uporabnostno tekmo 9. 11. 1930 v lovišču Šmarje pri Ljubljani.

Do izida prve rodovne knjige je bilo v JR vpisanih 238 psov.

Najpomembnejše psarne brak-jazbečarjev pred vojno so bile: Hrastnik, lastnik ing. Franc Burger, Hrastnik; Marov, lastnik Ivan Gederer, Ortnek; Ortnek, lastnik Oskar Kosler, Ortnek; Savinja, lastnik Franc Confidenti, Celje; Smlednik, lastnik Henrik Lazarini, Smlednik; Št. Janž, lastnik Venče Jakli, Krmelj.

Med vojno društvo ni delovalo. Ko se je vojna končala, pa so na splošnih pregledih psov zajeli 200 brak-jazbečarjev in jih vpisali v začasni seznam. Če so potomci psov s tega seznama dobili pozitivno oceno, so s tem izpolnili pogoj za vpis v JR.

Osmega septembra 1952 je bil ustanovni občni zbor Društva brak-jazbečar. Predsednik društva je postal Andrej Flajs.

Med novimi psarnami je postala po vojni spet aktivna predvojna psarna Savinja lastnika Frica Confidentija iz Celja, ki je bil dolgoletni član upravnega odbora in tudi predsednik Kluba. Omeniti pa moramo tudi to, da so do leta 1970 na tekmah po krvnem sledu, ki jih je prirejalo DLP, največkrat dobili prehodni pokal prav brak-jazbečarji. Klub ljubiteljev brak-jazbečarjev je tudi prvi prevzel skrb za pse drugih pasem, ki so bili izšolani za delo po krvnem sledu, in je tako postal Klub ljubiteljev brak-jazbečarjev in barvarjev. Samo mimogrede naj omenimo, da je bil tudi znameniti krvosledec Kastor vodnika Jožeta Grajša, ki je do takrat poleg drugega našel že 33 obstreljenih medvedov, brak-jazbečar.

Klub je uspešno deloval do reorganizacije leta 1978, njegov zadnji predsednik pa je bil Janez Göderer.

Klub je poleg drugih evidenc vodil tudi knjigo šolanih psov in uspešno prirejal zrejne in uporabnostne preizkušnje. Leta 1978 je nehal delovati, saj so po novem statutu prevzele njegovo delo

Udeleženci prvega povojnega občnega zbora Društva ljubiteljev psov brak-jazbečarjev (Ljubljana, 1952)

zrejne komisije. Zdaj je predsednik zrejne komisije za brak-jazbečarje kinološki sodnik Alojz Mlakar iz Škofje Loke.

Od leta 1977 do 1986 je PNZ opravilo 621 brak-jazbečarjev in barvarjev, tekmovalo pa jih je 395.

Glede na to, da se nam zdi šolanje lovskih psov za delo po krvnem sledu iz leta v leto pomembnejše, moramo pohvaliti napore in dosedanje uspehe zrejne komisije psov barvarjev pri KZS. Prvi zrejni pregled psov barvarjev je bil leta 1977 v Ljubljani. Udeležilo se ga je 14 vodnikov hanovrskih krvosledcev in 18 vodnikov bavarskih barvarjev. Naslednji zrejni pregled je bil leta 1984, prav tako v Ljubljani. Med obema pregledoma pa je bilo po različnih krajih Slovenije še več lokalnih pregledov krvosledcev. Naši vodniki krvosledcev so tako na naših kot na mednarodnih tekmovanjih dosegli že zavidljive uspehe.

Naj omenimo še enega psa, in sicer Capija Blegoškega, odličnega psa znane reja in vodnika krvosledcev Janeza Pernata, saj je Capi od junija 1977 do julija 1984, ko je žalostno poginil, našel 8 obstreljenih medvedov, 38 divjih prašičev, 23 jelenov, 11 košut, 3 teleta, 55 srnjakov, 10 srn, 9 srnjih mladičev in 1 muflona, torej skupaj 158 glav obstreljene divjadi. Zdaj naš znani iskalec obstreljene divjadi zreja 4 bavarske barvarje in vodi rutinirane ga hanovskega barvarja Džonija Podstenskega, ki je bil Capijev pomočnik. Prav letos poleti pa je zrejna komisija za barvarje izdala prvo rodovno knjigo psov barvarjev, ki zajema spisek plemenjakov od leta 1954 do 1984.

Klub ljubiteljev psov jamarjev

Klub ljubiteljev jamarjev so ustanovili na občnem zboru 4. 3. 1926. Člani –

lovci so imeli do tedaj jazbečarje in foksterije. Nemške lovske terierje je med prvimi pripeljal v Slovenijo in Jugoslavijo Ivan Caf, ki jih v svoji psarni Pobreška še danes uspešno zreja. Ker so takrat raziskovalci kraških jam ustanovili Klub jamarjev, so kinologi, ljubitelji psov jamarjev, svoj klub preimenovali v Klub ljubiteljev jazbečarjev in terierjev. Ker je bil ta klub takrat vodilna pasemska organizacija za te pasme lovskih psov v državi, se je nato preimenoval še enkrat, in sicer v Jugoslovanski klub ljubiteljev jazbečarjev in terierjev, s sedežem v Ljubljani. Najbolj dejavni člani v Klubu so bili poleg Ivana Cafa še Bruno Stare, Viktor Meden in Teodor Drenig. Klub je zgradil umetni rov na strelišču Društva ostrostrelcev pod Rožnikom, ki ga je uporabljal za preizkušnjo dela teh psov v rovu. Vendar pa je delo Kluba precej

Vsakoletna republiška tekma lovskih psov v delu po krvnem sledu se imenuje po znanim slovenskem lovskem kinologu Vladimiru Pleničarju (na sliki), ki je poudarjal, kako pomembno je izšolati lovske pse tudi v tej disciplini

Capi in Džoni, bavarski in hanovrski krvosledci Janeza Pernata iz Podlipoglava, sta do danes med vsemi krvosledci in drugimi psi, izšolanima za delo po krvnem sledu, dosegla s svojim vodnikom največ uspehov in poiskala največ obstreljene divjadi

nihalo. Na preizkušnjah dela v rovu je bilo navadno veliko psov, na preizkušnjah teh psov v delu na planem, ki so bile jeseni, pa jih je bilo navadno malo. Med 2. svetovno vojno je delo Kluba povsem zamrlo in umetni rov je propadel.

Po osvoboditvi je Klub najprej zbiral podatke o psih, ki so še ostali. Pri tem naj omenimo, da je po vojni levji delež za razmah te organizacije opravil Ivan Caf, lastnik psarne Pobreška.

Ko je slovenski lovski zakon prepovedal lov na veliko divjad s psi goniči na brakadah, so lovci našli primerne psa za skupinske love v lovskem terierju, ki glasno goni, a ne dolgo in ni tako hiter kot visokonogi goniči.

Tako se je začel prodor lovskega terierja, na kar kaže tudi nagel porast števila v rodovni evidenci. Zaradi takšnega razmaha je bilo treba strokovno delo Kluba poživiti. Glavno breme so spet nosili predvsem predvojni idealisti Bruno Stare, Jurij Verovšek, Ivan Caf, Teodor Drenig, brata Arko in mlajši sodelavci, na primer Tatjana Vončina, Josip Cvirn, Mirko Konrad, Josip Vončina, Olga Gaspari, dr. Janko Lavrič, Jože Kristen, Albin Korošec, Ivan Rojc, Milan Ivezic in drugi.

Klub je sestavil pravilnike in priredil dve medrepubliški uporabnostni tekmi. Izšolal je sodniški kader in poskrbel za pripravnike. Tako je imel na voljo naslednje sodnike za jamarje: Teodor Drenig (Ljubljana), Ivan Caf (Maribor), Otmar Cvirn (Maribor), Mirko Konrad (Maribor), Jurij Verovšek (Ljubljana), ing. Marjan Cvenkl (Ljubljana), Ivan Rojc (Žalec), Albin Korošec (Kranjska gora), dr. Janko Lavrič (Ljubljana), Jože Kristen (Cerknica) in Franc Friškovec (Celje – Škofja vas).

Leta 1968 se je Klub znova preimenoval, v Klub ljubiteljev psov jamarjev.

Do leta 1976 je imel Klub registriranih 163 zaščitnih psarn za pse jamarje širom Slovenije in Jugoslavije.

Od leta 1934 do 1976 je bilo registriranih 26 sodnikov za ocenjevanje zunanosti in dela psov jamarjev.

Danes skorajda ni področne lovske zveze, ki ne bi imela vsaj enega umetnega rova za vadbo, preizkus naravnih zasnov in za tekme teh psov. Vsi rovi so zgrajeni sodobno in po predpisih.

Leta 1976 je Andrej Tolazzi, predsednik strokovne komisije, v svojem poročilu o strokovnem delu poročal, da so rodovniki jamarjev opremljeni s storitvenimi znaki in da Klub vodi knjigo šolanih psov jamarjev.

Zadnji predsednik KLPJ je bil ugledni kinološki delavec in sodnik Jurij Verovšek iz Ljubljane.

Od leta 1978, po reorganizaciji slovenske kinologije, nadaljuje delo Kluba ljubiteljev psov jamarjev zrejna komisija za pse jamarje pri KZS, ki jo zgledno vodi Vinko Foršček iz Ljubljane, dolgoletni član upravnega in izvršnega odbora nekdanjega KLPJ.

Med letoma 1977 in 1986 je opravilo preizkušnjo naravnih zasnov 906 psov jamarjev, na tekmovanjih pa je sodelovalo 246 jamarjev.

V zadnjih desetih letih so člani poleg številnih lokalnih tekem jamarjev organizirali 4 mednarodne tekme psov jamarjev, 4 zvezne tekme in 5 republiških tekem.

V spisku KZS je danes vpisanih 30 kinoloških sodnikov in 4 pripravniki za

ocenjevanje zunanosti in dela psov jamarjev. Najstarejši kinološki sodnik v vsem sodniškem zboru za lovske pse je Ivan Caf iz Maribora, ki ima gotovo tudi največ zaslug za dvig kakovosti psov jamarjev v Jugoslaviji. Njegovo dolgoletno delo se je začelo že z ustanovitvijo KLPJ.

Društvo ljubiteljev prepeličarjev

Zaradi vse pogostejšega odtujevanja koker in špringer španjela v lovski kinologiji, saj sta vse bolj prehajala v športne roke, in zaradi njunega parjenja s psi, ki so bili plod športnih rejcev, so nastali psi, ki so bili na sledu divjadi tihi. Takšni šarivci seveda v lovstvu niso bili uporabni. Zato se je Lovska zveza Celje leta 1963 odločila za uvoz prvih nemških prepeličarjev iz Zahodne in Vzhodne Nemčije in iz Švice. Rejci teh psov so 10. 10. 1970 v Celju ustanovili Društvo ljubiteljev prepeličarjev. Ob ustanovitvi je društvo štel 41 članov, danes pa je v Sloveniji 408 rejcev nemških prepeličarjev. Največ zaslug za kakovostno zrejo te pasme, z velikim poudarkom na delovnih sposobnostih teh psov, ima Slavko Kovač iz Celje.

Društvo je izredno vzorno in aktivno delovalo do leta 1978, ko je bilo zaradi reorganizacije slovenske kinologije ukinjeno in se je njegovo strokovno delo preneslo na zrejno komisijo za nemške prepeličarje pri KZS.

Društvo je do danes izdalo brošuro Zrejna pravila in navodila Društva ljubi-

Strokovno delo nekdanjega Kluba ljubiteljev psov jamarjev in današnje zrejne komisije za te pse se kaže v izredni delovni kakovosti teh psov

Foto T. Burazer

teljev prepeličarjev, Pravilnik za preizkušnje nemških prepeličarjev in Obrazce za ocenjevanje dela teh psov. Poleg tega vodi zrejna komisija (prej društvo) knjigo plemenjakov, opremljeno s storitvenimi znaki in drugo evidenco psov ter knjigo šolanih psov in plemenjakov. Kakovost plemenjakov in plemenk se ocenjuje po posebnem točkovnem sistemu, težišče pa je seveda na lovski uporabnosti. Povezani so z matično pasemsko organizacijo DWHV v Zahodni Nemčiji in še vedno zamenjavajo pse zaradi osvežitve genetskega materiala naših psov.

Med svojim delovanjem je društvo pripravilo veliko preizkušenj in tekem teh psov, pa tudi po ukinitvi pasemskih organizacij so te prireditve prirejali naprej.

Tako lahko mirno rečemo, da se strokovno delo nekdanjega društva in današnje zrejne komisije za te pse kaže v izredni kakovosti lovsko uporabnega nemškega prepeličarja v Sloveniji.

Društvo ljubiteljev ostrodlakih ptičarjev

Zadnje med klubi oziroma društvi je bilo leta 1976 ustanovljeno Društvo ljubiteljev ostrodlakih ptičarjev v Ljubljani. Rejci nemških ostrodlakih ptičarjev so že dalj časa skušali poživiti zrejo teh pasem in ugotovili so, da morajo zaradi specifičnosti teh pasem ustanoviti posebno pasemsko organizacijo, ki naj bi vodila zrejo teh psov. Želeli so poseben zrejni pravilnik in evidenco pasme nemških žimavcev, ki je je bilo pri nas največ, saj so v jugoslovanski rodovni knjigi vodili pasemsko skupino nemških ostrodlakih ptičarjev, v katero pa spadajo pasme nemški žimavec, nemški resavec, koder-poenter in nemški korthalsov grifon, kot eno pasmo, in sicer »nemški ostrodlaki ptičar« (JR Pos).

Prvi pobudniki za ustanovitev posebne pasemske organizacije so bili znani rejci žimavcev Ciril Pogačar, lastnik in vodnik odličnega plemenjaka, žimavca Daxa von Düsenthala, ki je pri nas uspešno popravil linijo naših ostrodlakarjev, Franc Feuš, znani rejec žimavcev iz Ljutomera in drugi. Prvi predsednik tega društva je bil Blaž Krže iz Ljubljane. Oba s Feušem sta tudi na kratkem spisku vodnikov, ki so uspešno vodili svoje pse na vsestranski uporabnosti preizkušnji psov ptičarjev, ki je nedvomno najtežja med preizkušnjami ali tekmami za lovske pse. Društvo je pri zreji doseglo lepe začetne uspehe tako pri zunanosti psov kot v delu pa tudi po številu.

Naj omenimo, da je potomec Daxa von Düsenthala, Dim JRPos, na vsestranski uporabnosti tekmi za pse ptičarje, ki je bila med svetovno lovsko razstavo v Budimpešti in so jo priznali za svetovno prvenstvo, kot edini jugoslovanski udeleženec delil 12. in 14. mesto. Še isto leto pa je ta pes na vsestranski uporabnosti tekmi za ptičarje v Avstriji dosegel prvi nagradni razred. O obeh tekmah smo lahko prebrali tudi v Lovcu. Po vojni je bil to prvi pes, ki je sodeloval na vsestranski uporabnosti tekmi za ptičarje v tujini. Naslednji pes, ki je sodeloval na takšni tekmi v tujini, je bil Don von Ösebiesen, ki je leta 1984 na enaki tekmi v Avstriji dosegel prvi nagradni razred.

Članom DLOP se ni posrečilo izvesti svojega celotnega naprednega programa, presenetila pa jih je tudi reorganizacija slovenske lovske kinologije leta 1978 in takrat so nehali delovati. Vendar pa je društvo močno vplivalo na izboljšanje stanja in strokovnosti v slovenski lovski kinologiji.

Kinološka zveza Slovenije (KZS)

Kinološka zveza Slovenije (KZS) je bila ustanovljena 19. 9. 1946 v Ljubljani. Združevala je vse pasemske organizacije in jih prek Jugoslovanske kinološke zveze (JKS) povezovala v mednarodno kinološko federacijo (FCI). Takšno organizacijsko sestavo ima v bistvu še danes. Njena organizacijska oblika se je sicer s časom spreminjala, vendar le v mejah notranje organiziranosti slovenske kinologije. Sprva je bilo težišče kinološkega strokovnega dela v pasemskih organizacijah, ki so do splošne reorganizacije slovenske kinologije leta 1978 samostojno odločale o svojem strokovnem delu.

KZS je povezovala takratne pasemske organizacije Slovenije, usklajevala njihovo delo v Sloveniji in delo v zveznem ter mednarodnem merilu prek JKS in FCI in zastopala njihove interese. Pasemske organizacije (društva ali klubi) so opravljale vse strokovno kinološko delo za vsako pasmo.

Leta 1978 je prišlo v slovenski kinologiji do velike reorganizacije. Za novo organiziranost je značilno območno načelo opravljanja praktičnega kinološkega dela in močna centralizacija upravnih in strokovnih poslov. Strokovno odločanje, ki je bilo prej v pristojnosti strokovnih svetov pasemskih organizacij za posamezne pasme oziroma pasemske skupine, se je zdaj osredotočilo v 11-članskem strokovnem svetu Kinološke zveze Slovenije, kateremu so podrejeni zbori sodnikov in strokovne pa-

semske komisije. S tem se je ustvarjalni strokovni potencial dokaj zožil, njegov vpliv na dogajanja pa se je zmanjšal. Od takrat se je kakovost strokovnega dela precej zniževala in postopoma se je krepil vpliv upravno-vodstvenega načela dela. V naslednjem obdobju ni bilo pravega napredka. Delo so sicer poskušali poživiti, vendar ni bilo pravega uspeha. Članstvo s pičlimi uspehi ni bilo zadovoljno in vse več je bilo kritik. Veliko je bilo govora o zniževanju ravni strokovnega dela in strokovnih kadrov.

Naposled je bil 16. 3. 1985 sprejet nov statut, po katerem ni več centralnega strokovnega sveta. Strokovne pristojnosti so razširjene na zbere sodnikov po pasmah oziroma po pasemskih skupinah in na zrejne ter druge strokovne komisije. Tako se je začela decentralizacija strokovnega dela, ki smo si jo želeli, in sicer tako, da so strokovne pristojnosti porazdeljene med strokovne organe (zrejne komisije in sodniški zbori pasem oziroma pasemskih skupin). Tako se je strokovno delo močno približalo sistemu strokovnega dela pred reorganizacijo leta 1978.

Ko je steklo delo na novo izvoljenih organov KZS po novem statutu (po letu 1984), so se kmalu pojavila trenja, zlasti na področju lovske kinologije, pa tudi trenja med na novo izvoljenimi strokovnimi telesi.

Kljub vsem tem težavam pa vendarle ugotavljamo, da se uspehi dela po novem statutu iz leta 1984 že kažejo. Na skupščini KZS za leto 1986 je bilo sprejetih več aktov, ki so jih predlagali strokovni organi, med katerimi so tudi novi zrejni pravilniki za nekatere lovske pasme psov in pravilniki za delo ptičarjev (za poskusno poslovanje za leto 1987). Zlasti v lovski kinologiji se kaže v zadnjih letih velika želja po razvoju in požitvi delovanja. Med drugim so v pripravi novi pravilniki za ocenjevanje dela psov prinašalcev – retrieverjev in angleških pasem ptičarjev. Letos bo organizirano sodelovalo na največjih kinološko-lovskih tekmovanjih za pse ptičarje v Evropi kar 9 naših vodnikov s psi, v Pomurju pa bo letos že tretjič najzahtevnejša tekma psov ptičarjev – Mednarodna vsestranska preizkušnja za pse ptičarje, Panonski lovski pokal 87, ki bo posvečena proslavi 80-letnice slovenskega lovstva.

Kinološka zveza Slovenije ima v letu 1987 vpisanih v svojem spisku 76 kinoloških sodnikov za ocenjevanje zunanosti in dela lovskih psov. Med temi je eden ocenjevalec vseh desetih pasemskih skupin, dva sodnika imata izpite

za ocenjevanje šestih pasemskih skupin, dva za pet pasemskih skupin, pet za štiri, osem za tri, trinajst za dve, drugi pa ocenjujejo po eno pasemsko skupino. Sodniških pripravnikov za ocenjevanje goničev je 14, za ocenjevanje brak-jazbečarjev 7, za ocenjevanje krvosledcev 8, jamarjev 9, ptičarjev in retrieverjev pa 21.

Povzetek

Tik pred 1. svetovno vojno in po njej so vodili lovsko kinologijo najuglednejši lovski strokovnjaki in organizatorji, ki so bili v glavnem izobraženci in so pri svojem delu upoštevali najnovejše znanstvene dosežke. Napisali in izdali so pravilnike za ocenjevanje dela in zunanosti psov in strokovno literaturo, ki je bila na evropski znanstveni ravni. Spretno so prirejali preizkušnje psov in dosegli z njimi velik ugled, tako da je mednarodna kinološka organizacija, FCI, za leto 1939 celo izvolila za svojega predsednika slovenskega lovskega kinologa dr. Ivana Lovrenčiča.

Takoj po 2. svetovni vojni je slovenska lovska kinologija znova bujno zaživela in njen ugled je še naraščal. Tako se je zgodilo, da je bila prva poveljna seja FCI v Beogradu, zelo uspeli občni zbor FCI leta 1948 pa na Bledu. Istega leta je Lovski svet Slovenije izdal tudi najboljšo slovensko kinološko knjigo, delo dr. Janka Lokarja Naši psi. Tista leta so pomenila za slovensko lovsko kinologijo vrhunec. Prirejali so velike lovsko-kinološke prireditve, na primer vsestranske uporabnostne tekme psov ptičarjev (leta 1950, 1951 in 1956), nato pa je začela aktivnost počasi slabeti.

Leta 1967 je izšla še obširna knjiga dr. Janka Lavriča Moj pes, ob 40-letnici DLP; Ptičarji in šarivci leta 1961 in brošura Petdeset let slovenske kinologije leta 1970, obe v priredbi DLP. Leta 1972 je Lovska zveza Pomurje ob 50-letnici Prekmurskega lovskega društva priredila vsestransko uporabnostno tekmo za ptičarje, DLP pa je leta 1973 izdalo nove pravilnike za delo ptičarjev. V naslednjih letih je bilo zastajanje v lovski kinologiji že precej opazno. Tu in tam so sicer poskušali poživiti njeno delovanje, vendar uspehov ni bilo čutiti.

Leta 1978 je prišlo do velike reorganizacije kinologije v Sloveniji (ustanavljanje lovskih kinoloških društev), ki pa žal ni takoj rodila dobrih sadov. Zlasti raven strokovnega dela se je takrat zelo znižala. Ker so lovske organizacije vedno bolj čutile potrebo po izboljšanju razmer v slovenski lovski kinologiji, se

je svet za lovsko kinologijo pri LZS posvetil predvsem tem vprašanjem. Slabosti, ki so se začele v kinologiji, predvsem lovski, pojavljati pred desetiimi in nekaj več leti, so se počasi razraščale in dosegle svoj vrhunec konec sedemdesetih let. Takrat pa so začele počasi kapljati tudi v javnost in razprava o teh problemih je potekala v vseh organih kinološke organizacije. Pred kratkim je predsednik predsedstva KZS Pavle Bojc v svojem poročilu (na skupščini KZS, 18. 4. 1987) napisal: »Stvari so prišle že tako daleč, da se najresneje govori o tem, da bo JKS izključena iz FCI zaradi vseh mogočih ekscesov, ki jih ni več mogoče opraviti.« Potem opisuje dogajanja in nadaljuje: »Če je od tega le polovica res, potem smo lahko v resnici zaskrbljeni, da smo velikanski ugled, ki smo ga imeli v mednarodnih kinoloških združenjih in v sami FCI, resnično izgubili.«

Tudi slovenska lovska praksa je v tem času opazila nazadovanje kakovosti lovskega psa in iskala načine, kako bi to stanje izboljšali. Bruno Skumavc, takratni predsednik sveta za lovsko kinologijo pri LZS se je zelo trudil pri reševanju lovsko-kinološke problematike. Organiziral je pogovore med KZS in LZS in zaradi izboljšanja razmer zbiral podatke in predloge iz vse Slovenije. Glede ureditve lovske kinologije je skupščina LZS razpravljala dvakrat in dokončno sprejela svoje sklepe in stališča 5. novembra 1983.

Stališča in sklepi lovske organizacije so zagotovo veliko pripomogli k temu, da je KZS 16. 3. 1985 sprejela nov statut, ki je znova dal najpomembnejše mesto strokovnemu delu in prenesel veliko pristojnosti na strokovne pasemske organe KZS.

V dveh letih poslovanja po novem statutu KZS, ki ga bo seveda treba še dopolnjevati, pa se pri nekaterih lovskih pasmah že kaže strokovni napredek. Ta je sicer res še skromen, vendar pa je pri tem pomembno predvsem to, da je zanimanje za delo in napredek poživilo delo v lovski kinologiji. Nikoli ne bi smeli pozabiti, da je lovski pes namenjen lovcu, da je nepogrešljiv pri njegovem delu, pri opravljanju njegovih gojitvenih in lovskih opravil. Zato mora ta prav lovec in njegova organizacija ravnati lovsko kinološko dejavnost v smer, ki bo dajala take pse, kakršni so potrebni za opravljanje gojitvenih nalog v lovstvu, predvsem pa za delo po strelu. Tako je bilo tudi v začetku razvoja organiziranega slovenskega lovstva, ko so bili vsi najimenoitnejši lovci

tudi voditelji slovenske lovske kinologije. Ne smemo pozabiti, da je prav njihovo pravilno gledanje na lovsko kinologijo in kinološko znanje prineslo našim tedanjim lovcem in kinologom tako velik ugled v svetu, da je mednarodna kinološka federacija našega lovskega in kinološkega nestorja dr. Ivana Lovrenčiča izvolila za svojega predsednika in sklicala svojo prvo poveljno skupščino pri nas na Bledu.

SedANJI predsedniki zreJNIH komisIJ KZS

ZK za goniče: Stane Hribernik
ZK za brak-jazbečarje: Alojz Mlakar
ZK za barvarje: Ivan Bartol
ZK za jamarje: Vinko Foršček
ZK za španjele: Zvone Poznik
ZK za prepeličarje: Slavko Kovač
ZK za ptičarje: Vladimir Pfajfer
Komisija za šolanje: Vojko Pirher

Viri:

1. Dr. Janko Lokar: »Določila o tekmah ptičarjev in šarivcev...«, KLP, Ljubljana 1927.
2. Dr. Janko Lokar: »Ptičarji, njihova odreja in vzgoja«, Ljubljana 1. 8. 1930.
3. Dr. Janko Lokar: »Naši psi«, Ljubljana 1948.
4. Vladimir Pleničar, prof. dr. Jože Rant: »Ptičarji in šarivci«, 1961, DLP.
5. Dr. Janko Lavrič: »Moj pes«, 1967.
6. Vladimir Pleničar, Franjo Bulc, Rado Pehaček, dr. Jože Rant, Jože Kristan, Jurij Verovšek, Slavko Kovač, Jože Škofic: »50 let slovenske kinologije«, DLP, 1970.
7. DLP: Jože Škofic – Vladimir Pleničar: Rodovna knjiga ptičarjev in šarivcev (1938–1968 in 1968–1970).
8. KLPJ (Jurij Verovšek, Ivan Caf, Andrej Tollazzi, Miloš Kelih): Almanah ob 50-letnici obstoja kluba ljubiteljev psov jamarjev.
9. Članki v reviji Lovec (1910–1987).
10. Ustni viri: Miloš Kelih, Ivan Caf in drugi.
11. Poročila organov KZS.
12. Objave KZS.

Stanje pri nekaterih vrstah divjadi v Sloveniji

Blaž Krže, Veljko Varičak, Lojze Černe

Velika divjad

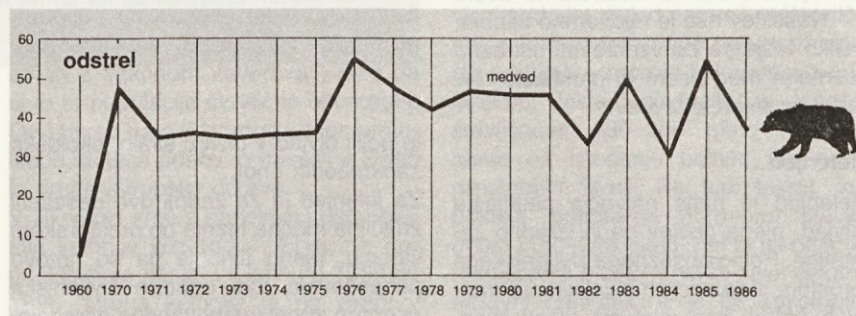
Medved

Največja evropska zver, ki je ohranjena le še redkokje po Evropi, prav gotovo zasluži ime pradiovjad. V svoji zgodovini je bil medved v Sloveniji že večkrat ogrožen, zlasti pa je bilo zanj kritično obdobje med obema vojnoma. Za njegovo ohranitev so v tistem času nedvomno pomenila največ obsežna veleposestniška lovišča na Kočevskem in Notranjskem, kjer je bil povsem zavarovan. Leta 1939 so na ozemlju takratne Slovenije številčnost medveda ocenjevali na samo 50 živali. V obdobju po drugi svetovni vojni je bil medved do leta 1966 povsem zavarovan oziroma so bili mogoči le izjemni odstrel. Kasneje pa se je ta zver znova bolj namnožila, zato je bil postopoma spet dovoljen odstrel, ki je poleg tega postal celo nujen. Tako je bil medved ponovno uvrščen med lovne vrste divjadi. To potrjujejo tudi zbrani podatki o odstrelu.

Medveda je v prvi polovici tega stoletja ogrožal človek-lovec, danes pa ni več tako. Vemo samo to, da je dolgoročno ohranitev medveda odvisna tudi od ohranitve najpomembnejših območij v njegovem življenjskem prostoru. Vendar odločitve in zagotovila, povezana s tem, niso zgolj domena lovcev, temveč tudi gozdarjev in drugih dejavnikov, ki sprejemajo odločitve o najrazličnejših poseganjih v naravni prostor. Rajonizacija medveda, ki so jo v Sloveniji sprejeli leta 1966, je povsem ustrezna, čeprav se medvedi najverjetneje

zaradi poslabšanih življenjskih razmer v osrednjem območju vse pogostejše pojavljajo tudi v drugih območjih. Kljub temu so škode, ki jih dela medved na živini in poljščinah, dokaj majhne, verjetno pa so odvisne tudi od vse večjega obsega dopolnilnega krmljenja. Osrednji življenjski prostor medveda v Sloveniji je naravno povezan z Gorskim Kotarjem in Liko. Zato bi morale začeti slovensko in hrvaško lovstvo čimprej neposredno sodelovati pri varstvu in gojitvi medveda pa tudi pri enakih gojitvenih ukrepih glede volka in risa. Med te ukrepe spada tudi več

bi živeli v slovenskih loviščih, pa gre v resnici samo za posamezne živali, saj je vprašanje, ali je v Sloveniji sploh še kakšno volčje leglo. Pri tem moramo vedeti tudi to, da se je številčnost volka na splošno znižala tudi v njegovem zaledju, zlasti v Gorskem Kotarju. Ker spada med temeljne naloge lovske organizacije – in ker je obenem tudi odgovorna za to – zagotavljanje razmer za ohranitev vseh vrst divjadi, je pohvalna odločitev nekaterih lovišč OZD, ki so volka že povsem zavarovala, to pa bo verjetno treba uveljaviti v vsem slovenskem prostoru.

raziskovalnega dela, zlasti tistega, ki je uporabno v praksi.

Zaradi velikega medvedovega življenjskega prostora menimo, da so zbrani podatki o številčnosti za 20–30 % precejšeni.

Volk

Med v Sloveniji živečimi velikimi zvermi je volk danes verjetno najbolj ogrožen. Čeprav zbrani podatki o številčnosti govorijo o nekaj deset volkovih, ki naj

Ris

Odločitev o poskusu ponovne naselitve risa v Slovenijo leta 1973 so sprejeli v razmeroma ozkem krogu strokovnjakov, ki seveda niso mogli predvidevati vseh kasnejših posledic tega ukrepa. Vendar danes prevladuje mnenje, ne le med lovci, temveč tudi med gozdarji, naravovarstveniki in drugimi, da je lovstvo s ponovno naselitvijo risa potrdilo svojo težnjo po ponovnem vzpostavljanju in ohranjanju naravnih odnosov in

Številčnost in odstrel divjadi nekaterih vrst v Sloveniji

Leto	MEDVED		JELENJAD		SRNJAD		DIVJI PRAŠIČ		DAMJEK	
	ocena številčnosti	odstrel	ocena številčnosti	odstrel	ocena številčnosti	odstrel	ocena številčnosti	odstrel	ocena številčnosti	odstrel
1934 (Dravska banovina)	50	3	?	106	?	3 188	?	70	–	–
1949 LD	119	–	740	21	24 000	1 160	?	182	–	–
1959 LD	137	4	1 760	233	53 000	7 915	?	574	–	–
1971 vsa Slovenija	280	35	4 650	1 232	62 000	13 900	1 240	569	95	–
1975 vsa Slovenija	300	39	5 500	1 700	77 800	20 500	3 400	1 200	370	21
1986 vsa Slovenija	327	37	7 700	3 022	95 000	25 200	4 150	2 000	400	63

? = ni podatka

ravnotežja. Ko je ris spet dobil domovinsko pravico pri nas, je postalo glavno vprašanje velikost njegovega življenjskega prostora in njegova številčnost.

Zbrani podatki kažejo zanimivo dejstvo, da se je ris širil v glavnem proti jugu, v nekatera območja na Hrvaškem, v katerih je številčnost parkljaste divjadi izredno skromna in za katero nekateri menijo, da je glavni risov plen. Druga izrazita smer širjenja risa pa je bila s Kočevskega proti Notranjski in Primorski.

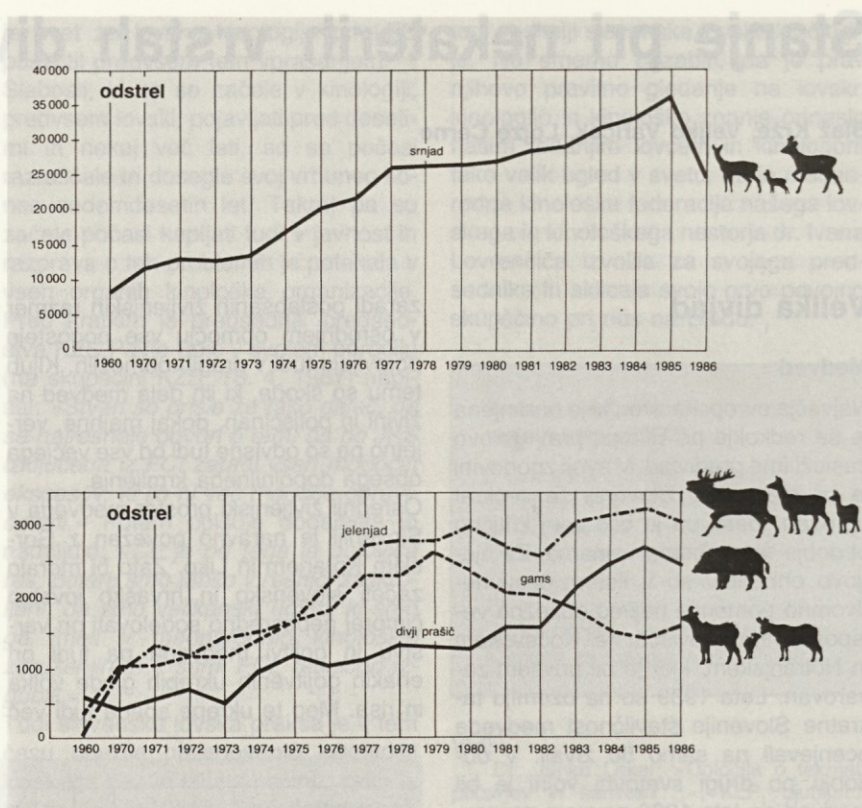
Ris naj bi bil v prihodnje zavarovana, vendar lovna vrsta divjadi v Kočevsko-belokranjskem, Krimskem in Notranjskem lovskogojitvenem območju, pri tem pa je seveda treba upoštevati tudi morebitne posledice pri parkljasti divjadi. Zunaj navedenih območij naj bi širjenje risa omejevali s sproščenim odstrelom. Ta usmeritev je bila deloma že sprejeta z odločitvijo o rajonizaciji, uresničuje pa se tudi prek odločb o dovoljenem številu odstrela te zveri.

Naselitev risa je nedvomno uspela, veliko težje pa bo vzdrževati ustrezno razmerje med risom in parkljasto divjadjo ter interesi lovcev.

Jelenjad

Jelenjad je naša največja parkljasta divjad, njena gojitev pa je izredno zahtevna. Poleg obsežnega življenjskega prostora in razmeroma velikih prehranskih potreb ima jelenjad, zlasti jelen, razmeroma dolgo dobo dozorevanja, in sicer 10 let in več.

Jelenjad živi v glavnem v gozdu in seveda tudi od njega. Ob tem pa večina slovenskih gozdov kaže bolezenske znake umiranja. Če k temu dodamo še neposredne vplive in posledice izkoriščanja in takšne obnove gozdov, ki ne upoštevata življenjskih potreb divjadi, lažje razumemo, da jelenjad lahko močno ogroža naravno ali umetno pomlajevanje gozdov ter s tem neposredno vpliva na njihovo obnovo in trajnost. V takih razmerah je gojitev jelenjadi mogoča le ob dogovorjeni usklajeni dejavnosti gozdarstva in lovstva, zlasti pa ob vse zahtevnejših vlaganjih v ohranitev in izboljševanje življenjskih, predvsem prehranskih razmer za jelenjad. Prav tako pomembna naloga pri gojitvi jelenjadi, za katero pa so odgovorni predvsem lovci, je primerna številčnost in seveda spolna in starostna sestava v populacijah jelenjadi. Pri tem pa moramo obravnavati jelenjad na vsem njenem življenjskem prostoru. Sicer pa so bila LGO v Sloveniji zasnovana tudi z namenom, da bi usklajeno varovali

in gojili divjad v okviru širših, ekološko zaokroženih enot.

Za jelenjad je za zadnji dve desetletji značilna močna težnja po prostorskem širjenju, njeno širjenje pa so gotovo pospeševale tudi ugodne življenjske razmere zunaj imenovanega osrednjega območja jelenjadi v Sloveniji. Razen z večjimi vlaganji v izboljševanje življenjskih razmer v osrednjih območjih, kar naj bi bila najpomembnejša naloga lovskih organizacij, naj bi širjenje jelenjadi omejevali tudi z doslednim uveljavljanjem sprejete rajonizacije jelenjadi v Sloveniji.

Divji prašič

Ta vrsta divjadi, ki se v evropskem merilu uvršča po odstrelu na drugo mesto, takoj za srnjadjo in pred jelenjadjo, je gospodarsko in lovsko vse zanimivejša. To dokazuje tudi naraščanje številčnosti te živalske vrste in odstrela po vsej Evropi in tako tudi v Jugoslaviji ter Sloveniji.

Zaradi načina življenja in prehranjevanja divjega prašiča je gojitev te vrste divjadi tesno povezana z učinkovitimi ukrepi za omejevanje škod v kmetijstvu. To naj bi dosegli tudi z odločno uveljavitvijo sprejete rajonizacije, po kateri naj bi to divjad gojili le v pretežno gozdnatih območjih. Poleg tega ukrepa spada med pomembnejše tudi opravljanje vseh vrst preprečevalnih ukre-

pov, od poletnega krmljenja do uporabe zaščitnih sredstev. Pri tem so marsikje že dosegli vidne uspehe, drugod pa posledice zaradi škod zaradi pomanjkljivih preprečevalnih ukrepov zelo ovirajo izvajanje usmeritev iz gojitvenih smernic. Ne glede na to, ali so za škode od te divjadi krivi pomanjkljivi ukrepi ali pa teh škod preprosto ni bilo mogoče predvideti, je treba do te vrste divjadi ohraniti vsaj minimalen lovsko pravičen in etičen odnos.

Danes je gojitev številnih vrst divjadi vedno bolj odvisna od obsega in vrste vlaganj v življenjske razmere, zlasti pa je tako pri divjem prašiču. Bolj smotrna gojitev te divjadi nikakor ni povezana z višjo številčnostjo, pač pa predvsem z ustreznejšo starostno sestavo populacij oziroma odstrela. Čim uspešneje bomo uresničevali odločitve o triletni prepovedi odstrela divjih prašičev, težjih od 60 kg, toliko ugodnejša bo starostna sestava populacij v začetku leta 1989, zaradi česar bo gojitev bolj kakovostna, seveda pa je treba pri tem spoštovati tudi druge zahteve, povezane s tem. V tem obdobju moramo kar največ odstreljevati ozimce, in to poleti predvsem ob ogroženih kmetijskih kulturah in na njih, v drugih letnih časih pa tudi na krmiščih. To je zaradi velike prilagodljivosti in visokega prirastka te vrste tudi prvi pogoj za učinkovito izvajanje strokovnih gojitvenih usmeritev.

Srnjad

Po razširjenosti in lovsko-gospodarskem pomenu je srnjad naša najpomembnejša divjad. Pri tem pa spet ugotavljamo, da so v Sloveniji kljub različnim naravnim razmeram za življenje srnjadi razlike v razširjenosti oziroma odstrelu na enoto površine kar precejšnje in pogosto tudi neobjektivno pojasnjene. Na splošno je srnjad najbolj kakovostna in številčna v loviščih v severovzhodni Sloveniji. Marsikje pa srnjad zaradi večje razširjenosti drugih vrst divjadi živi v podrejenih razmerah. Do leta 1985 sta številčnost in odstrel srnjadi v Sloveniji naraščala. Zima 1985/86 pa je med srnjadjo povzročila velike izgube. Zato se je odstrel z nekaj več kot 36 000 glav leta 1985 lani znižal na 25 000 (deloma tudi zaradi začasne prepovedi odstrela zaradi radioaktivnosti). Vendar pa nas to znižanje številčnosti ne sme preveč vznemirjati, zlasti, ker spadajo vremenske razmere med naravne pojave. Lovci so že marsikje spoznali, da se števila srnjadi ne da poljubno povečevati oziroma se s tem zmanjšuje tudi njena odpornost za zahtevnejše vremenske razmere, kakršne so bile v zadnjih zimah.

V strokovnem smislu naj bi se v praksi v gojitvi povsod čimbolj približali usmeritvam iz gojitvenih smernic, pri tem pa upoštevali tudi merljive kazalce, ki so prav gotovo zanesljivejši kot nezanesljivo ocenjevanje stvarne številčnosti srnjadi, ki živi dokaj skrivno. Čeprav se velika prilagodljivost srnjadi kaže tudi v odnosu do prehranskih virov, ki so ji na voljo, je potrebno in koristno, da se lovske organizacije poleg strokovnih, gojitvenih vprašanj odločajo tudi za uresničevanje ukrepov oziroma za izboljševanje prehranskih razmer za to vrsto divjadi v poletnem in zimskem času.

Damjek

Damjek je bil, razen muflona, v obdobju med letoma 1970 in 1975 najpomembnejša neavtohtona divjad, ki smo jo naseljevali v Sloveniji. Pri tem so bile želje po obogatitvi lovišč pogosto močnejše od strokovnih ugotovitev, ki bi sicer morale prevladati pred dokončno odločitvijo o naselitvi. Nekaj naselitev je povsem propadlo, nekatere so uspeli deloma in le redke so uspeli zares dobro. Najpomembnejše kolonije te divjadi so v okolici Velenja, Brežic, na Pohorju, Primorskem in v bližini Sevnice. Po zbranih podatkih je bila številčnost damjekov najvišja leta

1978, najvišji odstrel – 100 glav – pa leta 1984.

Posamezne kolonije damjekov so se številčno zmanjšale, marsikje iz ne povsem pojasnenih vzrokov, drugod pa so se odločili, da bodo to divjad izločili z odstrelom; tako so napravili npr. na Pohorju, kjer ugotavljajo veliko neusklajenost med gozdom in divjadjo. O tem, ali je utemeljeno izločiti damjeka zaradi njegovega vpliva na gozd, je težko soditi. Dejstvo je, da damjeka, ki so dnevna divjad, pogostejše vidimo kot druge vrste in je že zato postal »dežurni krivec«.

Iz razmer, kakršne so, vidimo, da je še najbolj uspela naselitev v okolici Sevnice, kjer je damjek gospodarsko in lovsko vse pomembnejša vrsta divjadi, saj se tudi prostorsko širi.

Alpski kozorog

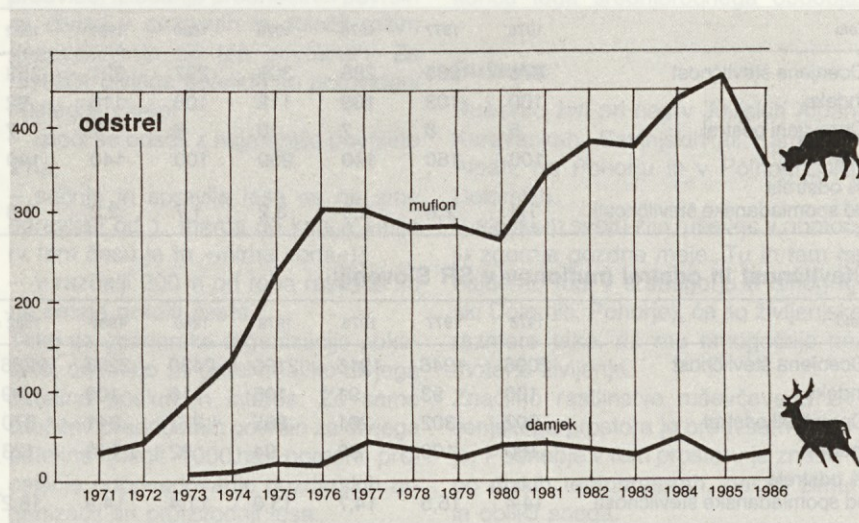
Alpski kozorog, ki je nekoč živel v evropskih visokih gorah – tudi pri nas – je bil v 17. stoletju skoraj popolnoma iztrebljen. Ostalo je le nekaj deset živali v pogorju Gran Paradiso v Italiji. Tam so jih z zakonom zavarovali, tako da si je ta populacija številčno opomogla. Od tam so nato kozoroge konec preteklega stoletja ponovno naselili v Švico in druge evropske države.

V Sloveniji smo z naselitvijo ustanovili štiri kolonije kozorogov. Prva, na Begunščici, je nastala v letih od 1890 do 1896. Druga kolonija je na Brani v Kamniški Bistrici, nastala pa je z naselitvijo kozorogov v letih od 1953 do 1965. Tretja kolonija – v Julijskih Alpah – je bila največja in najpomembnejša, nastala pa je z večkratnimi naselitvami kozorogov od leta 1965 naprej. Četrta kolonija se povezuje s populacijo kozorogov v Triglavskem narodnem parku v Julijskih Alpah in je v dolini Bavščice.

Nastala je tako, da je nekaj kozorogov prišlo tja iz Triglavskega narodnega parka, k njim pa so leta 1975 izpustili še nekaj novih kozorogov.

Iz grafikona in razpredelnice številčnost in opravljeni odstrel kozorogov vidimo, da je številčnost te vrste naraščala vse do leta 1981, nato pa je začela upadati zaradi izbruha gamske garjavosti na nekaterih območjih, kjer ta vrsta živi. Danes ta zajedalska bolezen ni prizadela samo še kolonije na Brani v Kamniški Bistrici. To velja tudi za manjšo kolonijo v Bavščici, kjer garje sicer so, vendar pri tamkajšnjih kozorogih še nismo opazili okužbe ali izgub zaradi te bolezni.

Odstrel kozorogov je razmeroma nizek, saj je v zadnjih desetletjih dosegal največ 5,2 % od ocenjene spomladanske številčnosti. Tako nizek odstotek odstrela je zaradi pravilne gojitve te divjadi tudi razumljiv. Po izkušnjah švicarskih strokovnjakov – v Švici je ta visokogorska divjad namreč najštevilčnejša in tam s to vrsto tudi normalno gospodarijo – morajo biti posegi z odstrelom, dokler populacija ne doseže številčnosti 150–200 glav, omejeni samo na izločanje bolnih, šibkih in preostalih živali. Pa tudi takrat, ko doseže populacija normalno številčnost (150–200 glav), naj bi bil odstrel razmeroma nizek in naj bi zajel celotni naravni prirastek, ki je pri kozorogih okoli 11 % od spomladanske številčnosti. Ker pa naši kozorogi živijo v treh oziroma štirih kolonijah, skupna spomladanska številčnost leta 1987 pa znaša 192 glav, pomeni, da v nobeni teh kolonij ne moremo gospodariti normalno, zato se moramo tudi v prihodnje omejevati samo na odstrel bolnih, šibkih in preostalih živali.

Gams

Gams je najznačilnejša, najpomembnejša in najštevilčnejša divjad v visokih gorah Slovenije. Živi v Julijskih Alpah, Karavankah, Kamniških oziroma Savinjskih Alpah in na Pohorju. Manjše kolonije gamsov živijo tudi v obkolpski dolini, na Nanosu, na Krmsko-borovniškem območju in v Idrijskem hribovju. Posamezne manjše kolonije so tudi v Zasavju ter nekaterih območjih na Štajerskem.

Iz razpredelnice in grafikona Številčnost in opravljeni odstrel gamsov v SR Sloveniji vidimo, da se je stalno upadanje ocenjene spomladanske številčnosti nadaljevalo oziroma stagnira tudi leta 1987, saj je indeks v primerjavi z letom 1976 le 79, kar je vsekakor posledica širjenja gamsje garjavosti. Indeks opravljenega odstrela kaže do leta 1979 stalno in močno naraščanje, potem pa stalno upadanje oziroma stagniranje. Tudi to je posledica tega, da je bil odstrel sprva močno povečan, saj je bil to ukrep za zmanjševanje številčnosti gamsov zaradi preprečevanja širjenja gamsje garjavosti, ko se je številčnost tako zmanjšala, pa je začel upadati tudi odstrel.

Pri gospodarjenju z gamsi bo tudi v prihodnje potrebno naslednje:

– dosledno spoštovanje določil samoupravnega sporazuma o enotnih

gojitvenih smernicah in rajonizaciji divjadi v SR Sloveniji za obdobje od 1986 do 1990;

– območno gospodarjenje z gamsi, ne glede na meje lovišč, lovskogojitvenih območij ali držav;

– upoštevati je treba dejstvo, da je gamsja garjavost razširjena v večjem delu naših najboljših lovišč in da se širi naprej. Zato bo treba v vseh tistih območjih, za katera predvidevamo, da se bo v njih ta bolezen širila še naprej, ustrezno zmanjšati številčnost gamsjih populacij (na 35 glav/1000 ha površine, primerne za gamse) in poskrbeti za naravno spolno razmerje ter pravilno starostno sestavo, kar naj bi veljalo predvsem za vse območje ob avstrijsko-jugoslovanski državni meji ter Cerkljansko-Idrijsko hribovje in Jelovico;

– zasledovati, preučevati in prilagajati našim razmeram in praktičnim potrebam strokovne izkušnje ter znanstvena dognanja pri gospodarjenju z gamsi in preprečevanju gamsje garjavosti v drugih evropskih državah ter jih uporabljati tudi v slovenskem prostoru.

Muflon

Želja po obogatitvi lovišč z novimi vrstami divjadi je privedla do naseljevanja muflonov. Tako lahko na kratko ocenimo prva naseljevanja muflonov v

naša lovišča, ki so, čeprav neavtohtona vrsta, dobili domovinsko pravico tudi v večini drugih evropskih držav. Prve naselitve muflonov so opravili okoli leta 1970.

S svojo ekološko prilagodljivostjo je muflon postal ekonomsko pomembna divjad, s katero pa moramo nujno gospodariti ob popolnem upoštevanju življenjskih potreb avtohtonih vrst.

Ena izmed osnovnih muflonovih značilnosti je njegova izredno poudarjena ekološka valenca, ki se kaže tudi z visoko stopnjo prirastka in tako tudi z naglim razvojem posameznih kolonij. Pomembna značilnost sta še razmeroma nizka ciljna starost (6 let) in visok prirastek (do 80 % od spomladanske številčnosti vseh nad dve leti starih ovac oziroma do 40 % od spomladanske številčnosti vseh muflonov). Temu je treba prilagoditi tudi načrt odstrela. Iz grafikona in razpredelnice Številčnost in opravljeni odstrel muflonov vidimo, da kaže ocenjena številčnost muflonov, z nihanji v posameznih letih, proti letu 1976 težnjo po zmernem naraščanju, medtem ko odstrel razen leta 1986 stalno in hitro narašča. Kljub temu pa opravljeni odstrel še vedno zelo zaostaja za odstrelom, predvidenim v enotnih gojitvenih smernicah. Z opravljenjo rajonizacijo morajo lovske organizacije, ki upravljajo lovišča, dolo-

Številčnost in odstrel gamsov v SR Sloveniji

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	13 275	13 231	12 030	12 266	11 944	11 446	10 339	11 873	9636	10 880	9644	10 436
Indeks	100	99	90	92	90	86	78	89	72	82	73	79
Opravljeni odstrel	1 879	2 375	2 376	2 713	2 458	2 063	2 054	1 836	1 581	1 478	1 630	
Indeks	100	126	126	144	130	110	109	98	84	79	87	
% odstrela od spomladanske številčnosti	14,1	18,0	19,8	22,1	20,6	18,0	19,9	15,5	16,4	13,6	16,9	

Številčnost in odstrel kozorogov v SR Sloveniji

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	276	285	285	309	297	321	253	274	212	207	182	192
Indeks	100	103	103	112	108	116	92	99	77	75	66	70
Opravljeni odstrel	5	8	7	10	5	7	7	10	11	7	8	
Indeks	100	160	140	200	100	140	140	200	220	140	160	
% odstrela od spomladanske številčnosti	1,8	2,8	2,5	3,2	1,7	2,2	2,8	3,6	5,2	3,4	4,4	

Številčnost in odstrel muflonov v SR Sloveniji

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	2096	1946	1916	2193	2430	2285	2286	1910	1949	2409	2245	2113
Indeks	100	93	91	105	116	109	109	91	93	115	107	101
Opravljeni odstrel	302	302	281	285	277	341	370	378	438	475	349	
Indeks	100	100	93	94	92	113	123	125	145	157	116	
% odstrela od spomladanske številčnosti	14,4	15,5	14,7	13,0	11,4	14,9	16,2	19,8	22,5	19,7	15,5	

Številčnost in odstrel nekaterih vrst velike divjadi in gozdnih kur v Sloveniji od leta 1934 do 1986

Leto	KOZOROG		GAMS		MUFLON		DIVJI PETELIN		RUŠEVEC		GOZDNI JEREB	
	ocena številč.	odstrel	ocena številč.	odstrel	ocena številč.	odstrel	ocena številč.	odstrel	ocena številč.	odstrel	ocena številč.	odstrel
1934												
(Dravska banovina)	?	1	?	451	—	—	?	333	?	144	?	1772
1949 LD	?	—	2020	124	—	—	1400	478	433	13	?	?
1959 LD	?	—	4350	384	—	—	1644	137	498	58	19811	1609
1971 vsa Slovenija	93	1	10800	1098	621	26	1360	105	1124	126	14594	1221
1975 vsa Slovenija	266	7	13300	1730	2096	232	1167	73	1169	128	14833	599
1986 vsa Slovenija	182	8	9644	1630	2245	349	1037	—	1556	133	7649	148

čena kot gojitvena območja muflona, sprejeti ukrepe, ki obravnavajo populacijo muflona na vsem tem življenjskem prostoru, pri čemer morajo upoštevati prednostne interese avtohtonih vrst divjadi.

Divji petelin

Divji petelin je bil nekoč poleg srnjadi, gamsov, ruševcev in gozdnih jerebov v goratih in hribovitih območjih Slovenije pomembna lovna divjad. Še v začetku tega stoletja je ta vrsta naseljevala skoraj vse slovenske srednjegorske in visokogorske gozdove. Danes pa številčnost divjega petelina v naših gozdovih upada.

Iz razpredelnice in grafikona Številčnost in opravljeni odstrel divjih petelinov v SR Sloveniji vidimo, da je tudi v zadnjih enajstih letih ocenjena spomladanska številčnost naraščala vse do leta 1981, nato pa začela upadati.

Vzrokov za upadanje številčnosti te naše največje gozdne kure je več, prav gotovo pa so odločilne spremembe v okolju, kjer ta divjad živi in nemir v naših gozdovih (gradnja cest, sodobni načini izkoriščanja gozdov, gobarjenje in nabiranje gozdnih sadežev, turizem ipd.). Precej vplivajo tudi razni plenilci (pri tem imata prav gotovo svoj delež tudi divji prašič in jazbec, ki sta zlasti nevarna gnezdom).

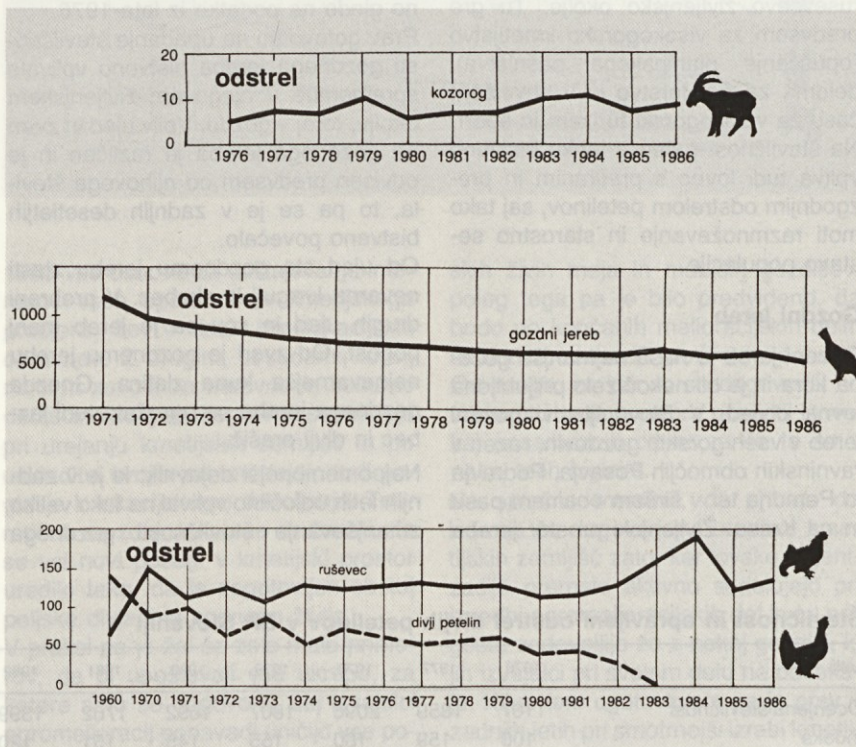
Stanje lahko izboljšamo s:

a) kratkoročnimi ukrepi:

- prepoved odstrela za daljše obdobje, ker imamo zelo malo rastišč, ki bi dovoljevale biološko upravičeni odstrel,
- v staniščih petelinov in okolici poostriiti lov lisic (oceniti upravičenost lova s pastmi);

b) dolgoročne naloge:

- raziskovati upravičenost obsega varstva nekaterih zveri in ujed,
- skupaj z gozdarji skrbeti za vzdrževanje in izboljševanje bivalnih razmer v staniščih,
- na vzorčnih rastiščih tekoče spremljati vplive zaščitnih ukrepov.

Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je s svojim začetnim navodilom za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov v letu 1986 za področje urejanja odnosov gozd-divjad predvidel izločanje prednostnih površin za divjad v gozdovih in določil režim gospodarjenja na teh površinah. Za rastišča divjega petelina so predvideni naslednji ukrepi:

- izloči se odsek z najmanjšo površino 2 ha;
- sečnje in spravila lesa se ne sme opravljati od 1. marca do konca junija (v tem času je to »mirna cona«);
- v razdalji 200 m od roba rastišča se ne smejo graditi ceste.

Tako so gozdarske organizacije pokazale, da imajo za problematiko divjega petelina posluh in interes. Že samo izločitev prednostnih površin za divjega petelina (okoli 1000 ha) pomeni precejšnje odpovedovanje gozdarskih organizacij pri proizvodnji lesa.

Zato je bilo tudi samo po sebi razumljivo, da je k problematiki ohranitve divjega petelina prispevalo svoj delež tudi slovensko lovstvo, in sicer tako, da smo se odrekli lovu na to divjad do konca tega srednjeročnega obdobja.

Ruševac

Ruševac živi pri nas v Julijskih Alpah, Karavankah, Savinjskih ali Kamniških Alpah, na Pohorju in v Polhograjskih Dolomiti.

V alpskem svetu živi ruševac v območju zgornje gozdne meje. Tu in tam ga najdemo tudi v sredogorju (Polhograjski Dolomiti, Pohorje), če so življenjske razmere take, da mu omogočajo nemoteno življenje.

Značilno rastlinstvo ruševčevega življenjskega prostora je predvsem ruševje. Podnebje v tem prostoru je značilno po nizkih temperaturah, dolgih zimah in obilici snega.

Iz grafikona in razpredelnice Število in odstrel ruševcev v SR Sloveniji vidimo, da je številčnost ruševcev v Sloveniji z manjšimi nihanji stalno naraščalo, medtem ko je bil odstrel bolj ali manj ves čas enak.

Število ruševcev pri nas pa se bolj ne povečuje tudi zaradi vpliva nekaterih ujed (planinski orel, sova uharica in kragulj) in nekaterih zveri (lisica, kuni zlatica in belica ter jazbec). Najbolj pa vpliva na številčnost ruševca človek in tiste njegove dejavnosti, ki spreminjajo ruševčevo življenjsko okolje. Tu gre predvsem za visokogorsko kmetijstvo (opuščanje planinskega pašništva), deloma za gozdarstvo in v novejšem času za visokogorski turizem in šport. Na številčnost ruševca lahko bistveno vpliva tudi lovec s pretiranim in prezagodnjim odstrelom petelinov, saj tako moti razmnoževanje in starostno sestavo populacije.

Gozdni jereb

Gozdni jereb je naša najmanjša gozdna kura in je bil nekoč zelo priljubljena lovna divjad. V Sloveniji živi gozdni jereb v vseh gorskih gozdovih, razen v ravninskih območjih Posavja, Podravja in Pomurja ter v širšem obalnem pasu in na Krasu. Življenjski prostor jereba

so takšni gozdovi, v katerih je varen in v katerih najde dovolj hrane ter ima možnost za razmnoževanje, gnezdenje in zrejo kebkčkov. To so gozdovi, v katerih je dovolj gosto zaraščenega grmovja in gozdnega mladja.

Iz grafikona in razpredelnice Število in opravljeni odstrel gozdnih jerebov v SR Sloveniji vidimo, da od leta 1976 ocenjena številčnost in opravljeni odstrel stalno in močno padata, saj je ocenjena številčnost padla na polovico, opravljeni odstrel pa na manj kot tretjino glede na podatke iz leta 1976.

Prav gotovo so na upadanje številčnosti gozdnega jereba bistveno vplivale spremembe v njegovem življenjskem okolju, torej v gozdu. Vpliv ujed in zveri na gozdnega jereba je različen in je odvisen predvsem od njihovega števila, to pa se je v zadnjih desetletjih bistveno povečalo.

Od ujed sta gozdnemu jerebu zlasti nevarna kragulj in skobec. V prehrani drugih ujed in sov pa je jereb manj pogost. Od zveri je gozdnemu jerebu najnevarnejša kuna zlatica. Gnezda gozdnega jereba pa ogrožata tudi jazbec in divji prašič.

Najpomembnejši dejavnik, ki je v zadnjih letih odločilno vplival na tako veliko zmanjševanje številčnosti gozdnega

jereba, pa je človek s svojimi posegi v naravo, saj je spremenil raznodobne mešane gozdove iglavcev in listavcev v enodobne, enolične monokulture.

Mala divjad

Mala divjad, nekdanja najštevilčnejša divjad v Sloveniji, številčno in po odstrelu upada že od leta 1960 naprej. Med glavne vzroke za sedanje že kritično znižanje številčnosti štejemo predvsem poslabšanje njenega življenjskega okolja zaradi naglega razvoja kmetijstva. Okolje male divjadi se zelo spreminja in slabša zlasti v zadnjih desetih letih, ko nastajajo velike agromelioracijske spremembe v najboljših loviščih male divjadi, kakršna so v Prekmurju, na Štajerskem, Primorskem in v manjšem obsegu tudi drugod po Sloveniji. Mala divjad, posebno zajec in jerebica, je sicer zelo prilagodljiva in je vedno sledila človekovemu razvoju ter se prilagajala spremembam, ki so nastajale na kmetijskih tleh. Tako velikim spremembam, kot nastajajo na kmetijskih tleh v zadnjih dvajsetih letih, pa zlasti zajec in jerebica nista več kos, zato se njuno število nenehno znižuje. Da bi zajezili upadanje številčnosti male div-

Številčnost in opravljeni odstrel divjih petelinov v SR Sloveniji

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	1167	1859	2096	1807	1692	1762	1399	1130	1071	1023	1037	1017
Indeks	100	159	180	155	145	151	120	97	92	88	89	87
Opravljeni odstrel	68	51	57	60	42	44	31	1	—	—	—	—
Indeks	100	75	84	88	62	65	46	1,5	—	—	—	—
% odstrela od spomladanske številčnosti	5,8	2,7	2,7	3,3	2,5	2,5	2,2	0,1	—	—	—	—

Številčnost in opravljeni odstrel ruševcev v SR Sloveniji

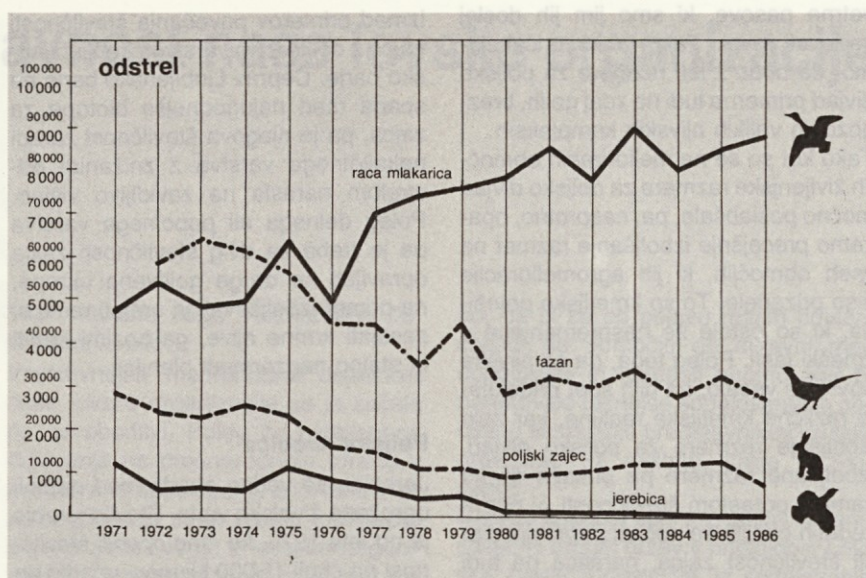
Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	1169	1865	2246	2194	2117	2167	1897	1675	1721	1826	1556	1621
Indeks	100	159	192	188	181	185	162	143	147	156	133	139
Opravljeni odstrel	133	135	132	132	119	123	130	164	192	128	133	—
Indeks	100	101	99	99	89	92	98	123	144	96	100	—
% odstrela od spomladanske številčnosti	11,4	7,2	5,9	6,0	5,6	5,7	6,8	7,3	11,1	7,0	8,5	—

Številčnost in opravljeni odstrel gozdnih jerebov v SR Sloveniji

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Ocenjena številčnost	14 304	12 064	13 190	11 317	10 356	9834	9885	8709	8959	10 062	7649	7089
Indeks	100	84	92	79	72	69	69	61	63	70	53	50
Opravljeni odstrel	496	479	411	339	285	269	257	344	220	236	148	—
Indeks	100	97	83	68	57	54	52	69	44	48	30	—
% odstrela od spomladanske številčnosti	3,5	4,0	3,1	3,0	2,8	2,7	2,6	3,9	2,5	2,3	1,9	—

jadi, si je lovska organizacije leta 1980 v okviru znanstvenoraziskovalnega dela postavila nalogo proučiti vzroke za upadanje številčnosti male divjadi, obenem pa proučiti možnosti za gospodarjenje s to divjadjo pri sodobnem pridelovanju kmetijskih rastlin. Rezultati raziskovalnih nalog, ki so bile opravljene med letoma 1982 in 1985, so pokazali, da je eden izmed bistvenih vzrokov za nizko številčnost poljske divjadi izredno poslabšano okolje, vendar pa so dane vse možnosti, da s poljsko divjadjo lahko uspešno gospodarimo tudi na intenzivno obdelovanih kmetijskih tleh. Pri tem ji je treba zagotoviti samo minimalne razmere glede kritja v obliki remiz, ki morajo biti v primernem obsegu enakomerno razporejene po vsem obdelanem svetu.

Na podlagi teh ugotovitev so sledila kar štiri posvetovanja o vplivu sprememb v okolju na malo divjad, ki so jih od leta 1982 naprej organizirali v okviru kmetijsko živilskega sejma v Gornji Radgoni. Skupne ugotovitve lovcev, kmetijcev, ribičev in drugih upravljalcev kmetijskega prostora s teh posvetovanj so objavljene v treh brošurah, ki jih je izdala Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije. Posvetovanja v Gornji Radgoni so spodbudila širšo družbeno akcijo za ohranitev poljske divjadi in za obvarovanje njenega okolja. V akcijo se je zelo uspešno vključil Republiški sekretariat za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je za vse načrtovalce agromelioracijskih posegov izdal posebna navodila za urejanje kmetijskega prostora, pri čemer se morajo upoštevati vse zahteve za zagotovitev razmer vodnega življa in poljske divjadi. S temi navodili smo dobili po letu

1983 vse osnove za usklajevanje interesov vseh uporabnikov kmetijskega prostora že v fazi predlokaacijskih obravnav. Z drugimi besedami, lovci, ribiči in zavodi za naravno in kulturno dediščino zdaj enakopravno sodelujejo pri urejanju kmetijskih zemljišč in po uskladitvi svojih zahtev dajejo tudi soglasje k lokacijskemu dovoljenju. Teoretično so zdaj dane vse možnosti, da se vsi novi posegi v kmetijski prostor uredijo tako, da je zagotovljen obstoj poljske divjadi in vodnega življa.

V praksi pa je žal še zelo malo primerov, da bi upoštevali vse ukrepe, za katere smo se dogovorili, saj izvajalci agromelioracij ponavadi uničijo vse pogozdene in grmovne površine na vsem melioriranem območju. Tak primer je med drugimi v Vipavski dolini, kjer bi po dogovoru moralo ostati precej polj-

skih živih meja in manjših gozdičev, poleg tega pa je bilo predvideno, da bodo po končanih melioracijskih delih še dodatno zasadili protivetrne pasove. Od vsega, za kar so se dogovorili, so urejevalci tega prostora posadili le nekaj posameznih cipres, a še te so v nekaj letih izginile.

Na splošno menimo, da prihaja do kršenja že dogovorjene ureditve kmetijskih zemljišč zato, ker lovske organizacije premalo aktivno sodelujejo pri izvedbi agromelioracijskih del in se pogosto zadovoljijo že z nekaj gozdiči, ki jih izvajalci pri svojem delu ne posekajo. Kljub tem ugotovitvam pa je prav v zadnjih letih pri smotrnejši izrabi kmetijskega prostora opaziti viden napredek, saj so naposled kmetijci sami začeli opazovati napake, storjene v preteklih letih in tudi sami že načrtujejo proti-

Številčnost in odstrel zajca, fazana, jerebice in race mlakarice od leta 1976 do 1987

Številčnost

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
zajec	59 800	54 600	47 100	41 200	37 000	35 100	39 000	29 200	43 600	42 600	43 800	39 600
fazan	73 700	68 100	63 700	52 400	41 300	39 100	40 500	37 100	44 500	35 800	31 500	26 600
jerebica	15 300	12 900	11 300	9 900	8 100	6 300	5 000	4 700	6 200	5 900	5 100	4 300
raca mlakarica	16 000	14 000	21 600	20 800	20 700	21 700	24 500	20 400	23 000	23 600	22 700	24 000

Odstrel

Leto	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
zajec	16 600	15 500	10 300	10 200	9 000	9 600	10 700	11 700	11 600	12 200	8 600	
fazan	45 600	45 400	35 300	44 500	29 000	31 000	30 900	32 300	29 600	31 300	28 500	
jerebica	8 100	6 100	3 600	3 800	1 300	1 100	1 000	1 100	1 300	880	880	
raca mlakarica	4 900	7 000	7 400	7 600	7 800	8 600	7 900	9 100	8 100	8 500	8 800	

vetrne pasove, ki smo jim jih doslej vsiljevali lovci. Tako lahko pričakujemo, da bodo z leti razmere za poljsko divjad primerne tudi na zdaj golih, brezgozdnih velikih njivskih kompleksih.

Tako kot so se na melioriranih območjih življenjske razmere za poljsko divjad močno poslabšale, pa, nasprotno, opazamo precejšnje izboljšanje razmer na vseh območjih, ki jih agromelioracije niso prizadele. To so kmetijske površine, ki so ostale še nespremenjene v kmečki lasti. Poleg tega, da se njivske površine večajo, na njih spet pridelujejo različne kmetijske rastline, kar zelo izboljšuje razmere za poljsko divjad. Izboljšane razmere pa kaže divjad sama s porastom številčnosti. V neprižadetih okoljih se počasi popravlja zlasti številčnost zajca, narašča pa tudi številčnost jerebic, seveda samo tam, kjer se je nekaj jerebic še ohranilo. Najbolj problematičen za gojitev pa je postal fazan, saj njegovo število naglo upada tudi v neprižadetih okoljih. Pri mali divjadi smo v zadnjih desetih letih najbolj uspešno gojili raco mlakarico. Številčnost in odstrel mlakarice nenehno rahlo naraščata, in sicer po zaslugi ustrezne zaščite intenzivne gojitve v račjih rezervatih in bolj pravilno načrtovanega odstrela.

Gibanje številčnosti in odstrela male divjadi vidimo v posebni preglednici.

Poljski zajec

Poljski zajec se je številčno najbolj zredčil v obdobju od leta 1978 do 1982. V tem času smo vsako leto uplenili le okoli 10 000 zajcev. Od leta 1982 do predlanskega leta sta število zajcev in odstrel nekoliko narasla, lani pa smo imeli pri zajcu doslej najnižji odstrel, saj smo odstrelili samo 8600 zajcev. Iz statističnih podatkov o odstrelu vidimo, da smo od leta 1980, ko je znašal odstrel zajca skromnih 9000 živali, odstrel prehitro zviševali in tako je bil predlanski odstrel – 12 200 živali – očitno previsok. Posledica previsokega odstrela in vpliva zadnjih hudih zim pa je lanski pičel odstrel, ki je bil nižji za skoraj 4000 živali. Lovske organizacije kljub dolgoletnim priporočilom, da je za povečanje številčnosti zajca edini mogoči ukrep popolno ali delno večletno varstvo, to precej nerade verjamejo. Brž ko se pojavi malo več zajcev, povečajo tudi odstrel. Na takšen način pa je nemogoče doseči večjo številčnost in tako tudi večji odstrel. Povsod tam, kjer so lovske organizacije zajca zavarovale na širšem območju, se je njegovo število naglo povečalo. Eden

izmed primerov povečanja številčnosti zajca z doslednim varstvom je Ljubljansko barje. Čeprav Ljubljansko barje ne spada med najugodnejše biotope za zajca, pa je njegova številčnost zaradi nekajletnega varstva z znižanim odstrelom narasla na zavidljivo višino. Poleg delnega ali popolnega varstva pa je treba za dvig številčnosti zajca opravljati še druge gojitvene ukrepe, na primer izboljševati in urejati remize, zasajati krmne njive, ga pozimi krmiti in stalno nadzorovati penilce.

Poljska jerebica

Jerebica še vedno spada med najbolj ogrožene živalske vrste. Število jerebic je od leta 1976, ko smo ocenili številčnost na okoli 15 000 kljunov, upadlo na okoli 4000 kljunov v letošnjem letu. Odstrel 800 jerebic, kolikor je znašal v zadnjih dveh letih, gre predvsem na račun izpuščanja jerebic v gojitvenem lovišču Fazan-Beltinci, sicer pa uživa jerebica skorajda popolno varstvo. Številčnost jerebic se v zadnjem času v okoljih, v katerih niso delali agromelioracij, nekoliko popravlja. Tako kot pri zajcu pa smo izgubili nekaj najpomembnejših biotopov na Štajerskem in v Prekmurju.

V preteklih letih so opravili nekaj poskusnih naselitev jerebic v okolja, kjer so se razmere zanjo nekoliko izboljšale, in sicer na Koprskem in Štajerskem. Prvi rezultati naselitve so bili zelo spodbudni, vendar pa teh poskusov ni bilo mogoče nadaljevati, ker na trgu ni bilo dobiti jerebic za naselitve. Naslednje leto pa se bo Zveza lovskih druženj Gorica lotila doslej najobsežnejšega poskusa naselitve jerebic v Vipavski dolini. V Vipavski dolini ni zdaj nobenih jerebic, zato bo tu mogoče rezultate naselitve zelo natančno spremljati. Če bo ta naselitev uspela, si od nje veliko obetamo, saj je v Sloveniji še veliko območij, v katerih so ponovno možnosti za gojitev jerebic, jerebica pa se sama od sebe ne more namnožiti tam, kjer je ni ali pa je ostala v premajhnem številu.

Fazan

Tako kot pri zajcu smo lani tudi pri fazanu dosegli doslej najnižji odstrel, vendar pri fazanu ne zaradi previsokega odstrela v preteklih letih, ampak zato, ker se razmere zanj še naprej slabšajo. Fazan je v zadnjih letih izgubil veliko prostora zaradi agromelioracij, še več pa zaradi nadaljnjega slabšanja njegovega osnovnega življenj-

skega prostora, – naravnih remiz. V Sloveniji naravnih fazanjih remiz praktično nimamo več. Vsi ravninski gozdovi so ostali brez ustrezne grmovne podrasti, kritja za fazana. Odstrel je pri fazanu močno upadel tudi zato, ker so naposled številne lovske družine nehale izpuščati fazane v lovišča, saj so spoznale, da z izpuščanjem nikakor ne morejo vplivati na naravno številčnost, če za to niso primerne naravne razmere.

Ker fazan številčno upada predvsem zaradi neustreznih naravnih remiz, bo treba glede njegove gojitve v prihodnje tesneje sodelovati z gozdarskimi organizacijami in poskrbeti za to, da bodo z ravninskimi gozdovi začeli gospodariti na način, ki bo trajno zagotavljal bogato gozdno podrast. Lovske organizacije pa bodo morale vsa razpoložljiva sredstva in delo vlagati v zasajanje lastnih remiz, ne pa v nakupe umetno zrejenih fazanov.

Tam, kjer naravnih remiz ne bo mogoče izboljšati, niti ne zasadi lastnih remiz, bo treba misel na gojitev fazana opustiti in se preusmeriti v gojitev zajca in jerebice, ki zahtevata veliko manj kritja, pa še tega je za jerebico mogoče napraviti tudi umetno.

Raca mlakarica

V nasprotju s poljsko divjadjo številčnost in odstrel mlakarice naraščata že od leta 1970. To se je zgodilo zlasti zaradi boljšega gospodarjenja s to divjadjo in dejstva, da je v zadnjih dvajsetih letih nastalo v Sloveniji več akumulacijskih jezer, ki so izredno pomembna zlasti za jesensko in zimsko zadrževanje rac. Kljub doseženim rezultatom pa pri gojitvi mlakarice še zdaleč nismo izkoristili vseh možnosti. Še vedno jo vse preveč jemljejo kot za lov prosto divjad in jo zato v lovnem času lovijo vsak dan in pogosto brez številčne omejitve. Nepravilno je tudi to, da jo čezmerno lovijo na akumulacijskih jezerih. Na ta jezera prihajajo namreč race iz vse Slovenije, ki si te vodne površine izberejo za mirno zimsko stanišče. Lov na vseh vodnih površinah, na katerih se jeseni zberejo race v večjem številu, bi morali številčno zelo omejiti, poleg tega pa bi morali omejiti tudi število lovnih dni. Zlasti pa je treba prepovedati plašenje rac s čolni in uvesti obvezno krmljenje. Za krmljenje bi moralo dati sredstva celotno gojitveno območje ali celo več območij. S temi ukrepi bomo lahko v prihodnje številčnost rac v Sloveniji še precej povečali.

Mednarodna dejavnost naše lovske organizacije

Veljko Varičak

Mednarodna dejavnost je bila že od nekdaj pomemben dejavnik v slovenski lovski organizaciji. Tudi naši predniki so se zavedali dejstva, da je lovstvo panoga, ki mora delovati v širšem prostoru, če želi napredovati in se razvijati v skladu z razvojem lovstva kot vede in novimi strokovnimi dognanji v širši domovini, Evropi in svetu, kajti za napredek in razvoj vsake panoge – torej tudi lovstva – so poleg novih lastnih spoznanj izredno dragocene tudi izkušnje drugih.

Če prebiramo stare letnike glasila Lovec, že v septembrski številki prvega letnika iz leta 1910 preberemo, da »se je vršil začetkom septembra na Dunaju mednarodni lovski kongres in da sta Slovensko lovsko društvo na tem kongresu zastopala gg. dr. Bretl in dr. Lukan« (iz naslednje številke istega letnika glasila Lovec pa je razvidno, da sta bila takrat zobozdravnik dr. Edvard Bretl podpredsednik in agrarni komisar dr. Miroslav Lukan odbornik Slovenskega lovskega društva).

Istega leta se je mlado Slovensko lovsko društvo uspešno predstavilo tudi na prvi mednarodni lovski razstavi na Dunaju od 2. maja do 18. julija. Med organizatorji paviljona takratne dežele Kranjske je bilo namreč tudi Slovensko lovsko društvo. V dveh dioramah je SLD uspešno prikazalo divjad Triglavskega pogorja in Ljubljanskega barja. Med obema vojnoma je mednarodno delovanje slovenske lovske organizacije nekoliko zamrlo in se je omejilo na delovanje v okvirih jugoslovanske lovske zveze, to pa je bilo dokaj skromno. Razen izmenjav delegacij jugoslovanske lovske zveze (v katerih so občasno sodelovali tudi predstavniki SLD) z lovske organizacijami Bolgarije, Čehoslovaške, Grčije in Romunije ter od leta 1930 dalje tudi sodelovanja z Mednarodnim svetom za lovstvo (CIC, vendar le prek delegatov jugoslovanske lovske organizacije, saj slovenska organizacija ni imela svojega predstavnika v tej mednarodni lovski organizaciji vse do leta 1967) ter udeležbe na lovskih razstavah (spet v sodelovanju z jugoslovansko lovsko organizacijo) v Leipzigu leta 1930 in v Berlinu leta

1937, kakšne večje mednarodne dejavnosti ni bilo.

Intenzivnejša mednarodna dejavnost naše lovske organizacije se je začela po osvoboditvi. Poleg že ustaljenega delovanja na mednarodnem torišču v povezavi in sodelovanju z Lovsko zvezo Jugoslavije se je začelo tudi neposredno sodelovanje z lovske organizacijami onkraj državnih meja pod geslom: »Divjad ne pozna meja.« Slovensko lovstvo je že pred več kot 35 leti spoznalo, da je za uspešno gospodarjenje z divjadjo in za reševanje vseh problemov v zvezi z divjadjo na obmejnem območju potrebno povezati stike z uradnimi predstavniki lovske organizacij sosednjih držav, Avstrije in Italije. Pokazala se je namreč potreba, da bi probleme glede gospodarjenja s tistimi vrstami divjadi, ki se glede na letni čas stalno ali občasno selijo, reševali skup-

no, da bi se ob pojavu raznih boleznih divjadi na območju ob državni meji dogovarjali in ukrepali enotno, kar bi narekovalo tesnejše sodelovanje in občasno sestajanje predstavnikov lovske organizacij iz Avstrije, Italije in Slovenije.

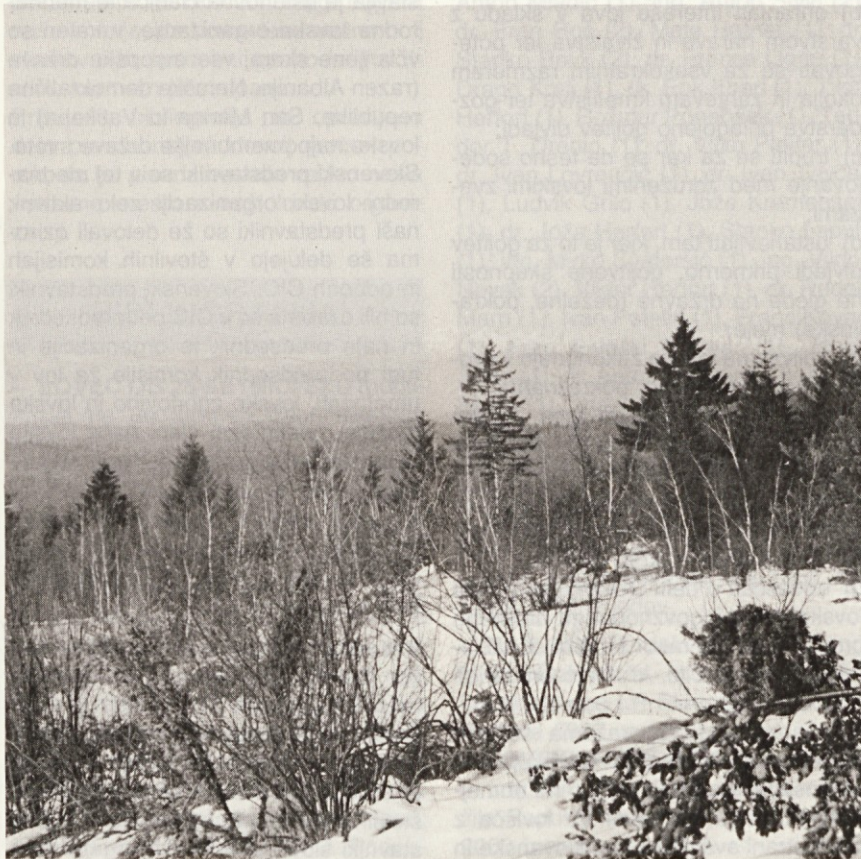
Čeprav spadajo stiki z lovske organizacijami drugih držav v pristojnost Lovske zveze Jugoslavije, je sodelovanje z neposrednimi sosedi onstran državne meje v pristojnosti lovske zvez republik in pokrajin.

Najprej je prišlo do navezave stikov Lovske zveze Slovenije z deželnima lovske organizacijama Avstrije (Koroške in Štajerske), nekaj let kasneje pa tudi s predstavniki obmejnih provincijskih zvez iz Italije (Trst, Gorica, Videm).

Prvi sestanek, ki so se ga udeležili predstavniki Koroškega lovstva, Štajer-

Suha krajina

Foto E. Jankovič

skega deželnega lovstva in Lovske zveze Slovenije, je bil 26. novembra 1952 v Celovcu. Od takrat se vsako leto sestajajo predstavniki lovskih organizacij sosednjih dežel izmenoma vedno v drugi deželi na tako imenovanih medpokrajinskih konferencah. Predstavniki italijanskih lovskih organizacij sodelujejo na teh konferencah od 5. konference naprej, torej od 16. novembra 1976. Kasneje so se ti stiki razširili še na lovske organizacije nekaterih drugih provinc oziroma dežel Italije in Avstrije. Danes so udeleženci teh konferenc naslednje lovske organizacije:

Koroško lovstvo, Štajersko deželno lovstvo, Tirolska lovska zveza (vse iz Avstrije), Lovska zveza Furlanije-Juljske krajine (Trst, Gorica, Videm), Lovska zveza Pordenona, Lovska zveza Trenta in Južnotirolsko deželno lovstvo (vse iz Italije) ter Lovska zveza Slovenije (Jugoslavija).

To naše sodelovanje je dobilo še čvrstejšo obliko in tudi perspektivo z ustanovitvijo Delovne skupnosti lovskih organizacij jugovzhodnega alpskega prostora. Ta je bila ustanovljena 25. 10. 1980. Podpisnice sporazuma o ustanovitvi te delovne skupine so si v statutu postavile zlasti naslednje naloge:

- a) potegovati se za na etičnih načelih temelječe razumevanje in izvajanje lova;
- b) ohranjati interese lova v skladu z varstvom narave in živalstva ter potegovati se za vsakokratnim razmeram okolja in zahtevam kmetijstva ter gozdarstva prilagojeno gojitve divjadi;
- c) truditi se za kar se da tesno sodelovanje med združenimi lovskimi zvezami;
- d) ustanavljati tam, kjer je to za gojitve divjadi primerno, gojitvene skupnosti ne glede na državne (deželne, pokrajinske) meje;
- e) vplivati na lovske zakonodajo v svojih državah (deželah, pokrajinah);
- f) pospeševati napredovanje lovske znanosti (biologija divjadi, ekologija divjadi), negovati živahno izmenjavo mnenj na tem področju ter se truditi za sodelovanje med na tem področju delujočimi znanstveniki in praktiki;
- g) obveščati o delu Delovne skupnosti lovskih zvez jugovzhodnega alpskega prostora, druge mednarodne in nacionalne organizacije, ki imajo enake ali podobne cilje.

Na osnovi tega sporazuma so bile doslej ustanovljene gojitvene skupnosti za posamezne vrste divjadi na obmejnem območju, ki zajemajo lovišča in obeh strani avstrijsko-jugoslovanske in

italijansko-jugoslovanske državne meje. Doslej so bili podpisani sporazumi in ustanovljene gojitvene skupnosti z lovskimi organizacijami Trsta, Gorice in Vidma (vse iz Italije) ter Koroške in Štajerske (obe iz Avstrije). Po splošni oceni te gojitvene skupnosti dobro in uspešno delujejo.

Načrtujemo, da bomo v bližnji prihodnosti razširili sodelovanje tudi z lovskimi organizacijami dežel, ki so včlanjene v Delovno skupnost Alpe-Jadran. Pripravljeni sestanki že potekajo in predvidevamo, da bo prišlo do realizacije načrta na redni letni medpokrajinski konferenci, ki bo letos oktobra v Vidmu v Italiji.

Slovenska lovska organizacija dobro sodeluje tudi v sestavi jugoslovanske delegacije z Mednarodnim svetom za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC). Jugoslavija je ustanovna članica te mednarodne lovske organizacije, v kateri so včlanjene skoraj vse evropske države (razen Albanije, Nemške demokratične republike, San Marina in Vatikana) in lovske najpomembnejše države sveta. Slovenski predstavniki so v tej mednarodni lovski organizaciji zelo aktivni; naši predstavniki so že delovali oziroma še delujejo v številnih komisijah in odborih CIC. Slovenski predstavniki so bili oziroma so v CIC podpredsednik in nato predsednik te organizacije in tudi podpredsednik komisije za lov v umetnosti, lovske zgodovino in lovske muzeje, posamezni člani naše lovske organizacije pa aktivno delujejo v komisiji za veliko divjad Palearktike, komisiji za ptice selivke, komisiji za lovske fotografije, delovni skupini za ocenjevanje lovskih trofej in žiriji za podelitev kulturnih nagrad CIC.

V mednarodno dejavnost spada vsekakor tudi sodelovanje na mednarodnih lovskih razstavah. Tudi pri tem je naša lovska organizacija sodelovala, bodisi samostojno ali pa v sestavi prikaza celotnega jugoslovanskega lovstva. Na številnih razstavah so sodelovali predstavniki slovenske lovske organizacije

kot aktivni sodelavci pri pripravi in organizaciji teh. Sodelovala pa so tudi številna naša lovišča s poslanimi trofeji in eksponati, ki so dobili številne pohvale, nagrade in priznanja. Naj naštejemo samo najpomembnejše izmed teh razstav: Düsseldorf 1954, Ljubljana 1955, Firence 1960, Firence 1964, Novi Sad 1964, Novi Sad 1969, Torino 1970, Torino 1971, Budimpešta 1971, Torino 1972, Maribor 1972, Torino 1973, Videm 1976, Češke Budejovice 1976, Marseille 1981, Bukarešta 1978, Ljubljana 1980, Plovdiv 1981, Zagreb 1981, Brno 1985, Nürnberg 1986.

Mednarodna dejavnost slovenske lovske organizacije je imela in ima tudi velik pomen za popularizacijo slovenskega lovstva v tujini, prispevala pa je tudi k izmenjavi mnenj in izkušenj med našimi in tujimi lovskimi strokovnjaki ter tako prispevala tudi k razvoju naše lovske stroke in s tem slovenskega lovstva kot celote. Poleg tega je delovanje naših predstavnikov v raznih mednarodnih lovskih organizacijah in dejavnostih pripomoglo tudi k uveljavitvi slovenskega lovstva v širšem mednarodnem prostoru.

Naše sodelovanje z neposrednimi sosedi onkraj državnih meja na vsakoletnih konferencah pa je postalo več kot samo izmenjava mnenj in izkušenj; te konference so postale pobudnik za razne skupne akcije na obmejnem območju. Z našim aktivnim in vestnim delom smo dokazali našim sosedom in tudi v širšem mednarodnem prostoru, da je slovensko lovstvo močna organizacija in da sta naša lovska strokovnost in lovska veda na visoki ravni. Naše delovanje v širšem mednarodnem prostoru je pripomoglo, da smo navezali s številnimi lovci in lovskimi organizacijami v večini evropskih dežel dobre in prijateljske stike, kar je vsekakor v skladu z aktivno in miroljubno politiko neuvrčenosti in koeksistence SFR Jugoslavije. Zato moramo in bomo to pot nadaljevali tudi v prihodnje.

Pisana beseda v slovenski lovski organizaciji

Borut Ingolič, član sveta za založniško dejavnost LZS

Pogled nazaj v založniško dejavnost naše lovske organizacije je danes, po osemdesetih letih našega organiziranega obstoja, razveseljiv in zadovoljiv.

Daje nam vedeti, da je bila v našem delovanju od nekdanj navzoča tako poljudna kot strokovna pisana beseda, pa naj gre za več desetletno nepretrgan izhajanje našega glasila Lovec ali pa za strokovne publikacije, ki so začele izhajati s prvo izdajo obsežne knjige Naš lov, ki je izšla leta 1934 in je bila leta 1951 ponatisnjena. Ti prvi začetki in spoznanje, da le strokovno izobražen lovec zna in zmora umno gospodariti s tistim, kar mu je zaupano, so bili osnovno vodilo, da je prav pisana beseda tako dobro zaživela. Danes nam je lovecem zaupano največje bogastvo tega sveta in naše ožje domovine, to je narava, njen živi svet, ki je zaradi strahovitega razvoja tehnike in nenehnih velikih posegov človeka v naravne zakonitosti vse bolj ogrožen in prav zato potreben umnega ravnanja in umnega gospodarjenja. Znanje in vedenje o tem pa nam ob nenehnih izkušnjah v naravi lahko temeljito posreduje strokovno dobro napisana beseda. Tako se z njo prenašajo izkušnje, tako se z njo bogati znanje, ki ga pravi lovec in pravi gospodar nenehno in povsod potrebujeta. Prav iz teh potreb je pred leti nastala Zlatorogova knjižnica, ki je danes ob našem glasilu osnovni temelj izobraževanja vseh nas. Ta knjižnica je pravzaprav fenomen svoje vrste, saj je pri nas in v svetu malo podobnih knjižnih zbirk, ki nenehno in vztrajno širijo in bogatijo znanje svojega članstva. Zato najbrž tudi ne preseneča, da ji je generalna skupščina mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) 13. maja 1980 v Rimu podelila v okviru dodeljevanja kulturne nagrade te mednarodne organizacije prvo strokovno nagrado. To je tudi prva in edina nagrada, ki jo je dobila kaka lovska strokovna knjižna zbirka lovske organizacije, ki so vključene v CIC. To priznanje pa ni samo priznanje naši organizaciji ali morda samo Zlatorogovi knjižnici, ampak obenem tudi priznanje številnim ustvarjalcem pisane besede. Njihovo veliko število je razvidno iz

bibliografije naše celotne knjižne dejavnosti vse od leta 1932. Ob teh avtorjih pa ne smemo pozabiti vseh tistih, ki so kdajkoli napisali vsaj drobno stvar v našem glasilu Lovec, pa naj gre za kratek strokovni članek, za daljšo ali krajšo lovsko zgodbo ali pa za ilustracijo in fotografijo. Tudi njim gre zasluga za razvoj naše založniške dejavnosti. Brez njih ta danes zagotovo ne bi bila takšna, kot je in ne bi tako množično opravljala svojega poslanstva. Samo še nekaj je treba povedati na koncu tega zapisa. Danes je gospodarjenje zaradi ekonomskega položaja dokaj težko in skoraj nenaklonjeno pisani besedi, toda ne glede na sedanji čas je treba storiti vse, da bo imela strokovna in poljudna pisana beseda tudi v prihodnje svoje pravo mesto in svoj pravi pomen. Najti moramo dovolj moči, hotenja in znanja, da bomo nadaljevali dobro začeto in nekaj desetletij trajajoče delo, da bomo prav prek glasila Lovec in Zlatorogove knjižnice ter posameznih strokovnih knjig bogatili naše znanje, da bomo tako vedno bolj strokovni in sposobni gospodariti s tistim, kar nam je zaupano. Pričujoča bibliografija in opravljeno delo pa sta najbrž dovolj močan porok, da bo pisana beseda vedno našla ustrezno mesto v naši lovski organizaciji.

BIBLIOGRAFIJA:

– **LOVEC OB 25-LETNICI SLD** (publikacija na 80 straneh izven rednega izhajanja glasila Lovec), izdan leta 1932, izdajatelj Slovensko lovsko društvo, uredil Vladimir Kapus. Vsebinski avtorji: Iz analov, dr. Ivan Lovrenčič; Reminiscence o postanku SLD, Karel Mayer; Mariborska podružnica SLD, Bogdan Pogačnik; Divjad in lovstvo na naših tleh, Vladimir Kapus; Iz sive prado, Fr. Bračun; Slovanov pivski rog, E. R. Z.; Gamsi na Pohorju, ing. Janko Urbas; Prispevek k zgodovini domačega lovstva, Mate Hafner; Državna nižja gozdarska šola v Mariboru, ing. Z. Ziernfeld; Lovska zadruga, Ivan Zupan; Ornitološki observatorij, dr. J. Poneb-

šek; pesmi Krokar, Jerebice, Vladimir Kapus; Naša domovina, Gorenjska podružnica SLD, Podružnica SLD Ljutomer, Delo in napredek strelskih družin, vsi štirje prispevki brez navedbe avtorjev.

– **NAŠ LOV** – po sklepu Slovenskega lovskega društva priredil ing. Mirko Šušteršič, izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celju leta 1934, naklada 6000 izvodov.

– **LOVSKO-RIBIŠKI SLOVAR** – avtor dr. Janko Lokar – založila Zveza lovskega društva v Dravski banovini leta 1937.

– **LOVSKI VODIČ** – avtor dr. Stanko Bevk, založila Zveza lovskega društva v Dravski banovini leta 1937.

– **LOVSKI ZBORNİK** (knjiga), izdan v Ljubljani leta 1944, izdajateljica Zveza lovskega društva, uredil dr. Stanko Bevk. Poglavlja: Kronika in lovska stroka, Psoslovje, Lov in lovski doživljaji, Leposlovje. Avtorji prispevkov: dr. Viljem Krejči (2 prispevka), Alojz Gradnik (1), Anton Mladič (1), ing. Anton Šivic (2), dr. Fran Roš (2), Mate Hafner (1), dr. Stanko Bevk (2), dr. France Ogrin (1), Drago Kralj (1), dr. Erik Eberl (1), Tilda Herfort (1), Božidar Ponebšek (1), Teodor T. Drenig (1), dr. Vilko Pfeifer (1), dr. Ivan Lovrenčič (1), dr. Ivan Tavčar (1), Ludvik Grilc (1), Jože Kremenšek (1), dr. Joža Herfort (1), Stanko Lapuh (1), ing. Mirko Šušteršič (1), ing. Viktor Novak (2), Viktor Herfort (1), dr. Rudolf Marn (1), Ivan Petelin (1), Franc Kovač (1), Fran Saleški Finžgar (1), Janez Jalen (1), dr. Anton Debeljak (2), Janko Skale (1), Josip Beran (1).

– **NAŠI PSI** – avtor dr. Janko Lokar, izdal in založil Lovski svet LR Slovenije leta 1948.

– **NAŠ LOV I. del** – v priredbi ing. Mirka Šušteršiča, izdala in založila Lovska zveza Slovenije leta 1951, naklada 7000 izvodov.

– **NAŠ LOV II. del** – v priredbi ing. Mirka Šušteršiča, izdala in založila Lovska zveza LR Slovenije leta 1953, naklada 6957 izvodov.

– **LOVSKI KOLEDAR 1956** – sestavil in uredil dr. Milan Dular, izdala in založila Republiška lovska zveza, naklada 2000 izvodov.

– **OČENJEVANJE LOVSKIH TROFEJ** – sestavili člani Republiške komisije za ocenjevanje lovske trofeje Cene Kranjc, Boris Lovrenčič, Bogdan Sežun, Veljko Varičak in dr. Gjuke Vrbančič. Izdala ob 50-letnici SLD Republiška lovska zveza Slovenije leta 1957, naklada 1000 izvodov.

– **STVARNO KAZALO LOVCA** od leta 1910 do vključno 1956/57, sestavil ing. Milan Šivic, izdala Republiška lovska zveza Slovenije ob 50-letnici delovanja slovenske lovske organizacije leta 1957.

– **LOVSKI KOLEDAR 1957** – sestavil in uredil dr. Milan Dular, izdala in založila Republiška lovska zveza, naklada 2000 izvodov.

– **LOVSKI KOLEDAR 1958** – uredil dr. Milan Dular, izdala in založila Republiška lovska zveza, naklada 2000 izvodov.

– **LOVSKI KOLEDAR 1960** – uredil dr. Milan Dular, izdala in založila Republiška lovska zveza, naklada 2000 izvodov.

– **NAVODILA ZA BONITIRANJE LOVIŠČ** – sestavila Ljuban Zadnik in ing. Mirko Šušteršič, izdala Republiška lovska zveza Slovenije leta 1961, naklada 1000 izvodov.

– **MEDVED V SLOVENIJI** – avtor Lado Švigelj, izdala Mladinska knjiga v sodelovanju z Lovsko zvezo Slovenije leta 1961, naklada 2000 izvodov.

– **PRIROČNIK ZA LOVSKE IZPITE** – uredil ing. Mirko Šušteršič, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1962.

– **LISICA** – avtor Alexander Schmook, izdala Mladinska knjiga v sodelovanju z Lovsko zvezo Slovenije leta 1962, naklada 2000 izvodov.

– **BIOLOŠKA IN TEHNIČNA ZAŠČITA GOZDA PRED ŠKODO PO VELIKI DIVJADI**, avtorja Janez Čop in Anton Simonič, izdal IGLG v sodelovanju z LZS leta 1962, naklada 500 izvodov.

– **LOVSKI ŠPANJELI** – avtor Julij Koder, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1964, naklada 2000 izvodov.

– **SLOVENSKI LOVSKI PRIROČNIK** – sestavili France Cvenkel, Alojz Černe, Hinko Hribar, Vlado Jenko, Slavko Kovač, Blaž Krže, Milan Ramšak, Vjekoslav Simčič, Anton Simonič, Franjo Sok, Mirko Šušteršič, Stane Valentinčič, Veljko Varičak, Ljuban Zadnik, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1974 kot prvo knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 10 000 izvodov.

– **PO MOJH LOVSKIH STEZAH** – avtor ing. Mirko Šušteršič, izdala založba Lipa v sodelovanju z Lovsko zvezo Slovenije leta 1972 kot drugo knjigo

Zlatorogove knjižnice, naklada 3000 izvodov.

– **LOVSKE TROFEJE NA SLOVENSKEM** – avtorji Milan Berger, Ado Markarovič, Anton Simonič, Tone Svetina, Veljko Varičak, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1972 kot tretjo knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 8000 izvodov.

– **LOVČEVA ŽENA** – avtor Marianne Mertens v prevodu Lilijane Avčin, izdala Mladinska knjiga v sodelovanju z Lovsko zvezo Slovenije leta 1973 kot četrto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 5000 izvodov.

– **SRNJAD** – avtor Anton Simonič, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1976 kot peto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 13 000 izvodov.

– **OČENJEVANJE MUFLONOV IN DIVJIH PRAŠIČEV V NARAVI** – avtorji Manfred Fischer, Heinz Lamster, Hans-Georg Schumann, prevod in priredba Blaž Krže, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1976 kot šesto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 13 000 izvodov.

– **MOJ PES** – avtor Janko Lavrič, pregledal in dopolnil Slavko Kovač, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1977 kot sedmo knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 10 000 izvodov.

– **JUBILEJNI LOVEC OB 70-LETNICI SLD** – publikacija oz. knjiga na 136 straneh je hkrati dvojna številka (6. in 7./1977) glasila Lovec in samostojna publikacija oz. knjiga z lastnim oštevilčenjem. Uredil France Cvenkel. To dokaj obsežno delo obravnava lovstvo in divjad v 70-letnem obdobju slovenske lovske organizacije (1907–1977). Pestra vsebina je zajeta v 25 člankih in razpravah, v posebnem delu je predstavljenih še vseh 18 tedanjih zvez lovske družine, Skupnost OZD za varstvo in gojitev divjadi ter lov in ribolov ter tudi Fotokino klub Diana. Prispevke je napisalo 41 avtorjev. Knjigo poživlja nad 200 črno-belih in barvnih slik.

– **ZELENE STEČINE** – pisatelj in pisici Josip Jurčič, Rado Murnik, Hinko Dolenc, Fran Saleški Finžgar, Ivan Tavčar, Cvetko Golar, Fr. Rojina, Fr. Starovaški, Srečko Kosovel, Janez Jalen, Andrej Trkman, Janko Lokar, Jože Herfort, Mirko Šušteršič, Ivan Matičič, Cene Kranjc, Ivan Ferlež, Marička Žnidaršič, Jelo Gašperšič, Rado Čenčič, Jože Šmit, France Cvenkel, Rado Bordon, France Avčin, Dane Zajc, Matevž Hace, Tone Svetina, Gregor Strniša, Janko Perat, Ciril Zlobec; zbral in uredil Janko Perat; izdala Lovska zveza Slovenije ob 70-letnici Slovenskega lovskega društva leta 1977 kot osmo knjigo

go Zlatorogove knjižnice, naklada 20 000 izvodov.

– **GAMS** – avtorji Werner Knaus, Wolfgang Schröder (Vitimir Mikuletič), v prevodu Jurija Verovška, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1978 kot deveto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 20 000 izvodov.

– **MALA DIVJAD** – avtor Lojze Černe, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1979 kot deseto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 20 000 izvodov.

– **OČENJEVANJE LOVSKIH TROFEJ** – avtor Veljko Varičak, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1979 kot prvo knjigo Stokovne knjižnice LZS, naklada 2000 izvodov. Leta 1980 je izšel ponatis te knjige v nakladi 5000 izvodov.

– **UTRINKI IZ LOVSKE KOČE** – avtor Janko Perat, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1980 kot enajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 20 000 izvodov.

– **BOLEZNI DIVJADI** – avtor Stane Valentinčič, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1981 kot dvanajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 21 000 izvodov.

– **DIVJI PRAŠIČ** – avtor Blaž Krže, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1982 kot trinajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 22 000 izvodov.

– **PTIČI SLOVENIJE** – avtor Ivo Božič, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1983 kot štirinajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 22 000 izvodov.

– **GOZDNE KURE** – avtor Vitimir Mikuletič, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1984 kot petnajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 22 000 izvodov.

– **LOVSKA ZAKONODAJA** – avtor Peter Šuler, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1985 kot drugo knjigo Stokovne knjižnice LZS, naklada 2000 izvodov.

– **ZVERI I – Kune** – avtorji Boris Kryštufek, Marjana Hönigsfeld, Blaž Krže in Boris Leskovic, izdala Lovska zveza Slovenije leta 1986 kot šestnajsto knjigo Zlatorogove knjižnice, naklada 24 000 izvodov.

Lov in melodija

Dane Namestnik

Pred štirinajstimi stoletji je prvi Slovec zasedel naš sedanji prostor. Ta moja in naša dežela je zaradi svoje lepote in lege od nekdaj zanimiva za mnoge stremuške poglede raznih osvajalcev. Naši predniki niso bili rojeni vojščaki in nikoli v zgodovini niso bili kaj prida svobodni. Številni jarmi gospodovalnih narodov so bili težki in puščali so posledice. Posebno močne so bile v nravnem razvoju naših prastaršev in močno se še danes poznajo v naši ustvarjalni dejavnosti, pridobitvah in vrednotah. V kulturnih pridobitvah Slovencev so imeli posebno močan vpliv Germani (Bavarci, Franki). Zaradi želja po svobodi in samostojnosti smo postali uporniki, bojovníki in tudi lovci.

Zgodovina našega lova je bila torej donedavna pod vplivom tujih gospodarjev. Zato se je tudi naša **etika*** razvila največ z nemškim vplivom. Germanizacija naše dežele je bila najmočnejša od 8. do 12. stoletja, predvsem na lovstvo pa je imela močan vpliv do prve svetovne vojne. Prva polovica

* **Etika** je nravoslovje, govori o razvojnih zakonih in nravnosti v družbi, pomeni celotnost načel o nravnih dolžnostih ljudi, npr. lovcev do družbe, družine, solovcev, divjadi, narave. Utemeljitelj etike je bil Sokrat. (Op. p.)

zadnjega 80-letnega obdobja pa je bila najtežji boj za svojo kulturno samostojnost. In kot je vedno v zgodovini, je tudi tokrat v najtežjih trenutkih pesem pomenila bistveni element, upanje, moč. Vse več ponarodelih in umetnih pesmi opeva lov, lovca, divjad, naravo. Lovski rog pridobiva pomen. Od prvotne, povsem praktične delovne opreme lovca za medsebojno sporazumevanje na lovu in klicanje psov je postal nepogrešljiv instrument za proizvajanje uglasenih zvokov, postal je znamenje, simbol lova. Igranje slovenskih rogistov na lovske rogove je postalo z našimi izvirnimi, spevnimi slovenskimi melodijami pojem tudi v deželah, kjer je ta običaj doma. Vse več domačinov in tujcev rado prisluhne tudi slovenski lovski pesmi. Vsa ta organizirana kultura slovenskih lovcev se ob bogatem likovnem in fotografskem delu Kluba Diana kaže tudi v delu slovenskih lovske pevskih zborov, oktetov in skupin rogistov. Vsako leto se pevci in rogiisti srečujemo tudi v raznih krajih Slovenije.

O pomenu teh naših srečanj je bilo napisanih že mnogo vrstic, bodisi v glasilu Lovec ali v drugih časnikih.

LO »Peca« – Mežica na letošnjem 14. srečanju v Celju, prihodnje leto pa bodo gostitelji 15. srečanja

Foto D. Namestnik

Tudi Ladko Korošec je izrazil spoštovanje slovenskim lovčem-pevcem in jim izročil zlati znak Šentviškega pevskega tabora

Foto D. Namestnik

Prav gotovo smo s svojim delovanjem vsa ta leta (nekateri najstarejši lovski zbori obstajajo že več kot petnajst let) popestrili mnogo lovske in nelovske prireditve. Veliko težav pri svojem delovanju smo premagali, neštete tudi s skupnimi močmi. Mnogo naših tovarišev smo z našo pesmijo pospremili na njihovi zadnji poti. Vendar nas pesem in melodija lovskega roga tudi povezuje in krepi lovsko tovarištvo. Podedovano lovsko strast umirjamo z lovsko kulturo, z lovsko etiko. Naše pesmi prepevajo o gozdu, divjadi, lovu in s ponosom jih imenujemo lovske pesmi. Zbrali smo jih in izdali v pesmarici, pred trinajstimi leti pa se je v Globokem porodila misel, da bi jih peli skupaj z drugimi slovenskimi pojočimi lovci. Dvajsetega aprila 1974 so tako štirje lovski zbori v Globokem na prvem srečanju dokazali, da nas pesem združuje, plemeniti in notranje bogati. Prvič sta si kmet, ki mu je divjad prizadejala škodo, in njen zagovornik – lovec stisnila roki ob lovski pesmi. Z leti je ta kulturna manifestacija slovenskih lovcev prerasla svoje skromne začetke in

DOSEDANJA SREČANJA SLOVENSkih LOVskih PEVskih ZBOROV IN ROGISTOV

Zap. št.	Ime zbora ali skupine	Sodelovanje na srečanju														Skupaj sodel.
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
1	LPZ Globoko	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	14
2	LPZ Dekani	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	14
3	LO (prej LPZ) Podgorje	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	13
4	LPZ Sodražica	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			11
5	LPZ »Zlatorog« Vipava			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
6	LO Maribor		x	x	x	x										5
7	Prekmurski rogisti				x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
8	LPZ Medvode				x	x		x		x	x	x	x	x	x	9
9	LO Kungota				x	x	x	x								4
10	LPZ Idrija				x	x										2
11	SLPZ Železna Kapla (Avstrija)					x	x	x				x			x	5
12	Rogisti z Mute						x									1
13	LPZ Trbovlje						x	x	x	x	x	x	x	x	x	9
14	LPZ Malečnik						x	x	x	x						4
15	LO Postojna						x	x	x	x			x			5
16	SLPZ »Doberdob« (Italija)						x	x					x	x	x	5
17	Belokranjski rogisti						x						x	x	x	4
18	Zasavski rogisti							x	x	x	x	x	x	x	x	8
19	Šmarski oktet							x	x	x	x	x				5
20	LO Studenec							x		x	x	x	x	x	x	7
21	LPZ Suha krajina							x	x							2
22	Pohorski rogisti								x	x	x	x	x	x	x	6
23	Savinjski rogisti								x	x	x	x	x	x	x	6
24	LPZ Bela krajina								x	x	x	x	x	x	x	6
25	LO Cankova								x							1
26	LPZ SK ZLD Celje									x	x	x	x	x	x	5
27	Rogisti SK ZLD Celje										x	x	x	x	x	5
28	LO »Peca« Mežica											x	x	x	x	4
29	LPZ Prekmurje												x	x	x	3
30	LPZ Pišece													x	x	2
31	LPZ Škale														x	1

postala ena največjih v Sloveniji. Kako so se porajali (pa tudi izginjali) slovenski lovski pevski zbori in okteti, nam najlepše prikazuje pregled teh srečanj in sodelujočih (preglednica).

Prva srečanja pojočih slovenskih lovcev so potekala še brez lovskih rogov, čeprav so Prekmurski in kasneje (1974) tudi Zasavski rogisti takrat že delovali. Prekmurci so pevci prvič povabili medse na četrto srečanje v Sodražico in od takrat je tudi lovski rog nadaljeval svojo slovensko pot. Veliko zaslug za to gre Zasavskim rogištom, ki so v trinajstih letih nesebično ponesli to glasbo širom po Sloveniji in prek mejá s svojimi skoraj 500 nastopi. Danes je odmev slovenskega lovskega roga mogočen, ni ga mogoče več prezreti.

Pesem narave, pesem lova je gotovo starejša od vseh drugih. Tudi prve risbe naših praprednikov na stenah njihovih jamskih bivališč prikazujejo živali in lov nanje. Te so se ohranile, melodij in ritmov pa jamski človek še ni znal zapisati in tudi njegovi potomci mnogo tisočletij kasneje ne. Pa vendar

je pesem stara kot človek, saj od nek-daj odseva njegovo življenje. Sčasoma se je pesem razvila v umetnost, začela se je njena pot izražanja čustev in postala je last vseh ljudi. Ne pozna mejá, tudi političnih ne. Spodbudno je, da so tudi naši zamejci redni gostje na naših srečanjih. Prinašajo nam po-

zdrav s pesmijo naših skupnih očetov in dedov.

Naša srečanja s pravilno, slovensko usmeritvijo bodo te pesmi ohranila in ustvarjala nove. Slovenske lovske pesmi in slovenske melodije lovskih rogov bodo vedno prikazovale našo lovsko kulturo, nas povezovala in plem-

Že priznani Pohorski rogisti na letošnjem srečanju

Foto D. Namestnik

Ubrani akordi vseh slovenskih rogistov: Na Bogenšperku leta 1984

Foto »Zofka« – Litija

nitile. Kdor je gluh za melodijo, je gluh tudi za naravo, divjad.

Letos je bilo že 14. srečanje slovenskih lovskih pevskih zborov in rogistov. Trinajstega junija je v Celju sodelovalo 12 zborov, 3 okteti in 6 skupin rogistov. V lepem sobotnem dopoldnevu smo se zbrali v veliki dvorani na Golovcu. Prirediteljica, Savinjsko-kozjanska ZLD Celje, se je potrudila in ne gre ji zametiti, če vse ni bilo, kot bi moralo biti. Izdelala in podelila je lepe značke, lična priznanja in enkratne plakete na brušenem steklu. Prireditev je bila pod pokroviteljstvom LZ Slovenije in Sveta občin celjskega območja v počastitev 40-letnice lovsstva SK ZLD Celje in ob

5-letnici delovanja njihovih pevcev in rogistov. Zato je tudi brošura, ki so jo izdali ob tej priložnosti, namenjena predvsem njihovi predstavitvi in manj samemu srečanju.

Program srečanja je po pozdravnih govorih in slavnostnem govoru Andreja Marince potekal ob vodenju nepogrešljivega Boruta Mencingerja lepo in tekoče. Žal pa je prireditelj napravil napako, da je pustil obratovati bife v isti dvorani, ki je le deloma ločen z nizko steno, že pred prireditvijo in med njo. Tako so bili številni poslušalci že od pete, šeste vrste nazaj prikrajšani za nemoteno poslušanje in uživanje v lepo zapetih pesmih. Nežno zapeti gla-

sovi brez ozvočenja v glasnem živžavu dlje res niso mogli seči. Poleg tega je nekaj istih pesmi zapelo več zborov, prireditelj pa bi moral iz prijavljenih pesmi sestaviti program takó, da do tega ne bi prišlo. Ta moja pripomba je dobronamerna predvsem za v prihodnje, saj so za te napake krivi tudi pevci sami zaradi prepozni prijav. V dvorani pa so se pokazali precej sebične, saj so kot po pravilu takoj po svojih nastopih hodili v bife »privezovat dušo« in tam preglasno razpravljali. In še Celjski sejem je bil ob istem času, tako da tudi Borutove prošnje in opozorila niso zalegla. Vse to je delovalo na nastopajoče kot razočaranje. Rogisti so bili še na najboljšem, saj s svojimi rogovi in značilnimi akordi vedno preglasijo in utišajo tudi najglasnejše »razpravljalce«.

Srečanja slovenskih lovskih zborov in rogistov so bila:

1. 20.	4. 1974	– Globoko
2. 7.	6. 1975	– Podgorje pri Slovenj Gradcu
3. 22.	5. 1976	– Dekani
4. 11.	6. 1977	– Sodražica
5. 3.	6. 1978	– Maribor
6. 19.	5. 1979	– Vipava
7. 7.	6. 1980	– Trbovlje
8. 26.	9. 1981	– Bistra pri Vrhniki
9. 16.	10. 1982	– Murska Sobota
10. 2.	7. 1983	– Globoko
11. 9.	6. 1984	– Bogenšperk
12. 8.	6. 1985	– Dekani
13. 14.	6. 1986	– Črnomelj
14. 13.	6. 1987	– Celje

V tem »vročem« razpoloženju takoj po nastopu se je sestal aktiv pevskih zborov in rogistov. Ob že omenjenih pripombah je sprejel tudi sklep, da bo prihodnje, 15. srečanje v Mežici. S Koroške sta kar dva okteta, in sicer Podgorje kot najstarejši in Peca iz Mežice, ki bo praznoval peto sodelovanje na srečanjih. Sodelujočih je vsako leto več, zato je večina menila, **naj se udeležijo srečanja le tisti, ki jemljejo lovsko kulturo dobesedno.** Zakaj bi kvarili naš, tudi med nelovci težka pridobljeni ugled discipliniranih, osveščenih, prosvetljenih in predvsem kulturnih varuhov narave. Prihodnje leto torej srečno v zibelki naše slovenske pesmi, na Koroškem.

Brez znanja tudi v lovstvu ne gre

dr. Emil Rojc, predsednik sveta za vzgojo, izobraževanje in propagando LZS

Smernice in stališča za delovanje lovskih organizacij, sprejete na programsko-volilni skupščini LZS junija 1986, kar na treh mestih opozarjajo na vlogo trajnega strokovnega usposabljanja članov in sistematične vzgoje in izobraževanja različnih strokovnih profilov lovcev. To je še posebej pomembno pri zagotavljanju strokovnih podlag za utemeljeno in uspešno usklajevanje interesov med različnimi uporabniki prostora.

Cilji izobraževanja v slovenski lovski organizaciji

Med najpomembnejše spadajo:

- stalno dograjevati in bogatiti strokovnost v vseh lovskih dejavnostih v okviru svoje organizacije in tudi v vplivih na družbeni razvoj zunaj lovske organizacije, še zlasti glede vprašanj vzpostavljanja ravnovesja med človekom, družbo in naravo;
- oblikovati zavest lovcev o nujnosti skrbi za našo naravno dediščino, tako živalstvo kot rastlinstvo, s posebno skrbjo za obnovo izginjajočih vrst divjadi ter za čim skrbnejše posege v naravni prostor divjadi;
- razvijati zavest članov lovske organizacije o lovcih kot pomembnem dejavniku varstva okolja in izostrovati njihov družbeno kritični odnos do primerov in pojavov brezvestnega in nenačrtnega poseganja v človekovo okolje;
- zagotavljati tekočo informiranost članov lovskih družin o nalogah, aktivnostih in razmerah v slovenski lovski organizaciji;
- usposabljati člane lovskih družin za razvijanje in delovanje delegatskega sistema v lovski organizaciji;
- skrbeti za družbeno uveljavljanje kulturnih vrednot slovenskega lovstva, ki se izražajo med drugim tudi v bogati tradiciji in delovanju lovskih pevskih zborov in skupin rogistov;
- seznanjati in mobilizirati članstvo ob aktualnih družbenih razmerah, zlasti tistih, pri urejanju katerih lahko daje pomemben prispevek tudi lovska organizacija;
- prenašati kulturno-vzgojne vrednote in skrb za divjad ter naravo na pionirje in mladino v šolah, prek njihovih naj-

različnejših prostovoljnih interesnih dejavnosti;

Načela izobraževanja v lovstvu

Vsa dolga desetletja izobraževalne tradicije v slovenskem lovstvu je naša organizacija vztrajala zlasti pri naslednjih načelih izobraževanja:

- neizogibnost osvojitve temeljnih strokovnih znanj – kot pogoj sprejema oziroma članstva v slovenski lovski organizaciji;
- povezanost in nepretrganost teoretičnega izobraževanja in praktičnega usposabljanja skozi delo lovcev v lovišču;
- samoizobraževanje, ob pomoči bogate izdajateljske dejavnosti lovske organizacije (Lovec, Zlatorogova knjižnica, druga strokovna literatura o naravi in okolju ipd.);
- skrb za izobraževanje in usposabljanje zahtevnejših strokovnih profilov kadrov v lovskih organizacijah, na ravni zvez LD oziroma gojitvenih območij;
- družbenopolitično usposabljanje lovcev, vezano na elemente splošnega ljudskega odpora in družbenosamozasčitnega osveščanja delovnih ljudi in občanov;
- povezanost izobraževanja v lovstvu z raziskovalnimi dosežki pri proučevanju divjadi in narave nasploh.

Vrste, oblike in načini izobraževanja v lovstvu

Temeljna raven izobraževanja lovcev je gotovo lovska družina. V njej so

glede na različno izobrazbeno in poklicno sestavo članstva vsi pogoji za izpeljavo temeljnega programa usposabljanja. Med pedagoškimi oblikami izobraževanja lovcev pa izstopajo tečaji za lovske pripravnike v okviru področne ZLD in šolanje lovskih tehnikov ter v zadnjem obdobju poglobljen študij lovstva tudi v okviru Gozdarske fakultete. V zadnjem desetletju je opravilo lovskočuvajske tečaje 1296 lovcev in končalo šolanje 301 lovskih tehnikov.

Prek občasnih krajših tečajev pa se usposabljuje posamezni lovci tudi za posamezne konkretne naloge v lovskih družinah, za kinološke referente, lovske preglednike in podobno.

Pri opravljanju omenjenih in drugih oblik izobraževanja in usposabljanja lovcev opravljajo pomembno vlogo, kot učna baza, Slovenski lovski muzej v Bistri, občasne lovske razstave, tekmovanja pa tudi sodelovanje naših lovskih strokovnjakov na mednarodnih posvetih in strokovnih srečanjih.

V prihodnje bo treba nameniti še več skrbi posodabljanju izobraževanja v naših lovskih organizacijah, to bi se moralo nasloniti na uporabo sodobne avdiovizualne izobraževalne tehnologije in na še večjo uporabo dokumentacijskih baz podatkov v naših raziskovalnih in visokošolskih ustanovah. Podatki so zelo pomembni, saj brez njih ni strokovnih podlag, potrebnih za smotno presojo slehernega koraka, tako pri gojitvi divjadi kot pri varstvu narave.

Sluhatelji in predavatelji na tečaju za lovske čuvaje, ki je bil letos spomladi v Črnomlju

Od državnih lovišč do organizacij združenega dela za varstvo, gojitev divjadi in lovstvo

Ivan Nečemar, Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije

Letos poteka častitljiva obletnica slovenskega lovstva, ki se s svojo tradicijo lova, predvsem pa z gojitvijo divjadi, spoštljivim etičnim odnosom do divjadi kot naravne kulturne dediščine lahko uvršča med najbolj napredne lovske organizacije v svetu. Naša zakonodaja in organiziranost lovstva pa tudi ribištva sta odraz sodobnih dognanj in potrebe po varovanju divjadi, urejanju odnosov znotraj lovstva in ribištva. Vsi ti odnosi temeljijo na ustavnem določilu samoupravnih in družbene lastnine, ki je eno temeljnih načel naše družbe.

V skladu s tem se je po 2. svetovni vojni organiziralo in ravnalo tudi lovstvo. Takoj po vojni, leta 1945, že zasledimo Navodila za upravo državnih in rezervatnih lovišč, ki jih je izdala tedanja vlada LR Slovenije, ki je želela urediti tudi to področje. Določila je, kako naj se opravlja lov in kdo so nosilci gospodarjenja v loviščih. Ustanovili so Zvezo lovskih društev, ki je združevala večino družinskih lovišč v Sloveniji (skoraj 90 % vseh lovskih površin). Pri tem pa je ostalo odprto vprašanje velikih lovskih območij

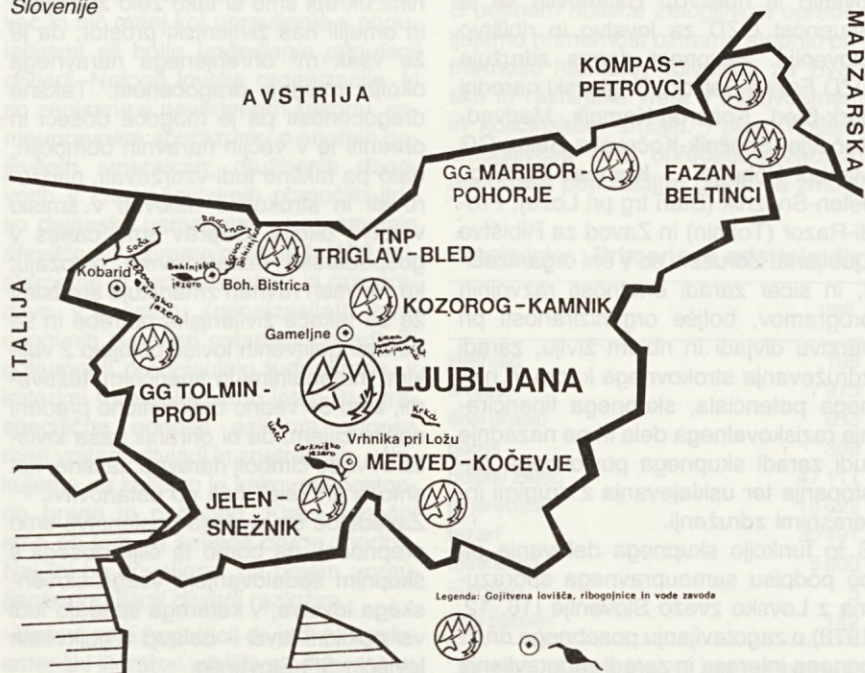
(strnjenih gozdnih površin, polj, planin in obmejnih območij), ki so bila nacionalizirana in so prešla v družbeno last. Tu naj citiram besede Ivana Mačka-Matije, enega izmed utemeljitev novega lovstva in državnih gojitvenih lovišč v Sloveniji, ki je ob neki priložnosti rekel: »Tedad so se pojavile težnje in želje, da bi se ta velika lovišča razkosala na majhna in da bi jih dodelili lovskim družinam ali gozdarskim organizacijam. Nekateri gozdarski strokovnjaki so menili, da je v socializmu gozd last le gozdarskih organizacij in da tako tudi lov spada v njihovo upravljanje in gospodarjenje. Takih in podobnih stališč pa nismo mogli sprejeti, ker bi se ohranili stari odnosi v lovu (firšti), kjer so lastniki velikih zemljiških (gozdnih, poljskih) površin imeli pravico do lastnega lova.«

Na podlagi takšnih stališč, pa tudi zaradi namena, da bi ohranili nekaj večjih naravnih območij, v katerih so bile primerne razmere za zgledno varstvo in gojitev divjadi, je vlada LR Slovenije ustanovila državna rezervatna lovišča (12. 10. 1945), iz katerih so 25. 4.

1949 pri vladi LRS ustanovili Upravo državnih gojitvenih lovišč SR Slovenije, ki je bila razdeljena na dva sektorja – lovski in ribiški. Osnovna naloga tedanje Uprave gojitvenih lovišč (teh je bilo sedem: Triglavsko GL, Karavanško GL, GL Kamniške planine, Snežniško GL, GL Kočevski Rog s Snežnikom, Pohorsko GL in Prekmursko GL) je bilo varovanje divjadi in številčno povečanje v vojni razredčenih vrst divjadi.

Prav iz teh lovišč naj bi se zaradi strokovnega in vzornega gospodarjenja, predvsem pa zaradi samo strogo gojitvenega odstrela, širila divjad v druga območja, predvsem v sosednja lovišča. Poleg tega so tu odlavljali tudi živo divjad in jo naseljevali v druga območja Slovenije in Jugoslavije. Prav v teh loviščih so ustvarili vse potrebne osnove za ponovno naselitev nekaterih vrst avtohtone divjadi (kozorog, ris, svizec). Ob vsem tem pa so bila gojitvena lovišča osnovna območja za znanstveno-raziskovalno delo. Za te namene je bil na voljo znanstvenikom tudi poklicni kader lovskih in ribiških čuvajev in tudi drugi strokovni sodelavci in delavci. Vsa lovišča so bila ne nazadnje tudi solidna osnova za narodne, krajinske in naravovarstvene parke, saj zajemajo vse glavne značilnosti slovenske pokrajine, poleg tega pa je v njih še dokaj ohranjena prvobitnost narave in njihove zemljepisne značilnosti in posebnosti. To velja zlasti za območja, ki jih danes upravlja Triglavski narodni park – Bled (z zakonom je postal park iz GL Triglav – Bled leta 1981) in GL Medved-Kočevje (območje Roga predlagano za krajinski park). Tudi GL Jelen-Snežnik in ZGD Kozorog-Kamnik imata dve območji, ki bi ju kazalo spremeniti v krajinska parka – Kamniško Bistrico in vrh notranjskega Snežnika. O vsem tem posebej govori družbeni dogovor o varstvu in gojitvi določenih vrst avtohtone divjadi, ki določa, da morajo prav te lovske organizacije zagotoviti trajno ohranitev določenih vrst divjadi, ki so še posebej značilne in pomembne kot naša narodna naravna dediščina. Ustvariti morajo trajne življenjske razmere za življenje divjadi in ohranjati ter negovati krajino

Shema gojitvenih lovišč in voda delovnih organizacij, članic OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije

in lovišča, kjer gospodarijo ti ozdi. S tem pa tudi prevzemajo skupno odgovornost in naloge pri upravljanju narodnih in krajinskih parkov. S tem v zvezi so tudi letni in petletni delovni načrti gojitvenih lovišč, ki jih vsako leto potrdi in sprejme poseben koordinacijski odbor podpisnikov. Odbor tudi sproti spremlja njihovo opravljanje del in nalog. Izvajalci in gojitvena lovišča vlagajo v te programe precejšnja lastna sredstva, ob neznatni pomoči družbene skupnosti.

Triglavski narodni park – Bled in ZGD Kozorog – Kamnik, ki sta bila močno prizadeta zaradi kužne gamsje garjivosti, pa opravljata še posebno nalogo z naslovom Repopulacija gamsov od gamskih garij (v to nalogo sta vključeni tudi GL Pohorje in GL Prodi – Razor). GL Medved-Kočevje opravlja posebno trajno nalogo z naslovom Ohranitev rjavega medveda na Kočevskem, GL Jelen – Snežnik pa raziskave migracij jelenjadi s telemetrično metodo.

Pri tem v nalogah po družbenem dogovoru ne zanemarjamo tudi naše avtohtone male divjadi, predvsem poljske jerebice in zajca. Poljska jerebica je skoraj povsem izginila z naših polj! Tako se je prav na zahtevo oziroma določila družbenega dogovora v okviru kmetijskega sejma v Gornji Radgoni odprla javna razprava lovcev in kmetovalcev. Slednji s svojim sedanjim gospodarjenjem (strojna obdelava, umetna gnojila, zaščitna sredstva proti plevelom in mrčesu) ter z drastičnimi posegi v naravni prostor (melioracije, komasacije) tako zelo vplivajo na krajino, da izgublja vse tiste lastnosti, ki so prej zagotavljale preživetje in življenje za vse vrste male divjadi, obenem pa tudi za ves prvobiten živalski svet. Takšni primeri tehničnega poseganja v naravo so za malo divjad katastrofalni (da ne govorimo o drugih ekoloških posledicah). Za malo divjad pogubne primere poznamo predvsem iz Vipavske doline, v zadnjem času pa tudi iz Pomurja. Nalogo, da spremljata takšne posledice za malo divjad, sta prevzeli GL Fazan – Beltinci in Kompas – Petrovci. Naloga poteka že peto leto, rezultati pa so vidni že po tako kratkem času. Prav na teh območjih je predvideno prek 20 000 ha melioracijskih del, zato se je razvilo tesno sodelovanje med lovci in kmetijci, predvsem z načrtovalci in izvajalci. Zlasti pomembno je, da je v zadnjem času tudi v tehniko navsezadnje le prodrla zavest o varstvu narave in varovanju naravne dediščine. Ob vseh teh naporih in delu so bili do danes izdani že trije zborniki razprav

Eden izmed vhodov v Triglavski narodni park

Foto J. Bizjak

na temo divjad-lovstvo-kmetijstvo, ki so teoretični in praktični pripomoček za vse, ki delujejo na tem področju. Pri tem pa je pomembno še nekaj: dialog med lovci in kmetijci se je iz pogovorov o škodi od divjadi razširil tudi na varstvo narave, okolja in s tem tudi na varstvo divjadi.

Tudi statusno so vsa gojitvena lovišča v 40-letnem obstoju doživljala vrsto sprememb, tako kot se je razvijala naša družbena ureditev.

Po ukinitvi Uprave gojitvenih lovišč SR Slovenije so ustanovili zavode za gojitev divjadi, ki so prešli iz proračunskega financiranja v finančno samostojne zavode. Ob sprejemu zakona o združenem delu in zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (1976) pa so vsi zavodi postali organizacije združenega dela za varstvo, gojitev divjadi in lov (kratko: OZD za lovstvo in ribištvo). Ustanovila se je Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije. Skupnost danes združuje OZD Fazan-Beltinci, Triglavski narodni park-Bled, Kozorog-Kamnik, Medved-Kočevje, Snežnik-Kočevska Reka, GG Maribor-Pohorje, Kompas-Petrovci, Jelen-Snežnik (Stari trg pri Ložu), Prodi-Razor (Tolmin) in Zavod za ribištvo Ljubljana. Združeni so v eni organizaciji, in sicer zaradi enotnosti razvojnih programov, boljše organiziranosti pri varstvu divjadi in ribjem življu, zaradi združevanja strokovnega kadra in njene potenciala, skupnega financiranja raziskovalnega dela in ne nazadnje tudi zaradi skupnega poslovnega nastopanja ter usklajevanja z drugimi interesnimi združenji.

S to funkcijo skupnega delovanja pa po podpisu samoupravnega sporazuma z Lovsko zvezo Slovenije (16. 12. 1978) o zagotavljanju posebnega družbenega interesa in zaradi zagotavljanja

skupnih interesov na področju varstva in gojitve divjadi Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije zagotavlja tudi enotno politiko lovstva v Sloveniji. Podpis sporazuma je na tem področju nedvomno velik napredek, saj tako društvena organizacija in združeno delo s področja lovstva družno, enotno in celovito nastopata v odnosu do drugih uporabnikov naravnega prostora (predvsem do gozdarskih in kmetijskih organizacij).

Gledano skozi vse razvojne faze in usmerjenosti bodo gojitvena lovišča in njihovi delavci vedno bolj izgubljali klasično podobo lovca in se vsebinsko spreminjali ne le v gojitelje in varstvenike divjadi, ampak v varstvenike narave, okolja. Že danes lahko ugotovimo, da se je v praksi že oblikoval poklic naravovarstvenika-nadzornika. Z industrializacijo, urbanizacijo in agrotehničnimi ukrepi smo si tako zelo zmanjšali in omejili naš življenjski prostor, da je že vsak m² ohranjenega naravnega okolja izredna dragocenost. Takšne dragocenosti pa je mogoče doseči in ohraniti le v večjih naravnih območjih, nato pa takšne tudi vzdrževati, nadzorovati in strokovno delovati v smislu varstva okolja. Čeprav smo danes v gospodarsko nezavidljivem položaju, ko na vseh ravneh zmanjkuje sredstev že za tekoče življenjske potrebe in se delavci gojitvenih lovišč bojujejo z velikimi materialnimi in finančnimi težavami, smo še vedno optimistično predani našim ciljem, da bi ohranili naša lovišča in vode čimbolj naravne, takšne, kot smo si jih želeli tudi ob ustanovitvi.

Zavedajoč se svojega poslanstva smo prepričani, da bomo te cilje dosegli s skupnim sodelovanjem vsega slovenskega lovstva, v katerega spadajo tudi vsi poklicni lovci – delavci v gojitvenih loviščih SR Slovenije.

Znanje – pot k boljšemu upravljanju populacij divjadi

Miha Adamič, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana

Gojitev in varstvo divjadi ali upravljanje populacij divjadi

Razglabljati o varstvu in gojitvi divjadi brez povezave s pojmom **lov**, je podobno, kot če bi kmet spomladi zasejal njivo, jo pognojil in opravil vsa druga dela, ob žetvi pa bi se odpeljal na morje in pridelek prepustil propadu. Takšen način razmišljanja morda res ne vzdrži kritike ortodoksni naravovarstvenikov in nasprotnikov lova. Moram pa opozoriti, da je divjad pravna kategorija, ki jo lovska zakonodaja še posebej razvršča v trajno zavarovano (pri čemer ni nobenega lova in je tako tudi zapisano), delno zavarovano (v to skupino spada večina vrst, ki jih lovimo) in žal še vedno navzočo skupino plebejske, nezavarovane divjadi. Ta anahronizem (tretja skupina) se z vsakim novim lovskim zakonom sicer krči, nekako strah pa nas je, da bi ga popolnoma odpravili.

Slovenci v svoji terminološki revščini osnovnih usmeritev lovske organizacije ne znamo razložiti drugače kot opisno. Tako je na dolgo zapisano tudi v naslovu trenutno veljavnega lovskega zakona oziroma Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč. Ta definicija sicer ustreza zakonodajalcem, v bistvu pa ne definira nič več in nič manj kot upravljanje s populacijami ali bolje *upravljanje populacij divjadi*. Naloge lovske organizacije, ki so zapisane v navedenem zakonu, samoupravnem sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah, družbenih dogovorih v lovskogojitvenih območjih itn., so dejansko usmerjene v uravnavanje številčnosti oziroma gostote ($n/100$ ha), starostne in spolne sestave in razporeditve v prostoru (rajonizacija!), torej osnovnih lastnosti populacij divjadi. Ti dokumenti predpisujejo tudi ukrepe, s katerimi (pre)oblikujemo inter- in intraspecifične odnose oziroma odnose med vrstami divjadi in znotraj njih, učinkujemo na količino in kakovost dostopne hrane in podobno. Kako uspešni smo pri tem, je seveda druga zgodba. Naj mi bo dovoljeno, da pojem *upravljanje populacij divjadi* razložim.

»Upravljanje populacij divjadi (v anglo-ameriški literaturi *wildlife management*)

je kombinacija znanja in umetnosti, usmerjena v doseganje (zadovoljevanje) človekovih interesov do tega resursa (divjadi!), in to z oblikovanjem habitatov, populacij divjadi in ljudi.« Mislim, da ta razlaga povsem ustreza osnovnim usmeritvam, ki jih slovenska lovska organizacija razglasa v svojih izhodiščnih dokumentih.

Dosedanji uspehi in neuspehi upravljanja populacij divjadi v Sloveniji

Težko je razmišljati o dosedanjih rezultatih, še bolj pa o perspektivah upravljanja populacij divjadi, ne da bi poznali nekatere kazalce v tej zvezi (preglednica):

Iz primerjave številke o odstrelu (indeksi!) vidimo, da se tudi v Sloveniji srečujemo s podobnimi gibanji kot v večjem delu Evrope. Vrste, ki so navezane na kmetijski prostor, počasi izginjajo (poljska jerebica, poljski zajec), generalisti, parkljasta divjad, pa širi (oziroma je širila) življenjski prostor. Te spremembe lahko skupno označimo kot posledico spreminjanja *nosilnih zmogljivosti* in le deloma kot posledico politike lovske organizacije. Pa si oglejmo, kaj to konkretno pomeni.

S pojmom *nosilna zmogljivost* opredeljujemo primernost oziroma stopnjo primernosti habitatov (bivališč) za živalske in rastlinske vrste v kakovostnem in količinskem smislu. Pojem nosilne zmogljivosti torej opredeljuje zgornjo mejo rasti populacij(e) glede na zmog-

ljivost okolja. Izrazimo jo lahko tudi s številom osebkov neke vrste (ali kombinacije vrst), ki jih habitat ohranja v dobri kondiciji in zdrave. To število pa je lahko le tolikšno, da živali s svojo navzočnostjo in porabo hrane kakovosti habitatov ne poslabšajo. Nosilna zmogljivost torej opredeljuje neko *labilno ravnotežje* med proizvajalci in porabniki. Seveda vsako labilno ravnotežje hitro porušimo v škodo enega, drugega ali obeh udeležencev. Vsak poseg človeka v gozd, kmetijski prostor ali samo v populacije divjadi to ravnotežje prizadene. Vse spremembe načina izrabe prostora ali tudi samo intenziviranje ustaljenih oblik izrabe zato vedno odsevajo tudi na populacijah divjadi – na njeni razširjenosti, številčnosti in dinamiki.

Današnje stanje populacij divjadi zanesljivo ni rezultat načrtovanih ciljev lovske organizacije. Zaskrbljujoče upadajo številčnosti poljske divjadi že dolga leta zaposluje veliko strokovne energije v lovski organizaciji, a žal brez omembne vrednega uspeha. Po drugi strani pa nas naraščajoča škoda v kmetijskem prostoru, kamor prodira parkljasta divjad, opozarja na nemoč lovcev, kljub dobesednemu vojnemu stanju z nekaterimi vrstami divjadi, npr. z divjimi prašiči v Prekmurju pa verjetno še kje. Podobno je z naraščanjem poškodb v gozdovih, ki jih povzroča predvsem jelenjad, in ki jim jih je kljub absolutnemu povečanju odstrela praktično uspelo omejiti le v Notranjskem LGO.

Preglednica: Primerjava odstrela divjadi nekaterih vrst v Sloveniji

	1960	1970	1983	indeks 1983/70
jelenjad	198	976	3 046	3,1
srnjad	7 973	11 522	32 813	2,8
divji prašič	633	472	2 164	4,5
gams	398	1 098	1 836	1,6
poljski zajec	47 111	29 833	11 782	0,4
p. jerebica	18 622	7 971	1 132	0,14
fazan	30 491	69 669	32 331	0,4
mlakarica	5 800	3 587	9 104	2,5
medved	5	47	50	1,1
divji petelin*	142	89	1	–

* Opomba: Divji petelin je od leta 1982 s sklepom LZS zavarovan.

V večini primerov se lovska organizacija torej znajde v vlogi dežurnega gasilca in žal tudi kot dežurni krivec. Zato se moramo resno zamisliti ob vprašanju, kdo pravzaprav odločilneje vpliva na populacije divjadi: lovci, ki jim je upravljanje populacij osnovna naloga, ali gozdarji, kmetijci in vsi drugi, ki s svojim delom oziroma navzočnostjo v prostoru povzročajo spremembe obstoječih razmerij. S posegi v prostor namreč načrtno in nenačrtno oziroma nehoti učinkujejo na raznolikost in primernost habitatov divjih živali, s tem pa tudi na nosilno zmogljivost, oziroma na številčnost in prostorsko razporeditev živalskih vrst. Osnovne težave oziroma ovire za usklajeno načrtovanje in opravljanje nalog v sferi upravljanja populacij divjadi izhajajo iz nemoči lovske organizacije, da bi odločilneje vplivala na oblike in intenziteto rabe prostora. Zato je prisiljena svoje načrte podrežati ciljem močnejših, pomembnejših partnerjev v prostoru. Takšnega načrtovanja pa ni mogoče označiti drugače kot z defenzivnim, posledičnim načrtovanjem, ki pa ne zagotavlja uresničevanja osnovnih ciljev upravljanja populacij divjadi po načelu trajnosti.

Kako prebiti današnji začarani krog

Preden si pobliže ogledamo, kakšne so realne možnosti za preboj iz začaranega kroga defenzivnega načrtovanja upravljanja populacij divjadi, si pogledajmo okvirne cilje lovske organizacije v naslednjem srednjeročnem obdobju. Precejšen del odgovora najdemo v *samoupravnem sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji za obdobje 1986–1990*, ki so ga kot priložbo revije Lovec dobili vsi člani slovenske lovske organizacije. Smernice same so pravzaprav nekakšno tehnično navodilo za načrtovanje višine, starostne in spolne sestave odstrela ter kategorizacije uplenjene divjadi, vendar trenutno veljavne vsebujejo tudi elemente *rajonizacije* nekaterih vrst divjadi. Smernice tako niso več samo smernice, pač pa povsem natančen dokument, v katerem sta *predpisana* prostorski okvir in intenziteta upravljanja populacij divjadi, ki jih rajonizacija zajema. Tako pripravljena rajonizacija pa je vedno dvorezen meč in za divjad prej nevarnost kot dolgoročna korist. S predpisanimi prostorskimi okviri stiskamo divjad v nekakšne »indijanske rezervate«, ki jih bodo druge dejavnosti naprej cepile in ožile oziroma zmanjševale njihovo nosilno zmogljivost. Pogledajmo samo zamisli o oživiljanju

usmerjenega zasebnega kmetijstva na Kočevskem, ki računa tudi s površinami, vzdrževanimi za jelenjad. Povsem enako velja za nove pašne skupnosti v slovenskem predalpskem in alpskem svetu in podobno. Sem spadajo predvidene melioracije, pa reševanje problema odplak z velikih svinjskih farm, pa namakanje »urejenih« kmetijskih zemljišč in podobno. Kmetijstvo se na rajonizacijo, za kakršno se je odločila lovska organizacija (za zdaj še) poživlža! Poleg lovske obstaja še druga, manj znana »rajonizacija«, ki je postavljena na gozdnogospodarskih ciljih, in sicer v okviru izhodišč dolgoročnega načrta gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji (glej Dolgoročni plan gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji, SIS za gozdarstvo, Ljubljana 1985, str. 92–99).

Žal pa zanesljivo še dolgo ne bo tretje, prave rajonizacije, ki bo slonela na ekoloških izhodiščih, predvsem na boljšem poznavanju nosilnih zmogljivosti in dinamike populacij ter na usklajenih dolgoročnih ciljih dejavnosti, s katerimi se srečujemo v prostoru. Lovska organizacija je, podobno kot ob koncu 70. let v obdobju intenzivnega dela pri prostorskih načrtih, stala ob strani tudi v obdobju intenzivnih priprav planskih dokumentov o dolgoročnem razvoju Slovenije do leta 2000. V tem gradivu je o divjadi zapisana le ta misel (cit.): »Dolgoročno je treba urediti odnose med gozdarstvom in lovni gospodarstvom tako, da bodo vrste divjadi in njihov stalež v gozdovih v ravnovesju z rastlinskimi in živalskimi vrstami v gozdu« (konec citata, ki je na str. 18 Poročevalca Skupščine SRS, 11–10/1985). Kdo od načrtovalcev je napisal to besedilo, ni znano, vsekakor pa ni imel in verjetno še danes nima pojma, o čem je pisal. Tudi po krivdi lovske organizacije, ki ni niti protestirala na tako omalovaževanje.

Očitno še vedno zamujamo in čakamo, da bo vlak pripeljal nazaj na postajo samo zaradi nas.

Izhod je v znanju

Popolnoma jasno je, da članstvo v lovske organizaciji avtomatično ne zagotavlja sposobnosti odločanja o upravljanju populacij divjadi. Za to je treba imeti *znanje* in *sposobnost napredovanja*, za kar pa je spet potrebno veliko znanja. To znanje pa mora biti kompleksno ali multidisciplinarno, saj so tudi problemi, ki jih moramo premagovati pri načrtovanju upravljanja populacij divjadi, izrazito multidisciplinarni.

Današnje upravljanje populacij divjadi zato zahteva znanje ali vsaj del aplikativnega znanja *biologije*, *gozdarstva*, *kmetijstva*, *veterine* pa tudi *ekonomike*, *sociologije* in *psihologije*. Posebej šibki smo v zadnjih treh, nebiotehniških disciplinah.

Ekonomika v lovstvu za zdaj sploh še ni našla ustreznega mesta. Morda obstajajo svetle izjeme, a v splošnem z denarjem »iz lovišč« še vedno čaramo. Opozoril bi na zanimiv račun ekonomike upravljanja s populacijami divjadi v gojitvenem lovišču Pohorje (glej V. Plaznik: Ekonomika gospodarjenja gojitvenega lovišča Pohorje, dipl. naloga, VTOZD gozdarstvo BF, Ljubljana, 1981, 1–59.) iz leta 1980. Avtor je ugotovil, da v skupnem prihodku (domači, tujski lovski turizem, divjačina) posamezne vrste divjadi »sodelujejo« takole:

gams	36,3 %
srnjad	26,2 %
jelenjad	22,1 %
divji petelin	7,4 %
damjek	5,2 %
divji prašič	2,7 %

Stroški upravljanja pa so dejansko, če upoštevamo tudi poškodbe v gozdu, obrnjeni na glavo. V konkretnem primeru je »najdražja« jelenjad, sledita pa mu divji prašič in damjek. Gams in srnjad, ki skupaj prineseta več kot 60 % skupnega prihodka, praktično ne »staneta« nič. Seveda je tak račun obremenjen z določenimi pomanjkljivostmi, saj vanj ni mogoče vgraditi pomembnih nematerialnih komponent, npr. lepote doživetja jelenjega roka itn., nikakor pa pomena ekonomiziranja ne bi smeli podcenjevati. Odločanje o vrstnem redu prednostnih vrst v družbenih dogovorih v LGO pa bi vsekakor moralo biti objektivizirano tudi na tak način. Če bi bolj razmišljali v tej smeri, bi se odpovedali marsikateri naseilitvi neavtohtonih vrst divjadi v naša lovišča.

Velika je tudi vrzel v poznavanju in upoštevanju psihologije in sociologije. To je postalo še kako očitno na začetku obdobja družbenega dogovarjanja in usklajevanja interesov z drugimi dejavnostmi. Človek je namreč mnogo bolj zapleteno bitje kot ruševac ali jelenjad. Čeprav smo se že dokopali do številnih objektivnih spoznanj o biologiji posameznih vrst divjadi, njihovem mestu v ekosistemi, pomenu pravilnega upravljanja s habitatom itn., pa je vse bolj očitno, da je rešitev problemov dolgoročnega varstva vrst na koncu odvisna od navad, vedenja in razmišljanja družbe ali njenih segmentov. Opozoril bi na

Foto Ivan Napotnik

perspektivo dolgoročnega varstva divjega petelina. Danes je popolnoma jasno, da je njegova usoda vsaj v Sloveniji najtesneje povezana s stopnjo ohranjenosti specifičnih območij klimatskih gozdov na nadmorskih višinah nad 1000 m. Od gozdarjev pa je odvisno, ali bodo te ugotovitve vgradili v svoje dolgoročne načrte in tako zagotovili obstoj populacij te vrste v naših gozdovih. Divji petelin kot vrsta v svojem velikem evrazijskem območju razširjenosti zaradi morebitnega izginotja v Sloveniji res ne bo bistveno bolj ogrožen, izginil pa bo majhen del naše naravne dediščine. Podoben je problem dolgoročnega varstva medveda v Sloveniji. Že prej sem omenil, da kmetijci sploh ne razmišljajo o tem, da njihovo delo lahko komu tudi škoduje in ne le koristi, saj vendar pridelujejo hrano. Da pa v (potencialnem) kmetijskem prostoru živijo številne živalske in rastlinske vrste, ki so tako kot divji petelin elementi naše naravne dediščine in so zaradi sodobnega načina ob-

delave zemlje ogrožene, jim v času študija očitno niso posebno pogosto razlagali.

Izobraževanje kot orožje lovske organizacije

Nepoštено bi bilo lovski organizaciji očitati, da v *izobraževanju* svojega članstva stoji ob strani. Opus izobraževalnega procesa se razteza od obveznih tečajev pred sprejemom v članstvo lovskih družin pa vse do šole za *lovske tehnike* in priložnostnih seminarjev. In kakšen je učinek vsega tega!? Začnimo na vrhu, pri šoli za lovske tehnike. V 15 letih, kolikor mineva od začetka takšnega (samo)izobraževalnega procesa, je šolo dokončalo skoraj 500 absolventov. Torej kar majhna armada, oborožena s sodobnim orožjem – znanjem. Mirno pa jih lahko imenujemo *mrtvi kapital slovenskega lovstva*, saj organizacija še danes ne ve, kaj bi z diplomanti. Pa za to ni kriv sam program šole. Res je, da je včasih zgolj *zdrav razum* več vreden

kot (pre)malo znanja. To so dokazovali tudi nekateri zelo glasni absolventi prvih generacij šole, ki so skušali malo manj kot reformirati lovsko organizacijo, ker naj bi bilo menda vse do njihovih diplom zanič. Toda to so le majhni ekscesi, ki pa kaj zgovorno opozarjajo na to, kaj pomeni neustrezen odmerek zdravila (znanja!).

Program šole je bil vedno sprejet z blagoslovom lovske organizacije, ki je šolo tudi ustanovila. Da res obstaja tesen stik med šolo in »centrom«, je očitno tudi po tem, da se je bilo treba odpovedati posameznim nezaželenim predavateljem, kljub njihovi nedvomni usposobljenosti in znanju. Le od prodornosti in tekmovalnosti posameznih absolventov je žal še vedno odvisna njihova uveljavitev oziroma prispevek, ki ga lahko slovenskemu lovstvu povrnejo za svoje pridobljeno znanje. Šola menda tudi nekaj stane.

Mnogo lažje se je bilo odločiti, kaj z *lovskimi čuvaji*. S tem mislim tiste, ki neprofesionalno volontersko opravljajo naloge, ki so jasno zapisane. Nosijo celo svoj znak in imajo izkaznico. Pa njihovo znanje, vsaj tistih iz ere *lokalnih predavateljskih skupin*, ni posebej poglobljeno. Seveda pa so povsod tudi svetle izjeme!

Večino večjih posvetovanj o divjadi je v obliki študijskih dni organizirala Biotehniška fakulteta oziroma VTOZD za gozdarstvo, SIS za gozdarstvo, Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano oziroma Republiška gozdarska inšpekcija... Lovska organizacija je sicer vedno sodelovala s posameznimi referenti (predavatelji!), pa tudi kot naknadni soorganizator pri uresničitvi idej, ki so se rodile v drugih glavah. Medpokrajiske konference, ki potekajo v zaprtih krogih, okrogle mize in v zadnjem času tudi seminarji z udeležbo nekaterih predavateljev iz tujine pri prodoru idej lovstva v širše sfere družbe ter akumulaciji novega znanja znotraj lovske organizacije, ne morejo imeti pomembnejše vloge.

Morda je vsaj v začetku prineslo nekoliko več svežine in energije za preboj iz obroča posvetovanje Kmetijstvo-divjad ob vsakoletnem sejmu v Gornji Radgoni, v organizaciji Skupnosti OZD za lovstvo in ribištvo. Kaže pa, da si po petih letih že ni več kaj posebnega povedati.

Raziskovalno delo in upravljanje populacij divjadi

Temu vprašanju je v tej številki revije Lovec posvečen poseben, daljši prispevek dr. M. Kotarja, zato bi zapisal

le nekaj misli o vlogi raziskovalnega dela kot orodja za boljše upravljanje populacij divjadi. Veliko ljudi, ki se ukvarja z načrtovanjem upravljanja populacij divjadi, se v proces raziskovalnega dela sploh ne skuša poglobljati (raziskovalno delo namreč ni nikakršen tabu) in zato od njega pričakuje rezultate, ki jih to samo ne more dati. *Raziskovalno delo* se lahko preverja, potrjuje in izpopolnjuje le v konkretnem pretoku v operativne naloge. Za to pa je treba imeti tudi primerno usposobljene sodelavce, ki se v praksi ukvarjajo s konkretnim strokovnim delom in ki so pripravljeni raziskovalne ugotovitve preliti v operativno delo, jih preveriti in opozoriti na pomanjkljivosti. Tako se raziskovalno delo po *povratni zvezi* s stroko tudi bogati in razvija. Novi problemi spodbujajo iskanje novih rešitev... Žal se še vedno pojavljajo glasniki, ki svojo samozadostnost in konservativnost zakrivajo s poskusi izničenja raziskovalnega dela in razvredno-

tenja drugačnosti v razmišljanju. Spominjam se prahu, ki ga je pred leti dvignil članek o naravnem modelu gojitve divjadi. Pisec, nestor slovenskega in jugoslovanskega znanstveno-raziskovalnega dela v lovstvu, dr. Stane Valentinčič, je takrat za svoje (nekoliko) vizionarsko razmišljanje požel kritike in celo zasmehovanje. Bilo je celo nekaj »poklicanih«, ki so sodili, da mu morajo odpisati. Če pa danes preberemo gradivo Temeljni cilji varstva in gojitve divjadi v SR Sloveniji v obdobju 1986–1990 (LZS, 1985), vidimo, da je naravni model dejansko postal *izhodiščna ideja lovske organizacije*. Pa je med obema zapisoma minilo le dobrih 10 let. Na srečo se časi spreminjajo tudi v lovstvu.

Kako naprej

Nikakor si ne domišljam, da sem poklican za oblikovalca politike upravljanja populacij divjadi v Sloveniji. Kljub temu

pa sem trdno prepričan, da mora upravljanje z divjadjo v prihodnje sloneti na še več znanja, ki ga moramo preverjati in potrjevati v praksi.

Znanje nas bo dvignilo na tisto raven, ki je nujna za zagotovitev trajne perspektive ohranjanja in napredka populacij divjadi.

Poleg osebnih kvalitiet članov lovske organizacije, v katere ne dvomim, saj se vsakodnevno potrjujejo v pripravljenosti za opravljanje vsak dan večjih in težjih nalog v zvezi z upravljanjem populacij divjadi, je znanje prvi pogoj za uveljavitev koncepta 3E v upravljanju z divjadjo.

Ekologija, etika, ekonomika, oziroma vse, kar je *ekološko dopustno, etično sprejemljivo in ekonomsko upravičeno*, moramo izrabiti v dobro divjadi.

Na to, kako bomo v lovske organizacije pripeljali še več potrebnega, pravega znanja, pa morajo odgovoriti tisti, ki so za to odgovorni.

V prihodnje bo moralo gospodarjenje z divjadjo v loviščih sloneti na še večjem znanju, ki pa ga bo treba preverjati in potrjevati v praksi

Foto J. Černač, Diana

Znanstveno-raziskovalno delo v lovstvu

Marijan Kotar, predsednik raziskovalnega sosveta LZS

Vloga znanstveno-raziskovalnega dela v lovstvu

Razmeroma malo ljudi ve, da v lovstvu tudi pri nas poteka znanstveno-raziskovalno delo. Ljudje imamo že v podzavesti nekakšno predstavbo, da je znanstveno in raziskovalno delo vezano na velike raziskovalne ustanove z bogato opremljenimi laboratoriji, in ker take ustanove za lovstvo v Sloveniji nimamo, se nam zdi nekako samo-umevno, da nimamo niti raziskovalnega dela, ali pa je, če ga že imamo, nepomembno.

Tudi med raziskovalci drugih ved prevladuje napačno prepričanje, da je raziskovalno delo v slovenskem lovstvu nepomembno po obsegu in tudi po vsebini, in to zaradi vtisa, da je raziskovalno delo v lovstvu nekakšen konjiček raziskovalcev, ki svoje delo povezujejo s svojo nagnjenostjo do lova.

Vendar nam že površen pregled seznama objavljenih znanstvenoraziskovalnih in strokovnih del pokaže, da je kljub maloštevilnim raziskovalcem in kljub skromnim materialnim možnostim bera teh del količinsko in vsebinsko dokaj bogata. Razumljivo, da število raziskav ni tolikšno, kot si jih želimo, in tolikšno, kot jih potrebujemo, vendar pa je številčno bogato glede na majhnost Slovenije in glede na to, da je lovstvo kot znanost (ne pa kot dejavnost) razmeroma mlada veda. Ali potrebujemo v lovstvu v Sloveniji organizirano raziskovalno delo ali ne, verjetno ni potrebno dokazovati ali razlagati. Vprašanje je enako, kot da bi se vprašali, ali potrebujemo v lovstvu znanje ali ne. Raziskovalno delo je namreč pridobivanje novega znanja in če nam kaj manjka v današnjem času, je to gotovo znanje. Tega znanja nam ne morejo nadomestiti tuja strokovna literatura in tuje raziskave, ker potrebujemo znanje o divjadi in zakonitostih, ki veljajo v našem okolju.

Potreba po takšnem znanju vse hitreje narašča in to zaradi vse večjih potreb naše družbe, ki jih postavljamo pred divjad, in zaradi vse hitrejšega spreminjanja razmer v okolju, kjer prebiva ta divjad.

Izsledke raziskovalne naloge o ekologiji divjega petelina v Sloveniji so raziskovalci predstavili tudi na mednarodnem posvetovanju na Brdu pri Kranju

Foto. M. Kunšič

Organizacija znanstveno-raziskovalnega dela v lovstvu v Sloveniji

O organiziranem raziskovalnem delu v lovstvu v Sloveniji lahko govorimo šele po letu 1955, ko je v okviru Gozdarskega inštituta Slovenije v Ljubljani zaživel sektor za lovstvo oziroma, ko je vodstvo tega sektorja prevzel kot zunanji vodja prof. dr. S. Valentinčič. Samo tri leta kasneje, to je leta 1958, je bil na tedanji fakulteti za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo v Ljubljani na oddelku za veterino ustanovljen inštitut za zoohigieno in patologijo divjih živali.

V okviru tega inštituta je bil ustanovljen tudi oddelek za patologijo in gojitev divjadi. Ta oddelek je prevzel delo s patologijo divjadi, ki je bila prej na programu, seveda v manjšem obsegu, pri Veterinarskem zavodu Slovenije in sektorju za lovstvo pri Gozdarskem inštitutu Slovenije. Čeprav je večina dosedanjega znanstveno-raziskovalnega dela potekala na že prej omenjenih ustanovah, to je na oddelku za patologijo in gojitev divjadi, na sedanji visokošolski temeljni organizaciji za veterino na Biotehniški fakulteti (v nada-

ljevanju okrajšava OPGD pri BF) in odseku za lovstvo (nekdanji sektor za lovstvo) pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije (v nadaljevanju IGLG), pa bi naredili veliko krivico, če ne bi tu omenili še Lovske zveze Slovenije in Skupnosti OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije. Prva se najpogosteje pojavlja kot sofinanser raziskovalnih nalog v lovstvu, ki sta jih opravljala OPGD pri BF in IGLG, včasih pa tudi kot nosilec naloge, in to v primeru, če so bili njeni delavci nosilci raziskovalnih nalog. Tako Lovska zveza kot Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije pa sta pomembno prispevali k raziskovalni dejavnosti s tem, da sta ustvarili možnosti za raziskovalno delo na terenu, to je na območju posameznih lovskih družin in gojitvenih lovišč. Ne smemo pozabiti, da je pri mnogih raziskovalnih nalogah prav lovišče laboratorij. Zato imajo svoj delež pri raziskovalnem delu tudi lovci v lovskih družinah in poklicni lovci v revirjih gojitvenih lovišč.

Leta 1986 smo doživeli še eno spremembo pri organizaciji raziskovalne dejavnosti v lovstvu. Na IGLG so dote-

V začetku je bilo raziskovalno delo v lovstvu pri nas usmerjeno predvsem na srnjad, ki je bila glavna divjad v naših loviščih

Foto K. Lampe, Diana

danji Odsek za lovstvo ukinili, njegovo dejavnost pa pridružili oddelku za ekologijo.

Obseg in vsebina dosedanjega znanstveno-raziskovalnega dela v lovstvu v Sloveniji

Kot sem omenil že v začetku, smo lahko glede obsega in vsebine raziskovalnega dela kar malce ponosni, posebno še, če pomislimo, da na tem področju nismo imeli tradicije in da so nam delili finančna sredstva z mačehovsko roko. V okviru tega prispevka je nemogoče podati vso bibliografijo znanstveno-raziskovalnih del v lovstvu v Sloveniji, zato omenjam samo število raziskovalnih nalog, ki so jih opravili v okviru OPGD pri BF in IGLG, ter glavna težišča pri vsebini dela. Oddelek za patologijo in gojitev divjadi pri BF je bil nosilec pri enaintridesetih raziskovalnih nalogah. Še boljšo predstavo o količini opravljenega dela v tem oddelku nam da podatek o številu prispevkov, ki so jih objavili vodilni delavci v tej enoti. Tu so všteti vsi prispevki

znanstveno-raziskovalne in strokovne narave. Tako je prof. dr. S. Valentinčič, pobudnik ustanovitve tega oddelka in tudi njegov dolgoletni vodja, objavil sto enaintrideset del oziroma prispevkov; večina teh se nanaša na raziskovalno delo v lovstvu. S tolikšnim številom objavljenih del ga upravičeno uvrščamo v sam vrh ustvarjalcev v lovstvu, in to ne samo pri nas, ampak tudi v svetu. Veliko teh del je objavljenih v tujih jezikih. Razumljivo, da so ta dela nastajala ob pomoči njegovih sodelavcev – raziskovalcev. Njegov naslednik na oddelku, doc. dr. A. Bidovec, pa je doslej objavil že štiriinštirideset del z lovsko tematiko. Podobno je na IGLG; dolgoletni vodja odseka za lovstvo J. Čop je izdelal kar petnajst elaboratov. Popolnoma enako število elaboratov ima tudi njegov najozji sodelavec doc. M. Adamič. Poleg teh pa ima prvi objavljenih še osemdeset (80), drugi pa osemindeset znanstvenih in strokovnih prispevkov. Precejšnje število teh prispevkov je objavljenih v tujini. To so predvsem referati na med-

narodnih simpozijih, ki so obravnavali problematiko lovstva. V okviru obeh raziskovalnih ustanov je objavljala svoja dela s področja lovstva cela vrsta strokovnjakov gozdarjev, kmetijcev in biologov. Nekateri med njimi so delali ali pa še delajo v lovstvu, za druge pa je bilo lovstvo mejno področje njihove dejavnosti. Naj naštejem le najbolj plodovite in to po abecednem redu in ne po pomembnosti: dr. M. Accetto, prof. dr. J. Brglez, A. Černe, B. Krže in A. Simonič.

Obseg raziskovalnega dela v lovstvu pa ni popoln, če smo predstavili število raziskovalnih nalog, število znanstveno-raziskovalnih del in imena najpomembnejših strokovnjakov. Velik del novega znanja s tega področja vsebujejo tudi diplomske naloge pri visokošolskem študiju in magistrska dela ter doktorske disertacije pri podiplomskem izobraževanju.

Ta dela so rezultat raziskovalnega dela študentov, magistrantov, doktorantov in njihovih mentorjev na Biotehniški fakulteti. Do danes imamo več kot dvaj-

set diplomskih del, ki se nanašajo na lovstvo in so jih izdelali diplomanti študija gozdarstva in biologije. Na visokošolski organizaciji za veterino so doslej uspešno zagovarjali magistrsko delo štirje magistri in doktorsko disertacijo dva doktorja znanosti. Dve doktorski disertaciji pa sta bili izdelani na visokošolski organizaciji za biologijo. Vsa ta dela obravnavajo našo divjad oziroma odnose med divjadjo in okoljem.

Za približno predstavo o vsebini dosejanega raziskovalnega dela v lovstvu je gotovo najbolj primerno, če navedem samo težišča raziskovalnega dela. Ta so bila vedno odsev tiste problematike, ki je bila tisti hip najbolj aktualna.

V začetku je bilo raziskovalno delo usmerjeno predvsem na srnjad, ker je bila to glavna divjad naših lovišč. Z upadanjem številčnosti populacij zajca, jerebice in prepelice so se začele raziskave male divjadi. Začeli smo raziskovati vplive in pomen okolja na to divjad ter vrste bolezni in načine zaščite. Z večanjem populacij in njihovih gostot pri jelenjadi so se začele raziskave o tej divjadi. Sprva so bile te raziskave usmerjene le v iskanje načinov zaščite pred poškodbami, ki jih povzroča ta divjad v gozdu. S pojavom kužne splete in kasneje gamskih garij smo začeli z intenzivnimi raziskavami pri gam-su. Zmanjševanje številčnosti divjega petelina nas je opozorilo, da moramo začeti z raziskavami o živalskih vrstah, ki so v našem okolju ogrožene. Tako smo raziskovali divjega petelina, vidro, risa, medveda itd. Vsekakor je pohvalno, da raziskujemo tudi tiste vrste div-

jadi, ki so z vidika lova manj pomembne, so pa ogrožene. Iz teh raziskav in iz ukrepov, ki sledijo rezultatom teh raziskav, lahko spoznamo, da slovenski lovci izpolnjujemo tudi tisti del naših nalog, ki se nanaša na ohranitev bogastva našega živalskega sveta. Raziskave, kot vidimo, niso usmerjene samo v to, kako zagotoviti čimvečji odstrel trofejno zaželenih vrst divjadi, ampak tudi v to, kako omogočiti razmere, da bo možna – kolikor je pač v današnjih razmerah še mogoče – naravna reprodukcija vseh komponent naših ekosistemov, to je reprodukcija tako živalskega kot rastlinskega sveta. Tam pa, kjer ta naravna reprodukcija ni več mogoča, išče raziskovalno delo poti, kako na umeten način še zagotavljati delovanje ekosistema ob hkratnem izpolnjevanju ciljev lovstva oziroma družbe, ki jih ima do tega ekosistema.

Prenos znanstveno-raziskovalnih dosežkov v prakso

Prenos znanja v prakso je običajno največja šibka točka raziskovalnega dela in to v vseh znanostih oziroma dejavnostih. To je posledica tega, ker je to tudi najtežavnejše delo, ki zahteva zelo veliko časa. Vendar je ta prenos silno pomemben; če ni prenosa, je rezultat enak, kot da raziskava ne bi bila opravljena. Nič nam ne pomagajo še tako lepi in obsežni elaborati, če ostanejo v knjižnici ali v arhivu naročnika. Običajno naročnik raziskovalnega dela od raziskovalca ali raziskovalne ustanove niti ne zahteva, da prenese rezultate v operativno, ker je na voljo

premalo denarja. Tako je v drugih znanostih in tako je bilo tudi v lovstvu. V zadnjih letih pa se je na področju prenosa znanja v prakso le nekoliko premaknilo. Svet za gojitev divjadi pri LZS je sprejel sklep, da morajo vodje raziskovalnih nalog, ki jih financira ali sofinansira LZS, ob zaključnem poročilu podati tudi krajši povzetek vsebine raziskovalne naloge ter njene rezultate. Ti povzetki morajo biti v takšni obliki, da jih objavi revija Lovec, torej pisani v jeziku, da ga lovci lahko tudi razumejo. Tako bodo vsi slovenski lovci – seveda tisti, ki to revijo tudi prebirajo – seznanjeni z rezultati raziskovalnega dela. Prva takšna poročila so bila že objavljena. Menim, da je ta novost močno dvignila pomen revije Lovec oziroma obogatila tisti del Lovca, ki je namenjen izobraževanju. Tako se je v tej reviji raznim prevodom tujih člankov in strokovnim polemikam (beri pravdam) pridružilo še znanje o naših populacijah živalskih vrst in vedenju o zakonitostih, ki veljajo med temi populacijami in okoljem v naših loviščih.

Raziskovalno delo v lovstvu jutri in pojutrišnjem

Razvoj vsake vede zahteva organizirano raziskovalno delo. To še posebej velja za lovstvo. Če bo lovstvo hotelo izpolnjevati naloge, ki si jih je postavilo, oziroma mu jih je postavila družba, potem bodo potrebe po novih znanjih skokovito naraščale. Biotopi naše divjadi se naglo spreminjajo, zato se spreminjajo tudi življenjske razmere divjadi. Zato nastajajo drugačni odnosi med okoljem in divjadjo in med populacijami različnih živalskih vrst. Spreminjajo se celo vedenjske navade posameznih vrst divjadi. Spoznavanje vsega tega pa zahteva raziskovalno delo v vse večjem obsegu. Ta zahteva pomeni za lovstvo dvojno nalogo, in sicer:

- zagotoviti je treba materialno (finančno) osnovo za povečan obseg raziskovalnega dela,

- zagotoviti moramo dovolj primerno usposobljenih raziskovalcev.

Vedno mislimo, da je glavni problem denar, oziroma, kje vzeti potrebna denarna sredstva za izvedbe raziskav. To je v resnici velik problem, zlasti v teh, znanosti ne preveč naklonjenih časih; še veliko večji problem, ki je rešljiv le v daljšem času, pa je pridobitev in oblikovanje ustreznih raziskovalcev. Lovstvo, ki združuje znanja s področja biologije, gozdarstva, veterine in kmetijstva, je v precejšnji meri multidisciplinarna znanost, vendar s svojimi specifičnostmi. Lovsko znanost sestav-

Foto F. Gyuran

ljajo poleg znanj naštetih disciplin tudi znanja, ki jih nima in jih ne pridobiva nobena druga znanost, zato lahko govorimo o lovstvu kot znanosti. Strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo v lovstvu naše šolstvo ne oblikuje. Ustanavljanje posebne fakultete v ta namen je za Slovenijo neracionalno, ker smo premajhni. Zato je za zdaj najbolj umestno, da se nekaj diplomantov biologije, gozdarstva, agronomije in veterine po končanem študiju specializira za lovstvo. Takšne možnosti so že danes v vzgojno-izobraževalnih programih podiplomskega študija na Biotehniški fakulteti. Vendar to še ni dovolj; ustvariti moramo možnosti za trajno delo takšnih specialistov ali magistrstov – raziskovalcev. Le tako bomo dobili ljudi za takšen podiplomski študij. Ker je problematika lovstva obenem tudi problematika gozdarstva, kmetijstva in veterine, je najbolj primerno, da se na raziskovalnih ustanovah teh treh znanosti oblikujejo odseki za lovstvo oziroma, da se zagotovi, da se bo na teh raziskovalnih ustanovah trajno razvijalo raziskovalno delo za področje lovstva. S tem pa vsekakor ne bi bilo odločeno, da je raziskovalno delo v lovstvu pravica samo teh treh ustanov. Te ustanove bi morale biti le nosilec raziskovalnega dela v lovstvu, kar pomeni, da bi morale poskrbeti za dovolj raziskovalcev na tem področju. Raziskovalna dela v lovstvu bi morala biti sestavni del njihovega raziskovalnega programa. V samo delo bi po potrebi vključevale še kadre z drugih raziskovalnih ustanov in kadre iz lovske operative.

Vsebina raziskovalnega dela za prihodnja leta je praktično že določena s srednjeročnim raziskovalnim programom. Ta vsebina je zrcalna slika najbolj perečih problemov, ki danes težijo lovce, gozdarje, kmetijce in veterinarje. Obseg nalog pa je nekako naravnani na sedanje število ljudi – raziskovalcev, ki so pripravljeni delati na tem področju. Gotovo to ni pravilno izhodišče, ker bi morali izhajati iz potreb po raziskovalnem delu. Za tako ugotovljeni obseg pa bi morali poiskati potrebno število primernih raziskovalcev. Pri obsegu potreb se moramo zavedati, da raziskujemo za vnaprej, zato ta obseg ni določen samo s številom današnjih problemov, ampak tudi s problemi, ki bodo ali ki lahko nastopijo jutri in pojutrišnjem. Zato moramo biti pri načrtovanju raziskovalnega dela tudi futuristi, sicer bomo enaki gasilski četi, ki požare samo gasi, preprečuje pa jih ne.

IZ VSEBINE

Bruno Skumavc	274	Ob 80-letnici organiziranega slovenskega lovstva
Peter Šuler	277	Podobo slovenskega lovstva ustvarjamo s svojim delom
F. Cvenkel, V. Varičak	280	Zgodovina slovenskega lovstva na kratko
France Cvenkel	285	Lik prvega predsednika Slovenskega lovskega društva
Veljko Varičak	288	SLD je bilo pobudnik za ustanovitev osrednje jugoslovanske lovske organizacije
France Cvenkel	291	Spomini na dr. Lovrenčiča
V. Pirher, V. Pfeifer, B. Leskovic	295	Slovenska lovska kinologija ob 80. obletnici ustanovitve SLD
B. Krže, V. Varičak, L. Černe	303	Stanje pri nekaterih vrstah divjadi v Sloveniji
Veljko Varičak	311	Mednarodna dejavnost lovske organizacije
Borut Ingolič	313	Pisana beseda v slovenski lovski organizaciji
Dane Namestnik	315	Lov in melodija
Emil Rojc	318	Brez znanja v lovstvu ne gre
Ivan Nečemar	319	Od državnih lovišč do organizacij združenega dela za varstvo, gojitev divjadi in lovstvo
Miha Adamič	321	Znanje – pot k boljšemu upravljanju populacije divjadi
Marijan Kotar	325	Znanstveno-raziskovalno delo v lovstvu

SLIKA NA ZADNJI STRANI OVITKA:

Jurij Šubic: Pred lovom (last Narodne galerije v Ljubljani). Slikar se je rodil leta 1855 v Poljanah nad Škofjo Loko, umrl pa je leta 1890. Oljna slika na platnu je iz leta 1883. Jurij Šubic se je dalj časa mudil v Normandiji, kjer je tudi nastal osnutek za to sliko. Prvič je bila razstavljena leta 1883 v Salonu v Parizu.

LOTERIJA »LOV '87«

V septembrski številki Lovca smo objavili odločitev Lovske zveze Jugoslavije o izvedbi velike lovske loterije z naslovom »LOV 87«

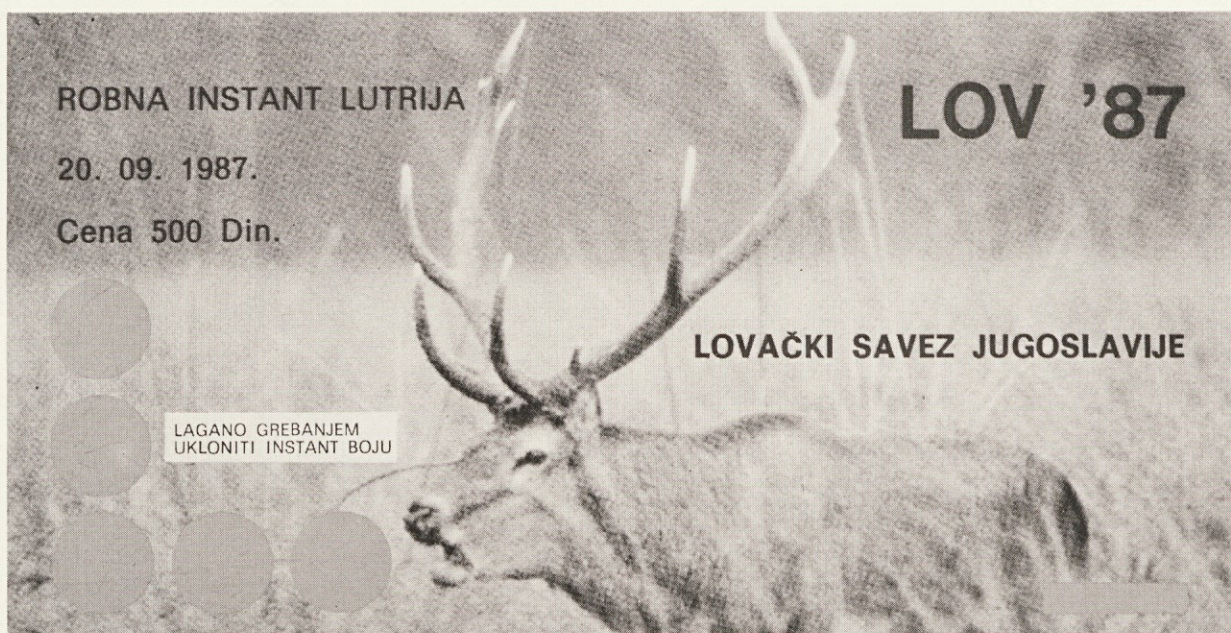
Na seji predsedstva Lovske zveze Jugoslavije 18. septembra 1987 so opravili še zadnje priprave, povezane z nemotenim potekom loterije, ki je v tem času že stekla. Predsedstvo je ponovno zagotovilo, da bo ves čisti dobiček loterije uporabljen strogo namensko, in sicer za financiranje raziskovalnih programov pri LZ Jugoslavije. V teh programih je Lovska zveza Slovenije nosilec raziskav o gamsu in divjem petelinu, sodeluje pa tudi v raziskavah o medvedu, jelenjadi, srnjadi, divjem prašiču in mali divjadi.

Predstavniki vseh lovskih zvez republik in pokrajin pričakujejo, da bodo lahko prodali povprečno pet srečk na člana. Seveda v loteriji lahko sodelujejo tudi nelovci; morebitne zadetke – orožje ali naboje – bodo lahko zamenjali za denarno protivrednost. Pričakujemo, da bodo del srečk odkupili tudi naši zamejski lovci, ki imajo pri tem povsem enak položaj kot drugi.

Lovci in lovske družine! Pohitite z nakupom srečk, morda bo Diana naklonjena prav vam!

Podrobnejša »«Pravila loterije» in seveda srečke so na voljo pri **vaši lovski družini** oziroma **vaši zvezi lovskih družin** (ZLD).

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

ŠEMA DOBITAKA	3 x	Lovački pas	3 x	Lovačka kišna kabanica
SUPER PREMIJA	DOBICI		3 x	Lovačke čizme
3 x Lada Niva	3 x	Dvogled	3 x KLJ	Katalog lovstva Jugoslavije
GLAVNA PREMIJA	3 x MK	Lovačka municija (karabin)	3 x	Lovačka torba
3 x Čamac sa motorom	3 x MS	Lovačka municija (sačmarica)	3 x	Lovački nož
PREMIJE	3 x	Odstrel medveda	3 x LP	Lovački privezak
3 x	3 x	Odstrel jelena lopatara	3 x LSJ	Lovački osveživač
3 x	3 x	Odstrel jelena	3 x	Besplatna srečka
3 x	3 x	Odstrel muflona	Emisija 1.500.000 komada celih srečaka. Fond dobitaka: 400.000 dobitaka, 399.903 dobitka, 86 premija, 10 glavnih premija, 1 super premija Lada Niva terensko vozilo za lov. Dobitak se može ostvariti do 31. 12. 1987. godine. Za dobitke jamči Lovački savez Jugoslavije.	
3 x	3 x	Odstrel divojarca		
3 x	3 x	Lov na vuka		
3 x	3 x ELJ	Lov na sitnu divljač	PODACI O DOBITNIKU Ime i prezime adresa br. osobne karte	
3 x	3 x	Ulov divljeg vepa		
3 x	3 x	Ulov srndača		

